نووسەری کورد

گۆڤاری یەکێتیی نووسەرانی کورد

ژمارە (١) ، خولی دووەم ، ئـەیاری ١٩٧٩

سەرۆکی نووسین

د. عیزەدین مستەفا ڕەسووڵ

سکرتێری نووسین

موحەممەدی مەلاکەریم

بارەگای گۆڤار

بغداد • الوزيرية

مقابل كلية التربية الرياضية

مقر جمعية الثقافة الكردية

لە چاپخانەی (شەفیق) لـە بەغدا لەچاپدراوە

« الكاتـب الكـردي »

مجلة « نووسەری کورد »

مجلة اتحاد الادباء الاكراد في العراق

العدد (١) ، الدورة الثانيـة . مايـــس ١٩٧٩

رئيـس التحريـر

الدكتـور عـزالدين مصـطفى رسـول

سـكرتير التحريـر

محمـد المـلا عبـدالكريم

الادارة

بغـداد ، الوزيريـة

مقابـل كلية التربية الرياضية

مقـر جمعية الثقافة الكردية

THE KURDISH WRITER

BULLETIN OF

THE UNION OF THE KURDISH WRITERS IN IRAQ

No. (1) , Second Period, May 1979

EDITOR - IN - CHIEF :

DR. IZZADDEEN MUSTAFA RASOOL

DEPUTY EDITOR - IN - CHIEF :

MUHAMMAD MULLA ABDULKAREEM

OFFICE : BAGHDAD , WAZEERIYYAH , OPPOSITE COLLEGE OF PHYSICAL EDUCATION , HEADQUARTERS OF THE KURDISH CULTURAL SOCIETY

سەرلەنوێ «نووسەری کورد»

حوێندەواری خۆشەویستی کورد !

پاش پێنج ساڵ چاوەڕێ کردن ، وا ئێمەو ئێوەش سەرلەنوێ « نووسەری کورد » لە ڕیزەوی کاروانی وشەی پاکی کوردیدا دەبینینەوە •

ئەگەر دەرچوون و نەمان و سەرهەڵدانەوەی ڕۆژنامەو گۆفاری کوردی ، لە هەموو مێژووی ڕۆژنامەنووسیی کوردیدا بەسترابێت بە باری ئەو ڕۆژنامەنووسی یە خۆی و پێوەندیی تەواوی بە باری کوردو هەڵچوون و داچوونی مافی نەتەوەیی یەوە ، ئەوا دەرنەچوون و سەرهەڵدانەوەی « نووسەری کورد » بەسترابوو بە باری یەکێتیی نووسەرانی کوردەوەو لە جەمسەری پێوەندیی ئەو یەکێتی یەشەوە بەسترایەوە بەو بارە گشتی یەوە •

وەك هەموو دەزانین لەو پێنج ساڵەی ڕابوردوودا یەکێتیی نووسەرانی کورد لە جموجووڵ خرا • لەو چەند ساڵەدا بەپێی خواستی مەردانەی زوربەی ئەندامانی یەکێتی ، گەلێك هەوڵ و تەقەلا بۆ خستنەوەکارو جموجووڵی یەکێتی درا ، تا کاربەدەستان هاتن بەدەنگمانەوەو سەرلەنوێ لە ١٠ ـ ١٤ی ئەیلوولی ١٩٧٨دا لە شاری هەولێر پێنجەم کونگرەی یەکێتی بەسترا •

ئەو کونگرەیە لە هەموو ڕووداوو دیمەن و هەڵبژاردنیدا ئەوەی سەلماند ، کە نووسەرانی کورد ، هوشیارانە یەکێتی یەکەیان دە پارێزن و لە ئەرکی یەکدەنگی و یەکگرتنی خۆیان دەگەن •

کۆنگرەی پێنجەم ئەوەی سەلماند ، کە یەکێتیی نووسەران ، تائیستا دڵسۆزی چەند ساڵەی مێژووی خۆیەتیو لە ڕۆژی دامەزرانیەوە تائێستا سەرڕاستە بۆ پەیمانو پێڕەوی ناوخۆی خۆیو ئەو چوارچێوە فراوانەیە کە هەموو نووسەرانی کورد کۆدەکاتەوە ، بە هەموو ڕێبازو تەمەنو جیاوازی‌یەکیانەوە • ئەوەی سەلماند کە نووسەری کورد ، وەك نووسەری هەموو گەلو وڵاتی‌تر جیاوازی‌یان لەگەڵ یەکتردا هەیە ، بەڵام ئامانجێکی گەورەو بەرزیش هەیە کە بەیەکیانەوە دەبەستێتو یەکێتی‌یەکەشیان چوارچیوەی یەکگرتنیانە لەدەوری ئەو ئامانجە گەورەو بەرزە ، کە لە هەموو بەڵگە نووسراوەکانی یەکێتیدا دیارە •

نووسەرانی کورد ، بە زووربەی دەنگو بەجۆرێکی دیموکراتیو ئازاد دەنگی خۆیان داو دەستەیەکی بەڕێوەبەری تازەی ئەوتۆیان هەڵبژارد کە هەڵگری مەشخەڵی پڕ لە شانازیی یەکێتی بێت ، دڵسۆز بێت بۆ هەموو لایەنە ڕووناکە بەتینەکانی مێژووی یەکێتی ، بۆ تێکڕای مێژووی ئەو یەکێتی‌یە ، یا وەك شاعیر وتوویەتی :

مەردی باخەوانە
کە یەکێتیی ئەدیبانە
یەکێتیی ئەدیبانی کورد
کاروانی وشەی جوانی کورد

بەمجۆرە دەستەی بەڕێوەبەری تازە دەستی دایە کارکردنو دیارە کارەکەشی ئاسان نەبوو ، ڕاستە لە هەندێك لایەنەوە دەستی یارمەتیی بۆ درێژ کرا ، بەڵام زۆر کوسپیش لە ڕێگەدا بوو ، تەواو خۆی ڕووبەڕووی سەرلەنوێ دامەزراندنەوەی یەکێتی بینی •

یەکێك لە ئەرکە تازەکانی دەستەی بەڕێوەبەر دەرکردنەوەی

گۆڤاری « نووسەری کورد » بوو • رۆتین‌و گۆڕینی سەرنووسەرو کۆکردنەوەی دەستەی نووسەران چەند مانگی خایاند • کە هاتینە سەر کەرەسەو نووسین ئامادەکردن ، کۆسپە هەرە گەورەکەی چاپەمەنیی کوردی هاتەوە ڕێگەمان • گۆڤاری کوردی‌و باری دەرامەت‌و کۆسپی چاپ‌و هەڵوێستی ئەم خاوەن چاپخانەو ئەو خاوەن چاپخانە ، یەکێکن لەو چیرۆکانەی لە هەموو گۆڤارێکداو تەنانەت لە هەموو ژمارەیەکی گۆڤاری کوردیدا دووبارە دەکرێنەوە • با ئێمەش جارێکی‌تر ئەو حیکایەتی « میش »ەی کۆتایی نایەت دووبارە نەکەینەوە • دیارە ئەم حیکایەتە زەمانێکی‌تریش لەگەڵ چاپەمەنیی کوردیدا هەر هاوسەر دەبێت‌و ئێمەش بەشێکی زۆرمان هەر پێ براوە •

وا هاتینە سەر چاپ‌و نازانین کەی ئەم ژمارەیە لە خەم دەڕەخسێت‌و لە گەرووی چاپخانە دێتە دەرەوە • هەرچۆنێك بێت ، پێویستە چەند وشەیەك دەربارەی ڕێبازی گۆڤارەکە بووترێت :

لە ژمارەی یەکەمی « نووسەری کورد »دا نووسرابوو :

« گۆڤارەکەمان وەکو بە ناوەکەیا دیارە ، بیروڕای یەکێتیی نووسەرانی کورد دەئەبڕێ‌و بۆ ئەو ئامانجانە تێدەکۆشێ کە لە پرۆگرامی ناوخۆی یەکێتی‌دا باسیان کراوە •

پوختەی ئامانجەکانی قۆناخی ئێستامان بریتی‌یە لە برەوپێدان‌و بەرزکردنەوەی پایەی ئەدەبی کوردی بە هەموو لقەکانیەوە وەکو شیعرو وتارو پەخشان‌و چیرۆك‌و بابەتە تازەکانی‌تری ئەدەب ، تۆمارکردنی دەستنووس‌و سامانی بڵاونەکراوەی نەتەوەییی کورد ، لێکۆڵینەوەی ئەدەبی کلاسیکیمان ، ڕاستکردنەوەی ئەو هەڵە مێژوویی‌یانەی لەسەر

کورد کراون بە مـــاڵ ، کۆڵینەوە لـــە فۆلکلۆرو ئەترۆپۆلۆژیو ئەتنۆگرافیی کورد ، بایەخدان بە مێژووی زمانو زمانەوانیو دەستووری زمانو فەرهەنگی کوردی ، شیکردنەوەی هونەری کوردی بە مۆسیقاو گۆرانیو شانۆوەو تەرخانکردنی جێگایێکی شیاو بۆ تەرجەمە ، بەتایبەتی شاکارە کلاسیکییەکانی جیهان » •

« نووسەری کورد » لە ژمارەکانی خولی یەکەمیدا هەوڵـــــی بەجێهێنانی ئەم مەبەسانەی دا • ئێستاش ڕێباز هەر ئەوەیـەو هەوڵیان بۆ بەجێهێنانی ئەو ئاواتەیە ، بە ڕێبازێکی پێشکەوتنخوازی سەر بە گـەلو ئاواتەکانی ، سەر بە خەباتی گەلی کورد ، بە خەباتی هەموو گەلی عیراق ، شانبەشانی بزووتنەوەی ئازادیخوازانەی گەلان •

« نووسەری کورد » دەنگێکی تری ئەدەبیاتو بـــە ووشـــــە نەخشەکێشانی ئاواتی گەلو ڕەنگدانەوەی خەباتـــــی گەلـــە دژی کۆنەپەرستیو ئیمپریالیزمو سەهیوونیزم • بۆ بنیادنانی وڵاتێکی ئـــاوای پڕ لە خۆشی •

دەستەی نووسەرانی گۆفارەکەمان ، لەپاڵ هەموو ئاواتی بەرینـــی خۆیدا ، پلانێکی کارو نووسینی هەیە • دەمانەوێ گۆفارەکەمان لـــەو پرۆگرامە فراوانەی ژمارەی یەکەمدا زیاتر ڕووبکاتە بەرهەمی ئیبداعی ، واتە شیعرو چیرۆکو نووسین بڵاوکاتەوەو خۆی بکات بـــــە مینبەری زانستی ئەدەبیات (بە ڕەخنەو مێژوو و تیۆریی ئەدەبەوە) • دەمانەوی پلان بۆ چاوەڕوانیی بەرهەم هاتنو بەشداریی نووسەران سەر شـــۆڕ نەکەین • بەڵکو خۆمان پلانێکمان هەبێتو هەوڵی پڕکردنەوەی ئـــەو کەلێنانە بدەین ، کە لە ڕێڕەوی بەرەوپێشچوونی ئەدەبیاتماندا دەبینین •

بەڵام ئایا ژمارەی یەکەمی ئەم خولی دووەمەمان ئاوێنەی ئــەو خواستو ویستنەیەو تەواو بە دڵی ئێمەیە ؟

پێشەکی دەڵێین نەو .. بەڵێ .. نەمانتوانی نەك هەموو بەڵکو بەشی زۆری خواستو پلانەکەمان بێنینەدی .

ڕەنگە بەشی کەمی ئۆباڵی ئەو سەرکەوتنە بکەوێتە سەر ئێمــە . زۆرتری دەکەوێتە ئەستۆی زرووفێکیوا کە نەمانتوانی بەسەریــا زاڵ بین ، بەتایبەتی زرووفی چاپەمەنی .

هیوادارین بەرە بەرە بەسەر ئەو کۆسپانــەدا زاڵ بیـــنو گۆفارەکەمان تەواو جێگەی خۆی لە دڵی ئێوەو لە ڕیڕەوی وشــەی کوردیدا بگرێت .

پاڵو پشتی ئێمەش خوێندەواری کوردە ، ئەو جەماوەری خەڵکەیە کە نووسینو هۆشو بەرهەممانی بەخت دەکەین .

چاوەڕێی بەشداریی هەموو نووسەرێکی لێهاتوویشین .

« دەستەی نووسەران »

ئافرەت و جوانی لە شیعری گۆراندا

کەمال مەمەند

دوای شەش ساڵ ئاوارەیی کوڕە لاوێ دەگەڕێتەوە شارەکەی خۆیان، پێی دەڵێن گەورە کچێك هەیە جار جارەهەواڵی دەپرسێ .. کاتێ چاوی پێدەکەوێ و سەرنج دەداتە لەش و لاری پێگەیشتووی ئەو یادە کۆنانەی لەسەر تابلۆی خەیاڵی سپی ببوونەوە، بەڕەنگێکی تۆخ وێنەی بەپێزی خۆیان دادەڕێژنەوە .

ئەو کوڕە گەنجە بە منداڵی دڵی بێگەردی خۆی نابووە دەستی ڕۆحی پاکی کچەوە .. ئەوەندە هۆگری ببوو ، هەر ماوەیەك دووربکەوتبایەوە ، تاسەو پەرۆشی دیدار ئارامی لێ هەڵدەگرت .. گەردی غوربەت لە دڵی دەنیشت و لە دەست و پەنجەی گاڵتەو بازی کچە بەولاوە هیچ شتێ نەبوو بتوانێ ئەو گەردە لەسەر دڵی بسڕێ .. هەندێ جار ڕوومەتە نەرمەکانی دەگووشین و شانەو گوڵە باخی لە قژە زەردەکانی دەدا ؛ برێ هەلیش لێوە قووت و چاوو برۆ مەستەکانی ماچ دەکردن .

بەڵام ڕۆژگار ئەو کوڕە بەختەوەرەی بۆ ناو دۆزەخی غوربەت و دووری فڕاندو سەرچاوەی ئەم خۆشەویستیە منداڵانە بێ نیازانەی کوێر کردەوە .. وردە وردە یادی کچەکە لەسەر تابلۆی بیرەوەریدا سپی هەڵگەڕان .

بەڵام واتێستە دوای شەش ساڵ دووری گەڕاوەتەوە .
نە ئەو کچە ، کچۆلەکەی جارانەو ، نە ئەویش ئەومنداڵە نەفامەیە.
بیر لەوسا دەکاتەوەو ، بیر لەئێستاش .

هەڵو دەرفەتی زۆرو زەبەندی ئەوساو ، تاسەو ئارەزووی یاساغی ئێستا ...

وێنەکانی ڕابردوو ئەوەندە تینی بۆ دێنن ، بەناچاری دەست دەداتە قەڵەمو ئەم موعاناتەی بە شیعر دەردەبڕی .. ناوی شیعرەکە [بۆ گەورە کچێکە] و شاعیرەکەش کەس نییە ـ گۆران ـ نەبێ ، ئەمەش شیعرەکەیە:

ئەی گەورە کچی‌دلبەرو شۆخ وەختی منالیـــت
دابووم دڵێکی پوختە بە ئەو ڕۆحە عەفیفـــەت
تۆزێ ون ئەبووی کرپەی ئەبەست عامیلی ئولفەت
گەردی لەدلم ئەسری پەلو پەنجەی بازیت
گا ئەموشی ئەم ڕووەتە نەرمە بەبەری دەست
گا شانـەو گوڵباخـــم ئـەدا لەو قـــژە زەردەت
گا ماچم ئەکرد لێوی قوتو چاوو برۆی مەست
چەند ساتی وەها ئولفەتی توم بووبو بە عادەت ،
تاکو لەپڕا کـــەوتمە ناو دۆزەخی غوربـــەت
کەم کەم سپی‌بوو یادت لەسەر لەوحی خەیالـم
ئێستاکە لەپاش بوردنی شەش سالە بەعەودەت
دلشادمو تۆ دەم دەم ئەکەی پورسشی حالـــــم
بۆ ڕاستی نەلێم گەورە کچی ، عیشوە سـەراپا
ئەوسا نیە تا ناخی نیگای دیدە بەری بــــێ
ئەوسا نیە تاناوی قسەش دیـوی دەری‌بێ
ئەوسا نیە، ئەوسا نیە، ئەوسا نیە، بەخوا !!(١)

ئەم هاوارەی دوایی ، ئەم دووبارەکردنـــەوە پڕ لە حەسرەتەی ئەوسا نیە ، ئەوسا نیە ، لە ناخی دڵەوە دەردەچێ ـ گۆران ڕاستی‌یەکە ، دەخاتە ڕوو ، هێڵێکی ڕاستو تۆخ لەنێوان دووکـــاتو دەمـــدا دەکێشێ .

یەکەمیان : ماوەی منداڵێتی‌یە ـ گۆران ئەوسا ئەوین‌و ئولفەتداری کچۆڵان بووە ، بەڵام بێگومان ، بەدڵێکی پاکی منداڵانـــەو نیگایەکـــی بێ‌نیازانەوە ڕەفتاری لەگەڵدا کردوون .. هەرچۆنێ بێ ئەوساش منداڵێکی وریاو زۆرزان بووە .. دەسا لەڕوومەت گوشین‌و دەسبازی‌و گوڵەباخ لەسەردان‌و چاوو لێوی قوت ماچ کردن ، زیاتر ؟

دووەمیان : سەردەمی گەنجێتی‌یە .. ئێستا گۆران بەچاوێکی ترەوە دەڕوانێتە ـ ئافرەت .. چاوی نیازو ئارەزوو .. ئێستاوەك کاتی منداڵی نەفام نی‌یە ، تانیگاکانی بەری‌و بێ نیاز بن ، یان قســـەکانی تەنهـا دیوی دەرەوەیان هەبێ . ئێستا قسەو نیگاکان دیوی ناوەوەیان هەیە .. دیـوی نیازو ئارەزووی بەکوڵ ، هەڵبەتا ئارەزووی سێکس ...

هەر لەسەردەمی یۆنانەوە دووجۆرە خۆشەویستی بەرامبەر ئافرەت دەستنیشان کراون :ـ

یەکەمیان : حـەز یا خۆشەویستی لەش ، کە ووشەی Cros خوای خۆشەویستی ؟ بۆوەسف کردنی بەکار دێ .

دووەمیان : خۆشەویستی عوزری (ئەگاپیە Agape) یە . ئـەم جۆرە خۆشەویستی‌یە زۆرجاریش بەخۆشەویستی ئەفلاتونی دەناسرێ . چونکە ئەفلاتون هەوڵی داوە خۆشەویستی لەش (ئیرۆسی) بخاتە ژێـر نەئسیری فەلسەفە میسالیەکەی خۆیەوەو ڕەنگێکی ڕۆحی پێ‌بـــدا .. لەگفت‌و گۆی داوەت ـ Bangvet ـ دا ، ئەفلاتون لە زمانی سۆکراتەوە ڕای خۆی بەرامبەر ـ خۆشەویستی دەردە بڕێ .. بـــەلای ئـــەوەوە خۆشەویستی جۆرە حـــەزو ئارەزویەکە لەو شتانەی کەنیمانن ؟ لـــەو شتانەی کەلێیـــان مەحرومین‌و دەستمان ناکـــەون .. واتە خۆشەویستی لەپێداویستی‌و موحتاجییەوە پەیـــدا دەبێ ... (ئیرۆس) یش بـــەلای

ئەفلاتونەوە خۆی جوان نیە ، بۆیە بەدوای جوانییدا دەگەڕێ .. مرۆڤیش چونکە خۆی ناتەواوە ، ئەوا هەمیشە بەدوای جـوانیو تەواویدا وێڵو عەوداڵە .. مادام هەر خوداوەندەکە بێ کەمو کـورتیو نوقسانی بێ ، ئەوا جوانی تەواو ، جوانی موتڵەق ، جوانی یـەزدانە .. ئەو پێویستی بەخۆشویستنی کەس نیە ، بەڵام هەموو کـەس پێویستی بەخۆشەویستی ئەوە .. بۆیە مرۆڤی ناتەواوو موحتاج ، لە گەشتە ئەبەدییەکەی بـەشوێن جوانییدا ، دەبێ بەناچاری پلەبە پلە سەربکەوێو ڕوو بکاتە ئاسـمان ، ڕوو بکاتە جوانی یەزدانی(٢) .

هەڵبەتا ئێمـە وتەی ئەفلاتون قبوڵ دەکەین کە خـۆشەویستی جۆرێکە لەپێداویستی ؟ بەڵکو پێداویستیەکی جـەوهەری غـەریزەییو کۆمەڵایەتییە کە ژیانو بوونو مانەوەی مرۆڤ فەرزی دەکا . بەڵام لەم باوەڕەشداین ئەم پێداویستییە دەتوانرێ لەسەر ئەم زەمینە بەرینە لەژیانی بە کۆمەڵی مرۆڤ خۆیدا دابین بکرێ وپێویست نەکا بە باڵی خەیاڵ بەرەو ئاسمانەکان بفڕین ...

گۆران ، لە هەموو شیعرەکانیدا ، توخنی خۆشـەویستی عـوزری ناکەوێ بەڵکو بەشێوەیەکی واقیعی دەری دەخا کەخۆشەویستی میسـالی ئەوسانە سەر هەڵدەدا کەیەکێك لەلایەنەکان تووشی بێ هومێـدی دەبێو هیچی دەستگیر نابێو بە ناچاری بووکی خەیاڵ دەڕازێنێتەوە ...

هەر چەند بتی جوانی ؛ بەعەکسی پـەرستشم
هەر دوورە لێم ؛ لەهەیکەلی حوزنو قەلەندەریم
هەرسل ئەکاتو بێ بەشی نازو نەوازشم
لاکین چـە باك ؟ ڕاستییەکـەی چ دەستەلات
مایـەو مەداری تەسلیەیی عەشقی مـەعنەویم
بووکی خەیالی شۆخمە سـەرگەرمی ئیلتیفات(٣)

کەواتە ئێمە لە لێکۆڵینەوەی شیعرەکانی گۆراندا دەربارەی ئافرەتو جوانی،پێویست بەوە ناکا بۆ جۆرەکانی خۆشەویستی بگەڕێین•• بەڵام زۆر پرسیاری کە دێتە پێشەوە پێویستیان بە وەڵامدانەوە هەیە •

★ ★ ★

بۆڕوونکردنەوەی تێگەیشتنی دەوری ئافرەتو جوانی ئافرەت لە ژیانو بەرهەمی گۆراندا ، دیارە هەر دەبێ بۆ هۆنراوەکانی بگەڕێینەوە • بەڵام تەقەلایەك بۆتێگەیشتنی خودی گۆران ، وەك هونەرمەندێك زۆر پێویستە بۆ ئەوەی بکرێتە سەرەتایەکی پتەو بۆ لێکۆڵینەوەی ئافرەتو جوانی لەشیعرەکانیدا ••• چونکە ئێمە ناتوانین مەسەلەی جوانی بەشێوەیەکی سەربەخۆو دابڕاو لەژیانو هەستو بیرکردنەوەی گۆران باس بکەین •• لەسەرەتاوە دەبێ ئەوە بسەلمێنین کە مەسەلەی جوانی لای گۆران هاوکێشەیەکی مەسەلەی ژیانە بە هەموو قووڵیو بەربڵاوییەکەوە•• گەڕان بەدوای جوانیدا ، گەڕانە بەدوای دۆزینەوەی مانایەکی باشترو ، شێوەیەکی باشترو جوانتری ژیان •

بە داخەوە هیچ سەرچاوەیەکی ئەوتۆمان دەربارەی ژیانی گۆران ، بەتایبەتی لە ماوەی منداڵیتیدا لەبەردەستدا نیە •• جگە لەو زانیاریانەی خۆی بۆ ــ حسێن علی شانۆف ــ ی ناردوونو ئەویش لەلێکۆڵینەوەکەیدا پشتی پێ بەستوون[٤] مامۆستای نەمر ، ــ ڕەفیق حیلمی ــ ش ، چەند دێڕێکی کەم بەڵام بەنرخی لە ژیانی گۆران نیشانداوە[٥] •

جگە لە مانە تاقە سەرچاوەیەکی گرنگمان هەیە کەئەویش پارچە پەخشانێکی گۆران خۆیەتی بەناوی (اسفی ماضــیو ئــەندێشــەی استقبالم[٦]) • کە لە تەمەنی پازدە ساڵیدا ، کاتێ قوتابی سەرەتایی بووە لە هەڵەبجە نوسیویێتیو لە ڕۆژنامەی پێشکەوتن‌دا بڵاوکراوەتەوە •

ئیستا ئیمە بۆ بەدەست هێنانی وێنەیەکی خۆیی گۆرانی هونەرمەند، پشت بەو سەرچاوانە دەبەستین و لەگەڵ هۆنراوە کانیدا پێکیان دەگرینەوە. لەپێشەوە بەشیکردنەوەیەکی پارچە پەخشانەکە دەست پێ دەکەین .

* * *

دیارە جوانیخوازی و تەنانەت جوانی پەرستیش ، شتێکی ئاساییە . بەڵام ڕەنگە ئەم کارە بڕێك سەیر بێتە بەرچاو ئەگەر بزانین ئەوئەویندار و سەوداسەری جوانییە هەر ئەو گەنجەیە کـــە لە هەرەتـــی لاوێتیـــدا هاوار دەکا :

ئاخ مردن !
ئاخ مردن !
بۆ ناتگەمێ ؟
بەخوا مردن بۆ من بە کامی دل گەیشتنەو ، لە غەم خەلستنە
بۆچ ئەگەر هەموو بەحرە موحیطەکان زووخاو بوونایە
بە قومێ وشکم نەئەکردن ؛
حاصیلاتی هەر پێنج قطعەکە غەم بوایە خواردنیم بە ژەمێ
بە کەم نەئەزانی ؟

کاتێ بەووردی پارچە پەخشانی ـ ئەمەفی ماضی و ئەندیشـــەی استقبالم ـ شیدەکەینەوە ، هیچ هۆیەکی ماددی تایبەتی بۆ ئەو خەمـــە خەمتەو ئازارەکانی گۆرانی گەنج نادۆزینەوە .. بەڵکو بۆمـــان ڕوون دەبێتەوە کە خەمەکە زیاتر خـــەمێکی ـ فەلسەفییـــە ؟ واتە خەمیکە لـــە هوشیاری فیکری و بیرکردنەوەی گۆران دەربارەی مانـــاو مەبەســـتی ژیانەوە هەڵقوڵاوە .. ژیان بەهەر سێ دوورییەکانیەوە :

ڕابردوو ، ئیستاو ئایندە . گۆران لەو پارچە پەخشانەدا ـ هـەر

وەك بە ناونیشانەکەیدا دەردەکەوێ ، بەراورد لـــــەنێوان ڕابردووی بەفیرۆدراوو ئەندێشەی ئایندەی نادیاریدا دەکا ...

ئەو بۆیە غەمبارە چونکە بەلای ئەوەوە :

[ڕابواردنی عومری ئەم دەورەی سەعادەتە ، هەروەك ســــەفەری دوورو درێژی توجارەتە ، سەرمایەی ئەم توجارەتە یش تەحسیلی عیلمو مەعریفەتە ـ کە ئەم تەحسیلەیش لە حاڵەتی صەباوەتو ، شەبابەتــــدا تەواو دەکرێ] .

واتە : تەمەن وەك سەفەرێکی بازرگانی دوورو درێــژ وایـــە ، سەرمایەی مرۆڤ بۆ بەختەوەری خۆی لەو سەفەرەدا دەستی بکـــەوێ زانستو زانینە ؟ ئەویش دەبێ لە سەرەتای سەفەرەکەدا ، واتە لە ماوەی منالێتیو گەنجێتیدا بەدەستبهێنرێ .. ئەمە ڕوانگەی گۆرانی گـــەنجە بۆ ژیان ؟ نهێنی ژیان هەژێنیشی لەوەدایە کە ئـــەو خــــەریکە شریتی سالآنی تەمەنی لاوێتی دەپێچێتەوەو هیچ دەسکەوتێکی زانینی بە دەست نەهێناوە .. تەمامی زیندەگانی ئەو ، وەك خۆی دەڵێ ، بەتینی گەرمـــای نەزانینو جەهالەت هەڵقرچاوە ...

ئەمە دیمەنی تەڵخی ڕابردووە .. ئەو ڕابردوەی تـــازە تێپەڕیو وەك تفیڕۆکراو قوت نادرێتەوە .

ئێستاش بە تەواوەتی وەخت لە دەست چوەو (لـــە ناعیلاجـــی چاکترە) . ئەو دەتوانێ هەوڵو تەقەلا بداو موتالا بکاو خۆی فێرکا .. گەرچی تەمەنیان مەحاڵە ، چونکە گۆران دەڵێ :

[با من فکریشم کرابێتەوە هەر ئەتوانێ قبوولی تەربیە بکا ، ئەگینـا سەربەخۆ لە هیچ ناگا .. خولاسە مێشکی مـن وەك فۆتۆگـرافی زەنگ

گرتووی جەڕ تێکچوو وایە •• عەکسی غایەی صورەتی زیبای موتالەعە ـ یە تەواوی جەزب ناکا •• لازمە وەستای بەدیققەت کە موعەلیمی صاحێب سەعادەت بێ . بە جۆری دروسی بە مەنفەعەت ، ئەم ژەنگە لابەرێو لـە فابریقەیی مەکتەبا بەئەسبابی نەصایحی خەیریە ئەو جەڕە چاك بکاتەوە•• کەوای لێهات دەست لەم خەیالە هەلگرتن ، صرف نظر لە عـەویـــزی چاکەی وڵات (وطن) کردن زۆر اقبال بلندییە] •

گۆران لە پلەیەکی باڵای هۆشمەندیدایەو ، دەزانێ کـــە مێشکی کراوەتەوەو زۆر بە ـ چاوێکی ڕەخنەگرانە سەیری ژیانو بوونی خۆی دەکا ••• بەڕابردووی خۆیدا دەچێتەوەو هەنگاو دەنێتـــە ســـنووری هەرێمی داهاتوویەوە •• ئەو مێشکی خۆی دەشوبهێنێ بەکامێرایەکـــی ژەنگ گرتووی جەڕ تێکچوو کە ناتوانێ وێنەی مەبەستە جوانەکانـــی نووسینەکان عەکس بکاتەوە ؛ واتە مێشکی ناتوانێ ناوەرۆکی ئەو شـتانە وەربگرێ کە دەیانخوێنێتەوە •• بۆیە پێویستی بـــــە مامۆســـتایەکە فێریبکاتو بەجۆری دەرسی سوود بەخش ڕەنگی کامیرای مێشـــکی بشواتەوەو بە ئەسبابی ئامۆژگاری چاك جەڕەکانی بخاتەوە جێی خۆی •• بەڵام مادام ئەم جۆرە مامۆستایە شك نابا دەبێ بە تەواوی پشت بە خۆی ببەستێ ، وای بە باشتر دادەنێ چاو لـــەم بپۆشێو ســەری خــۆی نەیەشێنێ •• لێرەدا گۆران دەگاتە ئەم نوختەی ڕەشبینیو بێ هومێدییە•• بەڵام لێکدانەوە مەنتیقیەکەی هەر بەردەوامە ، ئێستا ڕەگەزێکی تازە دێتە ناوەوە •• ڕەگەزێکی هەرە گرنگ ؟ گۆران دەڵێ :ـ

[بەڵام چونکە ئەم وڵاتە بەسەزمانە ، ئەمدایکە مشفقمانە ، چارەڕوانە بۆ تێکۆشان ، موحتاجی یاریەدانەو ئیشم مەعلوومە کە (لیس للانسان الا ما سعی) مەقصەد لە هەوڵدانە بۆ تورەقی وەتەنو خۆوڵاتیکان •• ئـــەم

ئایەتە جەلیلە کە کەلامی خوای تەبارەك و تەعالایە ، وەك لغاوی توند ڕاکێشراو ، ولاغی خەیاڵم لە بیری زوورتر دەگێڕێتەوە] .

ئەمە گەورەترین گەوهەرێکە گۆران لەبنی گۆمی بیرکردنەوەیدا دەری دەهێنێ و گوری ووزەو تێکۆشانی لێوەردەگرێ .. گۆران خاوەنی خاك و گەلێکە ؟ ولاتێکی بەسەزمان کەوەك دایکێکی جگەرسۆز چاوەڕێی تێکۆشانی کوڕەکانێتی .. مەبەستی ئایەتی (لیس للانسان الا ما سعی) هەر ئەوەیە کە مرۆڤ بۆ ـ پێشکەوتنی نیشتمان و هاوولاتەکانی هەوڵ دا ، گۆران بەم بیرە بەرزە ، ڕێبازی ڕوونی خۆی دەدۆزێتەوەو هومێدێکی هەمیشە تازەبۆوە تاریکایی بەرچاوی ڕووناك دەکاتەوە .

ئێمە لە ئەنجامی شیکردنەوەی ئەم پارچە پەخشانەدا دەڵێین :

گۆرانی گەنج هەر لە تەمەنێکی زووەوە هوشیارییەکی گەورەی بەرامبەر ژیان بەدەست هێناوەو ، وەك خۆی دەڵێ ، فیکری کراوەتەوە.. گۆران لەم پەخشانەدا لە حاڵ خراپی تایبەتی خۆی نادوێ ، بەڵکو لە فەلسەفەی ژیان دەدوێ ؟ فەلسەفەی ژیان سەبارەت بە گەنجێکی مێشك کراوەی ناو میللەتێکی هەژاری دواکەوتووی بەسەزمان ..

هەن دەڵێن : مرۆڤی هونەرمەند ئازارو ژان دروستی دەکا بەڵام ئەمە مەحاڵە .. ئەگەر بێت و ئەم ئازارو ژانە نەگۆڕێ بە ئازارو ژانێکی فەلسەفی ؟ واتە بیرکردنەوەو لێکدانەوەو هۆشیاری لەگەڵدانەبێ(٧) .

هەزاران هەن لە ئازاردا دەژین و کەچی بارەکە هەرچەند قورس بێ ، دەیکێشن و نقەش ناکەن .. چونکە ئەوانە هوشیارییەکی وایان نیە ئازارەکەیان تێبگەن و ڕەگەکانی بناسن ؟ لەمەوە ئاواتێکی واش لەمێشکیاندا دروست نابێ ، بۆ یاخی بوون لەوەی هەیەو بەدەست هێنانی باشتر ، باڵیان پێوەبنێ .

ئازار ، گەر کەمیش بێ ، کاتێ بیرکردنەوەو هۆشمەندییەکی شمولی لەگەڵدا دەبێ ، گەورەترو کاریگـەرتر دەبێو مانای تازەتریش بە ژیان دەبەخشێو دەوڵەمەند تری دەکا .

خەمو ئازاری گۆرانیش لەم چەشنەیە .. ئەوە نیە خۆی لەیەکـێ لەشیعرە کۆنەکانیدا دەڵێ :

زیاتر سەبەبی عەقڵو شعورە خەفەتی مـن
بۆ غەفلەتو نسیانە هەموو نۆشی شەرابم ! (٨)

ئەو خەمەی لەو پەخشانەشدا دەری بڕییەوە ، لە تاوانـــــی دادو فریادی مەرگ دەکا ، سەبەبەکەی زیاتر عەقڵو شـــعورە .. لــــەم بیرکردنەوە قـووڵەیدا بە ئاشکرا بۆمان دەردەکەوێ گـۆران تا چرادەیەك مرۆڤێکی خاوەن هیواو ئاواتی گەورە بووە .. ئاواتی گۆران بۆ ژیانێکی بەرزو پڕ ماناو بەسوود هەر لەسەرەتای منداڵییەوە ، وەکو سەرچاوەیەکی کوردستانیی بەخوڕ لە ناو دڵو دەروونیدا هەڵقوڵاوە .. بەڵام ئەم ئاواتە گەورەیەی لە گەڵ واقیعێکی ماددی سەختی ژیانی پڕ لە ژانی گەلەکەیدا بەرەوڕوو بۆتەوە ..

ئەگەر ئێمە هۆیەکانی خەمی گۆران ، لەم پەخشانەدا ، لە گـــەڵ واقیعی ڕاستی ژیانی خۆی بەراورد بکەین ، هەست بە کەلێنێکی گـەورە دەکەین .. گۆران ، تا مردنی باوکی لەساڵی ١٩١٩دا ، تارادەیـــــەك لە خۆش گوزەرانیدا بووەو ، ئەو دەرفەتەی بۆ خوێندنو فێرکردنی ئـەو خوڵقاوە، بۆ لە هەزارا یەکێکی خەڵکی وڵاتەکەی نەخوڵقاوە... لەوکاتەدا کـە ڕابردووی خـــۆی بە (بطال حطال) ناو دەباو داخ بۆ ئـەو کاتـــە بەسەرچوە دەخوا کە وەك تفی ڕۆکراو قوت نادرێتەوەو هـەلی فێربونو زانست وەرگرتنی لە کیس چووە ، لەو کاتەدایە ڕۆشنبیریەکـــــی وای

وەرگرتوە بتوانێ ئەم بیرکردنەوە بەرزەی هەبێ‌و بەم شێوە نووسینە بەرزە دای‌بڕێژێ •

سلێمان بەگی باوکی گۆران کە لە جێگای عبداللە بەگی باپیری گۆران لەلای عثمان پاشای جاف کاتب بووە ، هەر لە منداڵییەوە گۆرانی فێری خوێندنەوەو نووسینی زمانی فارسی کردوەو ، لەگەڵ کردنەوەی قوتابخانەی تورکەکانیش لە هەڵەبجەدا ، گۆران بۆنە یەکێك لەشاگردەکانی ئەو قوتابخانەیە •• هەر ئەم پارچە بەخشانە بۆمان ڕوون دەکاتەوە تا چ‌ڕادەیەك‌توانیوێتی شارەزاییەکی باش لەزمانی عەرەبی‌و فارسی‌و دەرسی‌دین‌و تەنانەت لەجوگرافیاشدا بەدەست‌بێنێ •• ڕاستە دوای مردنی باوکی لە ١٩١٩داو ، کوژرانی محمد بەگی برای لە ١٩٢١داو دوورکەوتنەوەی خۆی لە هەڵەبجە ، تووشی گەلێ ئازارو دەردی سەری بوەو زۆر جار ئاسۆی ڕووناکی ژیانی ڕەش داگەڕاوە •• تەنانەت [لە زەمانی باوکیشیا گەلێ ترش‌و تاڵی ئەبینێ بە تایبەتی لە بەهاری ١٩١٩وە هەتا ایزی ئەو ساڵە کە بەر تالآنی لایەنگرەکانی ئینگلیزدەکەون‌و بەپەلە پرووزەکێ کۆچ ئەکەن‌و خۆیان ئەگەیەننە جێگا بەرزو سەختەکانی شاخی هەوورامان][٩] • بەڵام گۆران وەك خۆی بۆ مامۆستا ڕەفیق حیلمی باس کردووە [ئەو ڕۆژە ڕەشانە کاریان لەشەقامی ڕاستی ژیانی نەکردوە ، (واتە گۆران) لەو ڕۆژانەدا کە پێیان ئەڵێ ڕەش ڕەنگە ڕووناکی لە دڵیا لە ڕۆژانی خۆشی زۆرتر بووبێ ، یاخود لە ـ هەر دووکیانا تاریکی‌و ڕووناکی وەك یەك نۆرەی کردبێ][٩] •

ـ حسێن علی شانۆڤ ـ یش لە ئەنجامی خوێندنەوەی بەسەرهاتی ژیانی گۆران بەدەسخەتی خۆی دەڵێ :

[عەبدوڵلا گۆران هەر لەسەرەتای منداڵییەوە دڵــی پڕ بــوە لە خۆشەویستی ژیانو ، تامــەزرۆی ڕووناکــیو زەردەخەنەو شاعیرێتی بووە .. فەلسەفەی دنیای دوابڕاو ، ئەو دنیایەی بۆ سلێمانیش نــەما ، نەیتوانیوە گۆران لە خۆشەویستی ـ شادی ژیان دابڕێو گــەرد بخــاتە سەر دڵی بە سرووشو جوانی پەروەردە بووی][10] .

ئەم هەموو خۆشویستنە قووڵەی ڕووناکی و ئەم گەشبینیو هیــوا زۆرە بەژیان ، هەر لە کاتێکی زووی منداڵێتیەوە ، گۆرانی کردۆتــە شێتو شەیدای هەموو ئەو شتانەی جوانو پیرۆزو ڕووناکن .. گــۆران ویستوویەتی بوونی هوشیارانەی خۆی بسەلمێنێو ئەو ژیانــە بەدەســت بێنێ کە دەیەوێ ، نەك ئەوەی کە هەیە .. بەڵام دیارە بەدی هێنانی ئەو ئاواتەی چوار چێوەی ئەو کۆمەڵو دەورو بەرە سنووری بۆ داناوە کــە گۆرانی تیا ژیاوە .. ئەو نەیتوانیوە موعجیــزە دروست بکاو هەمــــوو شتەدزێوو ناشیرینەکان هەڵگێڕێتەوە .. بەڵام لە شــیعردا ئەمــــەی کردووە . گۆران دیوی تاریکی کۆمەڵەکــەی ، کۆمەڵی کوردەواری نیوەی یەکەمی سەدەی بیستەم کە زۆر بە سەختیو بەخەستی لـــەژێر قــورسایی بیرو ڕێو ڕەسمی دەرەبەگایەتیــدا بــوە ، پێچاوەتەوەو لە ڕووناکییەکانی هیــواو ئاواتــەکانی ناو دڵی ، وەك چارەســەرێکی ڕۆمانسیانە . جیهانێکی تازەی دروست کردوە ؟ جیهانێك بتوانێ تینوێتی خۆی بۆ جوانیو ژیانێکی باشتر پێ بشکێنێ .

گرنگ ئەوەیە گۆران هەر لەگــەڵ ئــەو هەستی جوانیپەرستییەدا ، هەستی هونەر دۆستیو ئینجا هونەر پەرستی لــەلا پەروەردە بوو .. گوتم گۆران هەر لە چوارچێوەی سنوورەکانی کۆمەڵەکــەیو دەورو بەرەکەیدا دەیتوانی بۆ بەدی هێنانی ئاواتەکانی هەنگاو هەڵگرێ .. ئەو

نینوۆی زاین‌و ڕۆشنبیری بوو •• لە کۆمەڵو دەورو بەرەکەی ئەویشدا لە شیعر بەو لاوە هیچ شتێ نەبوو ئەو تینوێتییەی بگرێتە خۆی •• هەر لەزوویەکەوە بە هۆی باوکییەوە ، گــــوێی بە دەنگ‌و ئاوازو ڕازی شیعر کرایەوە •• باس‌و خواسی سنعەتی شیعرو ، لێکدانــەوەی تێکستە شیعرییەکان (لەلایەن باوکیەوە) سەرنجی گۆرانی گەنجــی ڕاکێشا • لە شەش ساڵییەوە لەگەڵ منداڵانی هاوڕێی‌دا بە شــیعر شەڕە جنێــوی دەکرد(١١) • بە کورتی هەستی هونەر دۆستیش تێکەڵ بە هەســـــتی جوانی پەرستی بوو ؟ هەتا لەزمانی دەربڕیندا ، لەزمانی شـــیعردا ، بەجۆرێك ئاوێتەی یەکتر بوون ، کە ئەستەمە بڵێین کامە هونەرەکەیەو کامە ـ جوانییەکەیە • بە واتایەکی تر ، گۆران توانی شیعر بکاتـــــە ئامرازێك بۆ ـ دەسەڵات گرتن بەسەر جیهاندا گەرچی لە سەرەتاوە بــە شێوەیەکی سەلبیش بێ ؟ واتە دەسەڵاتگرتن بە سەر جیهانی واقیـعدا نا ؟ بەڵکو ئەو جیهانی خەون‌و جوانییەی لە خەیاڵی خۆیدا نەخشـــەی بــۆ کێشابوو •

هــــەر ذەڕڕەیەك لە خوێنــــی دەماری پــــر ئاگرم
هەرچی حوجەیرەکانی هەیە کوورەیــــی دلــــم
شیوەی عیشق‌و جازیبەیە بۆ جوانــــی ، یا قەلــــەم ،
قابیل نیە فەراغەتم ، حەتتا کــــە بشــــمرم(١٢)

جوانی وقەڵەم ، واتە جوانی‌و شیعر بەیەکەوە ، یان ئەم نا ئەویان ، ئەو سەرچاوە پیرۆزەن کەدڵ‌و دەماری ئاگراوی‌و هەموو زەڕەیەکـــــی خوێنی گۆران پڕ لە عیشق‌و جازیبە دەکەن ؟ عیشق‌و جازیبەیەکـــی‌وا کە تەواوی ژیانی گۆرانی پڕ کردۆتەوەو ، دەرفەتێکی بۆ نەهێشتۆتــەوە مەگەر مردن نەبێ •• ئەگەر گۆران لە دنیای واقیعی جوانیدا ، جوانی بەر هەست‌و بەردەست ، تێر نەخوا ، ئەوە دنیای هونەرەکە ، دنیای شیعر

خۆی خالقێتیو دەتوانێ بەو جوانییەی لەوێدا ـ دەینەخشێنێ خۆی مەست بکاو وێڕای ئەمەش کەسێتی خۆی تێدا بدۆزێتەوەو مانایەك بە ژیانی ببەخشێ ..

گۆران خۆی ناسیوەو نرخی خۆی وەك هونەرمەند زانیوە .. بۆیە هێندەی شێتی جوانییە ؟ هێندەش شێتی شیعرە :

بۆ سەیری جەمال کردنی دنیایی بەیانی
هێشتا شەوی زۆر مابوو کە من کەوتمە سەحرا
وەك شێت ، بەڵام شێتی شیعر ، شێتی جوانی(١٣)

ئەو زانینو زانستەی گۆران لە تافی لاوێتیدا داخی بۆ دەخوا ، لەدوایدا لە وشەی (شیعر)دا جێی خۆی دەکاتەوە .. شیعر دەبێ بە هاوتایەکی تر بۆجوانی ؟ بۆ ژیان . گۆرانیش کە هەر لەسەرەتاوە بیری لەوە کردۆتەوە ، بۆ خەڵكو بۆ خزمەتی دایکی نیشتمان تێبکۆشێ ، زۆر بەعەزرەتەوە بووە خەڵکیش لەئەو بگەن ؟ زۆر بەپەرۆشەوە بوە نرخی هونەرەکەی بزانن ؟ هونەری ـ گۆران ـ یك کە (بۆ شیعرو ئەدەب زاوە)[١٤] !!...

موخابین ! کەس ئەمەی نەکردوە .. ئەویش هەر دەروێش عبداللەیەکی دیکەبووە .. بەڵام ئەو نهێنیەکەی زانیوە .. نهێنی دواکەوتوویی ئەو کۆمەڵەی قەدری کەسانی وەك عبدالله گۆرانو دەروێش عبدالله نازانێ .. بۆیە بە نرخ زانینی خۆی لەلایەن خۆیو لەلایەن پاشەڕۆژەوە ئیکتیفای کردووەو قەت تووشی ڕەشبینی نەبوە !!

* * *

ئێستا کاتی ئەوە هاتوە بپرسین : ئەو جوانییەی گۆران بەشوێنیدا دەگەڕێ ، لە چدا بەرجەستە بوە ؟

ئەو هەستە ئاگراوی‌و بـە کوڵەی جوانیپەرستی چ بابەتێك هـەیە بە خۆی بگرێ ؟گۆران بابەتەکانـــی شـــیعرو جوانی لـــەکوێندەرێ سۆراغ دەکا ؟!

یەکەم جۆری پەیوەندی مرۆڤ بەجیهانی دەورو بەریەوە ، بـــە هۆی هەر پێنج حەواسەکانیەوە پێك‌دێ .. بە هۆی بینین‌و بیستن‌و بـۆن کردن‌و دەست لێدان‌و تام کردنەوە .. هەر لەمنداڵییەوە پەیوەندی مرۆڤ بە دەورو پشتەکەیەوە دەبێتە پەیوەندیەکی ژیان ئامێز .. لەکاتێکـــــدا حەواسەکانی مرۆڤ جوانییەکان‌و سیفاتەکانی گەرمی‌و ساردی‌و فێنکی‌و تاڵی‌و سوێری‌و شیرینی ... هتد دەرك پێ‌دەکەن ، ئەوا خۆشییەکی زۆر لەم دەرك پێکردنە وەردەگرن .. هەر لەوکاتیشدا ، بە هـــۆی ئـــەم تەجرەبەیەوە ، دەوڵەمەندتر دەبن‌و زیاتر نـەش‌ونما دەکەن .. تا لـــە ئەنجامدا مێشکیش پەرە دەستێنێ‌و مرۆڤ دەگاتە ئەو ئاستەی سـەرباری خۆشی وەرگـــرتن ، لە تاقیکردنەوەکانییەوە فێر بێ‌و بـیر لە شـــتەکان بکاتەوە .. بیرکردنەوە لەشتەکان مانای بەستنەوەی یەکێکیانە بە ئەوانی ترەوەو بەرپێرەوو ئامانجی ژیانی مرۆڤەوە ؟ مانای گەڕانە بەشوێن هۆو ئەنجامدا ؟ لەدواییشدا مانای وەرگرتنی هەر هۆو ئەنجامێکە لە چـــوار چێوەی یاساکانی پەرەسەندنی ژیاندا بە گشتی‌و یاساکانـــی پەرەسەندنی کۆمەڵایەتیدا بە تایبەتی .

پەیوەندی جوانی خوازانەی گۆران بە جیهانی دەورو بەرییەوە ، لە قۆناغـــی ڕۆمانسیەتـــدا ، پەیوەندیەکـــی هەستی (حسي)یە .. پەیوەندییەکە بە هۆی حەواسەکانەوەو بـــە ئامانجی تێرکردنیـــان .. مەودای ئەم پەیوەندیەش جوانی سروشت‌و جوانی ئافرەتە .

بەڵام خاسیەتی گرنگی ئەم پەیوەندییە تەنیـا لایەنە هەستیەکەی نیە؛ بەڵکو لایەنە هونەرییەکەشیەتی .. واتە هەر لەسەرەتاوە گـۆران لەڕوانگەیەکی هونەرمەندانەوە هەڵس‌و کەوت لەگەڵ بابەتەکانـــــی جوانیدا دەکا .. هەر لە سەرەتاوە جـوانی‌و هونەر لـــە یەکایەتیەکی هارمۆنیداردا تێکەڵ دەبن .

ئەگەرچی گۆران جوانی پەرستەو هـەموو جوانیەکی خـــۆش دەوێ ، بەڵام تەبعێکی هونەرمەندانەی تایبەتی هەیە .. گەڕان بەشوێن شتی دڵگیرو نایاب‌و پەنهاندا ، ئەو شتانەی کە ئەگەرچی دیارو بەرچـــاو نین ، بەڵام نهێنیەکی گەورەی جوانی لە دوو تـــوێی بوونیانــــدا حەشارداوە ، خولیای رۆحی جوانیپەرستی گۆران‌و زەوقی بەرزوبـــاش پەروەردەکراوی ئەو دەردەخەن ..

گۆران بە هەستی حەساس‌و زیرەکانەی خۆیەوە ، لەنێو دنیـــای جوانیشدا ـ هەمیشە بۆ جوانترو جوانترین دەگەڕێ . سۆراغی نموونە دەگمەن‌و نایاب‌و هەڵبژاردەکان دەکا ، ئەو نموونانەی لە بارانیاندا هەیـە تینوێتی گیانی نەسرەوتی ئەو دابمرکێننەوە :

گیانی من بۆ تـــەلێ وەنەوشـــــە پەرۆشـــە
کە لە ژێر سێبەری تووتڕکا خامۆشـــــە
لە هەموو ئاسمانا ئەستێرەی بەر بـەیان !
ئـــەخاتە دڵی من هـــەستێکی سپی‌و جـــوان !
لە تەختێك هەڵدەستێ هەزارو یەك نەغمە
ئەوەیان شیرینتر دێتە گوێم زۆر نزمـــە !
کانیەکی ڕوونی بەر تریفەی مانگە شـــەو
لەبنیا بلەرزێ مرواری زیـــخ‌و چـــەو
جوانترە لە لای من لەدەریای بـــێ سنوور
شەپۆلی باتە بەرتیشکی خۆر ، شلپ‌و هوڕ(١٥)

ئێمە ئەگەر لێرەدا بەراوردە ئیستاتیکییەکەی (کانت)[١٦] بەکار بێنین : دەڵێین گۆران زیاتر بۆ شتە (جوان)ەکان دەگەڕێ ، نەك بۆ شتە مەزنەکان •

واتە ئەوشتانەی هێمن و ناسك و خامۆشن ، نەك ئەو شتانەی گەورەو بەربڵاوو بە هەراو هۆریان •

بەڵام ئەو شتە بچووك و خامۆشانەی گۆران هەڵیان دەبژیرێ ، لە (مەزنی) بێبەش نین •• خۆ ئەگەر ئەوانە بەڕواڵەت و قەوارەو دەنگ گەورە نەبن ، ئەوا لەماناو واتادا گەلێ مەزنن •• ئەو ماناو واتایانەی تەنها مرۆڤ دەتوانێ لەوجودی شتە بچووکەکانی هەڵێنجێ ، یان بیداتە پاڵیان •

گەڕانی گۆران بەدووی ئەوشتە بچووك و هێمن و شاراوانەدا ، گەڕانی ڕۆحی تینوو نەسرەوتی گۆرانە بە دوای دۆزینەوەی مانایەکی تازەدا بۆ شتەکان •• واتە دۆزینەوەی مانایەکی تازە بۆ پەیوەندی مرۆڤ بەجیهانی دەورو بەرییەوە ؟ بۆ ژیان •• هەر لەو کاتدا سەرنجی وردی گۆران لە دەورو بەرەکەیو ، دۆزینەوەی ئەو نموونە مات و خامۆش و لە سەرنجی درشت بەدەرانە ، ئەو ڕاستیە دەردەبڕێ کە گۆران هەمیشەو لە هەر لەحزەیەکدا ، چ لە گەشتێکی دوورو درێژی هەورامانیدا بووبێ یان لە گوزەر کردنێکی لامسەرلاییدا ، خاوەنی زەین روونییەکی ئیستاتیکی باڵا بووەو ، هەستی جوانیپەرستانەی ئەو لە چالاکییەکی ئەوتۆدا بوە کە کامیرای سەرنجی بچووکترین وێنەی سەرنج ڕاکێشی بەخەسار نەداوەو ، هەست و زەوقی هونەرمەندانەشی خێرا قۆزتویەتیەوەو گوازتویەتیەوە بۆ ناو ئەلبوومی ڕازاوەی هونەری جوان •

ڕاستە گۆران جوانی سروشتو جوانی ئافرەت دەکاتـــە مەودای هەستو هەناسە ڕۆمانسییەکانی • بەڵام لەنێو ئـــەو دوو جوانییـــەدا جیاوازییەکی زۆر هەیە •• مرۆڤ لە هەڵسو کەوت کردن لـــەگـــەڵ جوانی سروشتدا ئازادو سەربەستە ؟ بەڵام جوانی سروشت دەشێ لــــە هەموو شرێتێکدا هەر بەو چەشنە خۆی دووبارە کاتەوە •• بەبێ ئەوەی گۆڕانێکی گەورە هەست پێ بکەین •• چونکە دەتوانین بڵێین سروشت دیوی ناوەوەی نیە •

سروشت ، ئەگەر بێ گیانیش نەبێ ، واتە ژیانو زیندوویەتـــی هـــەبێ ؛ ئەوا بێگومان بێدڵە •• بێ هەستو ســـۆزو پەرۆشـــەو ناتوانێ ڕۆحی مرۆڤ بشکێنێ •• ئەو تینوێتییـــەی لە جەوهـــەردا لەپێداویستی دابینکردنی ژیانێکی کۆمەڵایەتی ساغو شـــادو هێمنـــەوە هەڵدەقوڵێ •• بناغەی ئەو ژیانە کۆمەڵایەتییەش پەیوەنـــدی نێـــوان مرۆڤێكو مرۆڤێکیترە ؟ پەیوەنـــدی نێـــوان ژنو پیـــاوە •• مارکس لەدەستنووسە ئابووریو فەلسەفییەکانی ١٨٤٨یدا دەڵێ : [پەیوەنـــدی ڕاستەو خۆو سروشتیو پێویست لە نێوان مرۆڤێكو مرۆڤێکی تـــردا ، پەیوەندینێوان ژنو پیاوە •• لەم پەیوەندییە چەشنییە سروشتییە دایـــە کە پەیوەندی مرۆڤ بە سروشتەوە ، بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ ، دەبێتـــە پەیوەندی مرۆڤ بە مرۆڤەوەو ، پەیوەنـــدی مرۆڤ بە مرۆڤەوە بـــــە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ دەبێتە پەیوەندی ئەو بە ـ سروشتەوە • دەبێتـــە سنوور دانانی سروشتی خۆی لە خۆیدا •• لەم دیاردە بەرچاوییـــەدا ، ڕادەی بوونی ماهیەتی ئینسانی بەسروشت سەبارەت بـــەمرۆڤو ، ڕادەی بوونی سروشت بەماهیەتی ئینسانی ئینسان بەدیار دەکـــەوێ •• لـــە سەرەتاکەی ئەمپەیوەندییەوە ، دەتوانین حوکم بەسەر ئاستی ڕۆشـــنبیری

مرۆڤدا بدەین .. لە شێوەی ئەم ڕۆشنبیرییەوە دەردەکەوێ تا چڕادەیەك مرۆڤ بەنیسبەت خۆیەوە بۆتە بوونێکی چەشنی ، بۆتە ئینسان و بەم جۆرە هەستی بەخۆی کردوە • چونکە پەیوەندی پیاو بەژنەوە سروشتیترین پەیوەندی نێوان مرۆڤێك و مرۆڤێکی ترە • لەم پەیوەندیەدا ئاشکرا دەبێ تا چڕادەیەك پێداویستی مرۆڤ دەبێتە پێداویستییەکی ئینسانی ؟ واتە تاچ ڕادەیەك مرۆڤەکەی تر وەکو مرۆڤ دەبێتە پێداویستی • وە تا چ ڕادەیەك لەبوونی هەرە تاکی خۆیدا ، هەر لەوکاتەدا ، دەبێتە بوونێکی کۆمەڵایەتی][17] •

مەبەستەکە بە کورتی ئەمەیە :ـ

پەیوەندی نێوان ژن و پیاو سروشتیترین پەیوەندی نێوان مرۆڤێك و مرۆڤێکی ترە ؟ جا هەر چەند ئەم پەیوەندیە بێتە پەیوەندیەکی سروشتی ئەوەندە مرۆڤ مرۆڤایەتی خۆی دەسەلمێنێ •

دیسان ئەم پەیوەندیە پەیوەندیەکی چەشنییە .. پەیوەندیەکە ـ لە نێوانی مرۆڤ و مرۆڤدا ، جا هەر چەندە ئەم پەیوەندیە سروشتییە بێتە پەیوەندیەکی چەشنی ـ ئینسانی ـ ئەوەندەش دەبێتە پەیوەندیەکی کۆمەڵایەتی •

شاعیری ڕۆمانسی ئینگلیزی (شیلی) لە (فەلسەفەی خۆشەویستی)دا بەشی یەکەمی ئەم تێگەیشتنە ، بە زمانی شیعر ، بەم جۆرە دەردەبڕێ :

سەیر کە چیاکان : ئاسمانی بەرز ماچ دەکەن
شەپۆلەکان یەکتریان لەباوەش کردووە •
خۆرەتاو زەوی لە ئامێز دەگرێ
مانگە شەو دەریا ماچ دەکا !
بەڵام هەموو ئەم ماچانە چ نرخێکیان هەیە
ئەگەر تۆ من ماچ نەکەی ! (١٨)

لێرەدا ئەو پەیوەندیانەی شیلی لەنێوان ڕواڵەتو دیاردەکانی سروشتدا دەیان دۆزێتەوە ، لە بناغەدا سروشتی کردنی پەیوەندی ئینسانی نێوان ژنو پیاوە ، یان بە مانایەکی‌تر ئینسانی کردنی پەیوەندیەکانی سروشتە : واتە شیلی خۆی ئەو سیفەتانە ـ سیفەتی ماچ کردن ـ دەداتە پاڵ چیاو شەپۆلو ئاسمانو دەریاکان •• هەر لەو کاتیشدا ئەو ڕاستییە دەردەبڕێ کە ئەم پەیوەندیانەی سروشت هیچ بایەخێکیان نیە ئەگەر پەیوەندی نێوان ئەوو دڵدارەکەشی وەك ئەوان نەبێتە پەیوەندیەکی سروشتی •• خۆ ئەگەر سروشتی کردنی پەیوەندی نێوان ژنو پیاو ، یەکسان بێ بە سەلماندنی ئینسانیەتی ئینسان ، ئەوا گرنگ لێرەدا ڕوانینە بۆ ئەو پەیوەندیە وەك پەیوەندیەکی چەشنی ، نەك چەندی •• وەك پەیوەندی نێوان دوو مرۆڤ کە هەر دووکیان شایانی خۆشیو خەمو ئازارنو خاوەنی هیواو ئاواتو نیازن •• واتە وەك پەیوەندیەکی کۆمەڵایەتیو بڕیاردانی دەوری یەکسانی ژنو پیاو لەو پەیوەندیەدا! •

گۆران لە بەراوردکردنی جوانی ئافرەت لەگەڵ جوانی سروشتدا ، هەروەکو شیلی ، تای ترازووی پەیوەندیە ئینسانیەکە قورس دەکاو ، زیاد لە مەش ، جوانی سروشت دەکاتە ئەنجامێكو پاشکۆیەکی جوانی ئافرەت • گۆران ، وەك (ڕەفیق حیلمی) دەڵێ : [هەست بەوە دەکاکە جوانی ئافرەت کانگەی هەموو جوانیەکی تەبیعەتە ، وە بەئیلهامی جوانی ئافرەت هەست بەوە دەکرێ کە لەتەبیعەتا جوانی هەیە][19] • ئەستێرە گەشەکانی ئاسمان ، گوڵە ئاڵەکانی باخی بەهاران ، شەونمی بریقەداری درەخت ، زەردەپەڕی ئێواران ، پەلکە زێڕینەی پاش باران ، میوەی گەیشتووی زەردو سوور :

ئەمانە هەموو جوانن ، شیرینن
ڕۆشنکەرەوەی شەقامی ژینن
بەلام تەبیعەت هەرگیزاو هەرگیز
بێ ڕووناکییە ، بێ بزەی ئازیز
بێ ئاوازەیە ، دەنگە نەرمەکەی
با نەیدا لەگوێم ، تێر نەلێم ئۆخەی
کام بەرزی جوانە وەك بەرزی بالای ؟
کام تیشك ئەگاتە تیشکی نێو نیگای ؟
کام تاسە ، کام مەیل ، کام چارەنواری
تەلیسماوییە ، وەك هی دلداری

گۆران بەراووردی جوانی ئافرەت لەگـــەڵ رواڵـەتو دیاردە فیزیکیەکانی سروشتدا دەکاو دەگاتە ئەو ئەنجامەی ئافرەت ئەو سەرچاوە نوورانیەیە کە ڕۆشنایی جوانیو ئاواز بە هەموو سروشت دەبەخشێ ٠٠ خۆ ئەگەر بەراوردەکە لەم هۆنراوەیەدا تەنها شتە بـــێگیانەکان ـ جەمادەکانـی گرتبێتەوە ، ئەوا لە هۆنراوەی (ڕەوتێکی جوان)دا ئەم بەراوردە دووریەکی بالاترو کاریگەرتر وەردەگرێ ٠

لێرەدا گۆران ، نموونە زیندووو دلگیرو سەرنج ڕاکێشەکانـــی سروشت وەردەگرێ ٠٠ کۆمەلێك گیانلەبەری جوانکیلە ، قازو مراویو کەو ، کەرویشكو پۆڕو کۆتر ، لە هەلویستی جیا جیای دلگیردا دینێو لەبەر تیشکی مانگە شەوو خۆرە تاودا ، خۆپیشاندانێکی ڕەنگاو ڕەنگی پڕ لە بزووتنەوەو لەنجەو ئاوازیان پێدەکا ٠٠ کەچی هەر ئەوەنـــــدە ترپەی پێی ئافرەتێکی بالا بەرز دێ ، لەعاستی ئەم هەنگاوە کچانیەدا ، گۆران هەموو گیانلەبەرەکانی دیکە فرامۆش دەکاو ، تەنها ئاوازی دەنگی پێی کچەکەیە جێی خۆی لە دلیا دەکاتەوە :

لە ژێر زەردەی خۆرەتاوا
بەناو چیمەنی گوێی ئاوا

چەند بە ئاهەنگ ، چەن سیحراوی
ئەگەرێ قاز ، یان مراوی
یا کەو لە سەر بەفری نزار
بۆ لوتکەی هەزار بە هەزار
چەند ئیسك سووك ، چەن گورجو گۆل
ئەکشێ پشت لە تۆی تەختی دۆل
یا کەوێشکی تیژو قەلەو
لەبەر تریفەی مانگە شەو
چەن جوان ئەڕوا بە قونە قون
سرکو گورجو سپیو خڕپن
یا پۆڕ لە گوێی ڕێگای دەشتا
لەگەل سایەقەی پاش وەشتا
چەند وردو جوان بە لەنجەولار
ئەشێلێ سەوزە گیای بەهار
یا کۆتری حەوشی مزگەوت ،
چەند خنجیلانەی لێ دێ ڕەوت ،
ئەوەندە جوان ، لەوە جوانتر
لە شنەی بای شەو ڕەوانتر
لە لەرەی پرشنگ ، ئاوازە
لە خوڕەی ئاو ، شیعری تازە
بە ئاهەنگتر ، بە خرۆشتر
بەگوێچکەی دڵ ، دەنگی خۆشتر
پێی ناز ئەنێ بەسەر ئەرزا
جوانێ لە بەژنێکی بەرزا (٢١)

لێرەدا ئافرەت ، وەك مرۆڤ ، وەك جـوانیەکی ڕۆحی بێهاوتا ، وەك تاسەو مەیلو چاوەڕوانیو نازو بزەی شیرین ، وەك هەموو ئـــەو شتانەی لەسروشتدا دەست ناکەون ؟ دەبێتە نموونە یا ئایدیالی جوانی .

دیارە ئافرەت ، وەك جوانی ، خۆی لەخۆیدا شایانی ڕێزگرتـــنو بایەخ پێدانە . بەتایبەتی ئەگەر زانیمان لەنێو هەموو گیانلەبەرانی دیکەی

ئەم گەردونەدا ، نێر لە مێ جوانترە تەنها لە توخمی مرۆڤدا ، بەشێوەیەکی گشتی ، مێ لە نێر ، واتە ژن لە پیاو جوانترە . گۆرانیش کە (قیلەگای ئایینی جوانی‌یە) بەو دڵە پڕ لە هیواو گەشبینی‌و شـــادی خوازەیەوە ، لە هەورامانی جوانییدا ، لەنێو کچە باڵا بەرزو چاو ڕەشـــەکانی جافدا ، لە خۆشی جوانی بێ هاوتا شاگەشکە دەبێ‌و ڕەحمەت دەبارێنێ :

سیا چەمانە ، سیا چەمانە
بەهەشتی عەشقە ئەم هەورامانە
ئەوەندەی دارو بەردی هەورامان
ڕەحمەت لەژنی بەژن‌و بالاجوان(٢٢)

هەروەها لە هەڵبەستی (هەرچەن) دا دەڵێ :

لای من چ جامی نەشئە ؛ چە میحرابی دینی عەشــق ،
ئەم چاوو ، ئەو برۆی کچــە کوردێکی جافییە !(٢٣)

بەڵام ئەوەی تێبینی دەکرێ ئەو ڕاستییەیە کە گــۆران جــوانی ئافرەت وەك شتێکی سەربەخۆ (مجرد) وەردەگرێ .... کلیلی جۆری پەیوەندییەکەش لە وشەی [دڵ‌و دڵداریدا] دەدۆزینەوە :

کام تاسە ، کام مەیل کام چاوەنواڕی
نەلیسماوییە وەك هی دلداری

یــان :

بە ئاهەنگتر ، بە خرۆشتر
بە گوێچکەی دل ، دەنگی خۆشتر

کەواتە پەیوەندییە ئینسانییەکە بە ئافرەتەوە پەیوەنـــدی دڵـــە . گوێچکەی دڵە کـــە ئاوازی دەنگی پێی ئافـــرەت لە گشـــت دەنگ‌و ئاوازێکی دیکەی سروشت خۆشتر دەبیسێ‌و دڵداریشە کە خۆشـــییەك بە مرۆڤ دەدا ، لە هیچ جوانییەکی دیکەی سروشتدا دەستگیر نابێ ....

دڵداری بە مانای کۆکردنەوەی ژنو پیاو لەسەر بناغـەی حەز نـــەك خۆشەویستی ••• حەز کردن لە جوانی ئافرەت وەك شتێکی دابڕاو لـــە هەستو نەستو سۆزی ناوەوەی ؟ لە بوونو دەورە کۆمـەڵایەتییەکەی •

گومانی نیە حەز ؟ حەزێکی بێ سنوور ، حەزی جینسی بە ئاشکرایی لەوەسفەکانی گۆراندا بەدی دەکەین ••• تەنانەت لە هەندی هۆنراوەدا کە تاقی‌کردنەوەی دڵداری خـــۆی نیشان‌دەدەن ، ئەم رووە بە ڕوونی بەدەردەکەوێ • لەهۆنراوەی [خۆزگەم بەیار]دا ، گـــۆران دوازدە مانگ بۆ دووری یار دەگری و دەناڵێ ••• بەڵام گریانەکەی زیاتر بـــۆ ئەو دەمو ساتانەیە کەلەگەڵ یاردا بەسەری بردووەو ئێستا لەکیسـێـــی چووەو ئاخی بۆ هەڵدەکێشێ :

هەر ڕۆژە عیشوەیەك ، نازێ
هەر خەلوەتە چەشنە ڕازێ
لەو توانج ، لە من نیازێ
بۆ ماچێ نوقورچێ گازێ
هەر بەزمە دەنگێ ، ئاوازێ
بەچاو بینینێ ، دلخوازێ
بلێین بەیار بلێین بەیار ، یاری نازدار
سەد هەزار جار ، خۆزگەم بە یار(٧٤)

لە هۆنراوەی ، بۆ گەورە کچێك ، بۆ خانمێك و ، شـــەوێك لــە عبداللەدا ، ئەم هەڵوێستە دووبارە دەبێتەوە • حـــەزی (ئیرۆسی) لــە هۆنراوەی (جلوەی شانۆ)دا ، لە وەسفی زۆر تۆخو خـــەستی لـەشو لاری کچی سەمادا خۆی دەردەخا ••• تەنانەت لەو هۆنراوەیەدا گۆران جوانیو سەماو عیشوەو ناز پڕ بەپێستی ئافرەت دەزانێو ئەویـــش لەڕێگەی ئەو جوانیو عیشوەو نازەوە ، ڕووناکی خۆشی دەرژێنێتە ناو ژینی مرۆڤەوە • (یان ڕاستر بلێین ناو ژینی پیاوەوە) •

سەما ، سەمای سنعەت ،
حەیاتی جوانی ، جەمالی بزوتنو ، گیانی
وجودی عیشوەو ناز
لە خواوە بەهرەیەکە پڕ بە پێست بۆ ئافرەت
ئەویش بەسەد ئیعجاز
ضیای سروە ئەڕژێنێتە ژینی ئینسانی !(٢٥)

سەیرکردنی جوانی ئافرەت وەك بابەتێکی رۆمانسی سەربەخـــۆ (مجرد) وای لە گۆران کردوە ، کە لەم هۆنراوانەدا بیر لەبوونـــی کۆمەڵایەتیو تەنانەت هەندێ جار ، بوونی ئینسانی ئافرەت ، وەکـــو مرۆڤێکی خاوەن هەستو سۆزو عاتیفە ، نەکاتەوە •• لە هۆنـــراوەی شەوێك لە عبداللە دا گۆران زۆر بەئاساییەوە ، تەنانەت بە خۆشییەکی زۆرەوە ، وەسفێکی ڕەنگاو رەنگی ئەو ئافرەتانە دەکا ، کەیەك یـەك • یان دووان دووان بەسەر مێزی دەوڵەمەندەکاندا دابەش بوونو جوانیو لەشی خۆیانیان پێشکەش دەکەن :

ئافرەت چرای کۆڕی ئاهەنگ
لەنجەی جوڵان ، مۆسیقای دەنگ
لەسەر هەر مێزە یەك دوانێ
بۆ چەشنی جوانی نیشانێ
یەکێ قژ زەردیەکێ چاوڕەش
یەکێ لێو وەك گوڵ غونچەی گەش(٢٦)

تەنانەت کاتێ لە نیوەشەودا ، مەلهایەکە بەجێدێڵێ ، داخ بۆ ئـەوە دەخوا ، خەو ئەوبە هەشتەی لەدەست داوەو هیچ بیر لەهەستو سۆزو ئەو ئافرەتانە ناکاتەوە کە بەم نیوە شەوە هێشتا لە [نیوەڕۆی ئاهەنگ[٣٦]]دانو خۆش خۆش بێ ووچان هەڵدەبەڕن ، یان هەڵدەبەڕێنرێن ••• نـــە جیاوازی ئەو هۆیە ئابووریو کۆمـــەڵایەتییانە دەرك پێ دەکا ، کـــە کۆمەڵی ئافرەتەکانی لە لایەکەوەو ، کۆمەڵی پیاوەکانی لە لایەکیدیکەوە

گەیاندۆتە ئەوشوێنە . گۆران خۆی هەست بەوە دەکا کە پەیوەندی بە ئافرەتەوە ، پەیوەندی یەکی (هەستی ـ حسی)یە .... پەیوەندییەکە لەڕێگەی حەواسەکانەوە ، ئەو حەواسانەی هەردەم ویستوویانە خۆیان تا ئەو پەڕی لەبۆن‌و بەرامەو خۆشی ژن تێرکەن بۆ یەکا کاتێ دووردەکەوێتەوەو دەستی بەدڵدارەکەی ڕاناگا ، بەناچاری پەنا دەباتە بەر حەواسەکانی‌و یەك یەك بانگەوازێکی گەرمیان لێدەکا کە نەهێڵن لەو دوری‌و غوربەتەدا لەڕەنگ وبۆن‌و لەشی دڵبەرەکەی بێبەش بن ، یەك لە دوای یەك هاواری ـ چاوو گوێ‌و لووت دەکا کە ڕەنگ‌و دەنگ‌و بۆی یارەکەی بۆ بێنن ـ ئەم هاوارە زۆر خەستترو گەرمترو بەهێزتر دەبێ کاتێ دەگاتە سەر حاسەی دەست لێدان ـ لەمس ـ چونکە ئەمیان بەرپرسیاری تەواوی لەزەتەکەیە :

ئەی لامیسە ! ئەگەرچی نەبوو دەنگ‌و ڕەنگ‌و بۆ
وەك شێت بەعەقلێ خامەوە ، خۆم حنستە بەختی تۆ
کواتەماسی لەشی نەرمی
کوا لەزەتی کۆشی گەرمی
کوا مەمکی پڕ چنگ
لیمۆی باخی سنگ
کوا ماچی لێوی ئاڵ
جورعەی ئەبەد خەیاڵ ؟ (٢٧)

ئێستا گومانمان لەوەدا نی‌یە کە جینس بەشێکی جەوهەری لە هەڵوێستی گۆران بەرامبەر ئافرەت پێك هێناوە ... هەروەك لە سەرەتاوە گوتمان گۆران تەنها لەو کاتانەدا پەنادەباتە بەر خەیاڵ‌و حوببی مەعنەوی کە چارەو ددسەڵاتی ژووانی ڕاستەو خۆی نامێنێ ... هەر لەم هۆنراوەیەدا کاتێ هیچ یەکێ لەحەواسەکانی فریای ناکەون ، بە ناچاری دەگەڕێتەوە بۆ خەیاڵ بۆ خاتیراتی عومری ڕابردووی‌و تکای

لێدەکا هەرگیز نووستنی لانەبێ و هەمیشە ، تاوەختی مردن ، وەکو ئاوێنە، وێنەی عەشقی کۆنی یار بنوێنێ . بەڵام ئایا گۆران ، بەڕاستی مرۆڤێکی شەهوانی بووەو ئافرەتی تەنها وەك (جینس) سەیر کردووە ؟

ئەگەر وایە ، ئەی ڕوانگەی گۆران بەرامبەر (جینس) خۆی چۆن بوە ؟!

مرۆڤی شەهوانی نرخی ئافرەت تەنها وەك لەزەت دەزانێ‌و ، ئافرەت وەك ژەمە خواردنێك سەیردەکا کە تێری لێ خوارد توڕی هەڵدەداو بیر لە ژەمێکی‌تر یا ئافرەتێکی‌تر دەکاتەوە ... بە بێ ئەوەی ئافرەتەکە هیچ شوێنێك لە دڵو دەروونو سۆزی ئەودا داگیر کا ... ئەگەر ئێمە جارێکی‌تر بە وەسفەکانی گۆران ـ دا بچینەوە ، دەبینین گۆران وسفێکی واقیعی جوانی ئافرەتی کردووە[٢٨] ، ئافرەت وەکوهەیە ، لە شێوەو ڕەنگ‌و ڕوخساردا ؟ گۆران بەتەواوەتی ئەو وێنە دۆزەخی‌یەی تووڕ هەڵداوە کە شیعری کلاسیکی بۆ ماوەیەکی دوورو درێژ دەربارەی ئافرەتی پێك‌هێنابوو ؟ ئافرەتێك پرچەکانی ڕەشمار بن‌و چاوو برۆکانی تیرو کەوان بن‌و پەنجەو نینۆکی لە خوێنی عاشقاندا سوور بووبن .. جگە لەمەش ئێمە لەو وەسفانەدا جوانی رۆحی ئافرەت هەست پێ دەکەین ، ئەو جوانییە ڕۆحییەی ئافرەت لە سروشت باڵاتر دەکا ، ئەو جوانییە رۆحییەی لەتیشکی نیو نیگاو تاسەو مەیل‌و نازی دلداریدا رەنگ دەداتەوە ... هەتا لەو نموونانەشدا کە زیاتر رواڵەتی جوانی لەشیان پێوە دیارە ، گۆران دانەبەزیوەتە ئەو ئاستەی وەسفی (جینسی) بکا ؟ هەر وەك بۆ نموونە شاعیری بۆرژوازیەتی ، نزار قبانی ، دەیکا[٢٩] .... وەسفەکانی گۆران لە چوار چێوەی سنووری ڕێزگرتنی جوانی ئافرەتدا ، وەك مرۆڤ ،

ئەچوونە دەرەوە ... خۆ ئەگەر گۆران وەك عادەتی زۆربەی شاعیرە ڕۆمانسییەکان ، پەنای نەبردبێتە بەر دادو هاوارو خەون‌و خەیاڵ ، ئەوە ڕوویەکی گەشی واقیعیەتی شیعری ئافرەت لای گۆران نیشـــان دەدا ، واقیعیەت بەمانا سروشتیەکەی نەك بەمانا کۆمەڵایەتییەکەی ... لێرەوە گۆران توانی جەمسەری ڕۆمانسییەت بە واقیعیەت بگەیەنێ‌و ڕۆمانسیەتی واقیعی یا سروشتی بێنێتە کایەوە . ڕاستە گۆران زۆر جار گرنگی بەسۆزو عاتیفەی ناوەوەی ئافرەت نەداوە ، جا چجا دەورە کۆمەڵایەتی‌یەکەی .. بەڵام ئەگەر شیعرەکانی بەشێوەیەکی مەوزووعی شی‌کەینـــەوە ، دەبینین ڕوانگەی گۆران بۆ ئافرەت ڕوانگەیەکی جینسی تەواو نی‌یە ، گـەرچی وەك دەرمان خست ، ئەم لایەنە بە ئاشکرایی لەزۆر هۆنراوەیدا خـــۆی دەنوێنێ ... بەواتەیەکی‌تر ، جینس وەك ـ جینس ـ ، وەك ئامانجێك خۆی لەخۆیدا ، مەبەستی گۆران نی‌یە .... گۆران جوانی پەرســـتەو هەموو شتێکی جوان‌و دلگیر بام چڵە شەو بۆیەکی خامۆشی ژێـــــر نووترکیش بێ، سەرنجی ئەو ڕادەکێشێ.. بەڵام ئەوەی باڵی پێوەدەنێ وا بە تامەزرۆیی باوەش بە جوانی ئافرەتدا بکا ، هەر باڵنانە غەریزیەکـــە نیە ، بەڵکو ئەو هیواوئاواتە گەورەیە کە هەر لەمنداڵی‌یەوە لەدڵیا جۆشی خواردووە هیوای بە دەســـت هێنانی ژیانێکی پڕمانا ، ژیانێك هۆشـــی گراوەی ئەو ڕازی‌بکا ئەگەر گۆران ئافرەتی تەنها وەك جینس‌و بەمەبەستی ئارەزووی جینسی سەیر کردبایە ، ئەوا ئافرەت قەت ئەوشوێنە بـــەرزو بەهێزەی لەناو قوڵایی گیان‌و دڵ‌و دەروونیدا داگیر نەدەکـــرد .... ئێمە هەست‌و سۆزی ناوەوەی ئافرەت لە شیعرەکانیدا ، بەدی‌ناکەیـن ، بەڵام عەکس بوونەوەی ئەو هەست‌و سۆزە ، یا جوانـــی ڕۆحی لای

ئافرەت ، لەو تەئسیرە گەورەیەدا بەدی دەکەین کە ئافرەت لە گۆرانی کردووە •

ژنە کە جیلوەیی حوسنی بە عیشق ئەکا تەعزیز
ژنە کە قووەت نەخاتە خەیاڵی ڕەقص ئەنگیز
ژنە مووەللیدی عیشقو ژنیشە عەشق نەواز
ژنە کە تاری ڕوبابی حەیات ئەکا تەهزیز !

سەمایی واسیعی دڵ گەر لە ژن بکەی خاڵی
تەجەللیاتی بەدائیع غروب ئەکا ، دەیجور
بە سەر سەمایی تەهی‌دا گوشاد ئەکا باڵی
لە کەوکەبی ئەمەلت ون ئەبێ تەبەسسومی نور !
ژنە کە گەوهەری سەر تاجی ئیحترامە ژنە
بە نوکی نەشتەری ئەلماسی تیژی عیشقو غرام ،
خطوطي قدسیەتی حەك كراوی قەلبی منە !
بەسیحری خاریقی ژن پر قەریحەمە ئیلهام !
لە کونجی خاطیرەما تا ژنێکی شۆخ نەکا
پەری صیفەت ، بە پەلوپۆی جەمالەوە جلوە ،
لەکوێ لە سەهلی زەمینا ، لە سینەیی فەلەکا ،
ئەبێتە مەنبەعی شیعرم بەدایعی ئەشیا ؟(٣٠)

وا بزانم ئەگەر نموونە هەرە بەرزەکانی شیعری جیهانی دەربارەی ژن کۆ بکەینەوە هیچیان لەم هۆنراوەیە زیاتر نرخیان بۆ ژنو جوانی ژن دانەناوە ••• تاری ڕوبابی ژیان بەدەست ئافرەتەوە دەکەوێتە جووڵە ، عیشق لەئافرەتەوە لەدایك دەبێو هەر ئەویشە باوەشی بۆ دەکاتەوە ••• ئەو خەیاڵانەی دەفرنو سەما دەکەن هێزی خۆیان لە ئافرەتەوە وەردەگرن ، ئەگەر ئاسمانی دڵ ژنی تێدا نەبێ هەرچی برشنگی جوانیو خۆشی تێدایە ئاوادەبێو تاریکایی باڵی بەسەردا دەکێشێو ئەستێرەی هیوای مرۆڤ بە بێ زەردەخەنەی ڕووناکی دەکەوێتە گۆڕێ ••• ئەو گەوهەرەی بەسەر تاجی ڕێزو ئیحترامەوەیە : ژنە •

تەنانەت گۆران لێرەدا دەری دەبڕێ کە سەرچاوەی سەرەکی قەریحەو ئیلهامی ژنەو بەهۆی ئەو جوانییەوە کە ژن دەیڕژێنێتە سەر ڕووی زەوی‌و بۆشایی گەردوون ، هەموو شتەکانی تر جوان دەبن‌و دەبنە چاوگی ئیلهامی شیعری •••• خۆ ئەگەر بە حیسابی متصوفەکان یەکێتی بوون ـ « وحدة الوجود » هەبێ ، ئەوا بەلای گۆرانەوە تەنها پرشنگی جوانی ئافرەتە کە زیندوویەتی‌و جوانی‌و یەکێتی بە بوون دەبەخشێ •

دەوری ئافرەت لەژیانی گۆراندا ، دەگاتە ئاستی دەورێکی سیحری لەهۆنراوەی (نیاز) دا گۆران دەگاتە ئەوپەڕی بێ‌هۆمێدی‌و ، دۆش‌دامان‌و دەست‌لەژیان شتن •

لەشم بێ‌هێز ، گیانم بێزار ، دڵم غەمگین بوو ،
هیوام تاریک ، مەیتی عەشقم تابووتی ژین بوو !
ناهومێد بووم وام‌ئەزانی دەردێکە کاری
بەرەو پیری چون هێناویە دیاری ئێجگاری
ئیتر ئەبێ کونجێ بگرم ، دۆش دابمێنم
لەسەر مەرگی عومری جوانیم ، یاسین بخوێنم(٣١) •

بەڵام بە سیحری زەردەخەنەی ئافرەت سەرلەنوێ سەرچاوەی عومری جوانی دەژێتەوەو باخچەی ژیانی پڕ دەبێتەوە لەنەمامی گوڵ •••

ڕاستییەکەی گۆران ، وەك خۆی دەڵێ : دڵێکی بەپەرۆشی بۆ ئافرەت هەیەو زەبوونی دڵە •• ئەو ناتوانێ بۆ لەحزەیەکیش بێ چاو لە جوانی بتروکێنێ جا چ لە سەرەڕێیەکا بە ئافرەتێك گەیشتبێ ، یان قولنچکێکی عەباکەی لاچووبێ‌و لەش ولاری دیبێ ، یاماوەیەکی دوورو درێژ دڵداری بووبێ ، ئەمانە لەڕووی جوانی پەرستییەوە ، هەمان کاری گەورەیان کردۆتە سەر گۆران‌و هەستی هونەرمەندانەیان هاروژاندوە :

تصادفا که جوانیت ، جەمالی بێ وێنەت
بەرامبەری نەزەرم ، ناگەهان تەجەسسوەی کرد
لەبەر ئەوەی بەشەرێکم ، زەبوونی دڵ هەڵبەت
هەقم بوو پەردەی شەرمو حەیام دڕی لامبرد
بریمە نەخشی جەماڵت ، بەبێ حەزەر لە قسمەت
لە هەردوو چاوەوە ، نووکی بلێسەیی سەودا
لە وردترینی دەمارم وەکو پزیسك پژا
تەحەسسوساتی دڵێکی پەرۆش بۆ ئافرات(٣٢)

سەردەمی منالێتی گۆران کارێکی گەورەی لە دروستکردنی ئـەم دڵە بۆ ئافرەت پەرۆشەدا بووە گۆران وا دەردەکەوێ ، گەرچـی ڕێزی لێ گیراوەو گرنگی بە فێرکردنو پێگەیاندنی دراوە ، بەڵام ئـــەو خۆشەویستیو سۆزە گەرمەی نەدیوە کە منالێك لەناو خێزانەکەیـــدا پێویستێتی ... نیزامی عەشیرەتگەری ، تەنانەت لەناو چوارچێـــوەی خێزانیشدا ، لەسەر بناغەی گـــەورەو بچوکیو ڕێزگرتنو فرمـــان بەجێگەیاندن ، دامەزراوە ... ئەم حاڵەتەش ، زۆر جار بۆشاییەکـــی گەورە لە نیوان ئاواتو تەمای کەسێکی هەڵکەوتووی ناو خێزانەکـە ، وەك گۆران ، و ئەندامانی دیکەی خێزانەکە دروست دەکا ... هـــەر چۆنێ بێ چ خێزانەکەیو چ خەڵکی دەورو بەرەکەی نەیانتوانیوە لـــە گۆران بگەنو مافی خۆی بەپێی ئەو تێگەیشتنە بدەنێ .. بەداخـــەوە گۆران هیچ شتێکی دەربارەی ژیانی منداڵیو پەیوەندی خۆی بە دایكو باوكو براکانیەوە بۆ بەجێنەهێشتووین تا بیکەینە بەڵگەی ئـەم ڕایەمان ؟ مەگەر ئەو چەند دێرە نەبێ کە لەساڵی ١٩٢١دا کاتێ لەکەرکـــوك قوتابیبووە ، واتە لەتەمەنی ١٦ ساڵیدا بۆدایکی نووسیوە :

ئەی دایە ! ئەگەر ئەپرسی حالم
نێ ! تۆیش وەکو باقی بێ ڕەحم نیت

تۆزقاڵێ ، کەیێ ڕەحم ئەزانیت
ڕاسی شەوو ڕۆژ هەر ئەناڵم

لێرەدا گۆران بە ئاشکرایی دەری دەخا کە تەنها دایکی بووە تۆزقاڵێ ڕەحم‌بزانێ ، ئەگینا ئەوانی تر هەموویان بەرامبەر ئەو بێ‌ڕەحم بوون • ڕەنگە ئەمە لایەنێکی ئەو پەرۆشییەمان بۆ ڕوون‌کاتەوە •

لایەنێکی تر بەلای منەوە ، دەگەڕێتەوە بۆ هۆی غەریبی‌و دوورکەوتنەوە لە ماڵ‌و شارەکەی ، کە زۆر جار لە ژیانیدا تووشی هاتووە ••• گۆران هەر لەسەرەتای گەنجێتی‌یەوە ، تەنانەت لە منداڵییەوە ، هۆگری کچان بووەو ، بێ‌گومان ، دڵداریشی لەگەڵدا کردوون • بەڵام بەهۆی دوورکەوتنەوە و ئاوارەییەوە ، هەموو جارێك (خۆشەویستییەکەی) پچڕاوەو لەداخ‌و حەسرەت بەولاوە هیچی بۆ نەماوەتەوە ••• ئەمەش بۆشاییەکی عاتیفی گەورەی لە ژیانیدا دروست‌کردوە ، کە زۆر بە زەحمەت توانیویێتی ، یان هەر نەیتوانیوە ، لەتەمەنی لەوەودوایدا پڕی‌بکاتەوە • هەر لەو چەند دێڕەیشدا بۆ دایکی ، ئەو هەستە غەریبییەی دەری دەبڕێ ، بەلای منەوە ، زیاتر غوربەتی ناوەوەی دەگەیەنێ :

دەگریم ودەسووتێم هەروەکو مۆم
ئاهم ئەگاتە کۆشی گەردوون ،
مات‌و کزو مەلووڵ‌و مەحزوون ،
بۆ حاڵی غەریب‌و بێکەسی خۆم ! (٣٣)

دەبێ ئەو ڕاستییەش فەرامۆش نەکەین ، کە گۆران ژنی یەکەمی لە خۆشەویستی‌یەوە نەهێناوە ••• دوای مردنی باوکی‌و کوژرانی محمد بەگی برای ، دایکی ئەوژنەی بۆهێناوە ، کە خزمی خۆی‌بووە ••• لەبەر ئەوە ئەو ژن هێنانە ، ئەگەرچی گۆران بەڕواڵەت بەسەرخۆی

نەهێنابێ ، بەڵام لەدەروونا ، ڕۆحی ئەوی ڕازی نەکردووە ... ئەمەش وای لێ‌کرد جارێکی تر ژن بێنێتەوە ... جگە لەمەش ، وەك مامۆستا ئەژی گۆران مەعلووماتی دامێ ، گۆران پێش ئەوژن‌هێنانەی کچێکی خۆش ویستووەو زۆرعاشقی‌بووەو بەتەمابووە بێنێتە هاوسەری ... بەڵام لەبەر هەندێ هۆ ، بۆی نەبووە(٣٤) .. بێ‌گومان دەبێ ئەمەش کارێکی گەورەی لەژیانی گۆران کردبێ .

بە هەرحاڵ ، ئەم هۆیانەی سەرەوە ، هەموویان بەپێکڕایی لەگەڵ جیاوازی پلەی گرنگیاندا ، دەوریان هەبووە لە دروست کردنی دڵی تینوو بۆ ئافرەت بەپەرۆشی گۆران ... سەرباری ئەو جوانیپەرستیەی وەکو خۆشەویستنیەکی گەورە بۆ ڕووە ڕووناکەکانی ژیان لەناو دەروونیدا کڵپەی سەندووە .

ئەم پەرۆشە بەتینە ڕۆژ بەڕۆژ لەناو دڵی گۆراندا گەورەتر و گەورەتر بووە . گۆران ، لە ماوەیەکی درێژی تەمەنی‌دا بەرلەوەی نیگەیشتنی جوانی بگوێزێتەوە بۆ ئاستی کۆمەڵایەتی‌و خەباتی میللەت لەپێناو ئازادی‌و بەختیاریدا و خەباتی مرۆڤایەتی لەپێناو ئاشتی‌و برایەتیدا ، ئافرەت لەلای ئەو نموونەی هەرە گەورەی جوانی بووەو پەیوەندی بەو جوانییەوە ، پەیوەندیەکی سۆفیگەریانەی ئەوەندە بەهێز بووە کە نەیتوانیوە ، بۆ ماوەیەکی کەمیش بێ ، دەسبەرداری بێ ... یان لەهێزو تینی کەم بکاتەوە ... گۆران هەر بەتەمابووە لەئافرەتدا بەو جوانیە ڕۆحیە بگات کەتەواوی هەستی خۆش‌ویستنی ئەو ، نەك تەنها بۆ ئافرەت ، بەڵکو بۆ تەواوی ژیان ، دابمرکێنێتەوە ... لەهۆنراوەی [کچێکی بێگانە]دا دەڵێ :

له هەچ باخێك گولێكی سوورم دیبێ ،
بۆێ چووم هەزار دڕك له پێم چەقیبێ
هەر ئەوەندەش گیرۆدەی گولی سوور بووم
ناشارەزاو پەپولەی دوور بەدوور بووم !
ئەمجا ئیتر کەوتوومەتە بەیایی
بۆ جوانیکی تری پێش ئاشنایی •
جوانەی‌تریش هەروەکو ئەم جوانانە
نەیتوانیوە ، دامرکێنێ ئەم گیانە
هەر سەرگەردان ، هەر ئاوارە ، هەر بڕسی
[بۆچی ؟] باشە ، پێت بلێم با ، ئەپرسی :
چونکەکاتێ دێنێتەدی خۆزگەی دڵ
جوانی گیانیش ، هاوکاری بێ ، جوانی‌ی گل ،
لەش با هەردەی بەهار بێ ئارایشتی
ئاسمانیکی ئەوێ فەڕ با بە گشتی
بۆ کلۆلیم ، ڕەنجەڕۆییم ، بەدبەختیم
تا ئێستا کە هەر ئازداری من ناسیم
بەڕواڵەت چەن پرشنگ‌دارو شیك بوو ،
پێچەوانەی ئەوە دلی تاریك بوو ؟
کۆشی گەرمو دەروونی ساردو سڕ بوو
زمانی نەرم ، نیهادی ئێجگار دڕ بوو(٣٥)

زیاد لەوەی ئەم هۆنراوەیە بە بێ دوودڵی ، ئەو ڕاستیە ڕوون دەکاتەوە کە پەیوەندی گۆران‌بە جوانی ئافرەتەوە زۆر بەرزترو بالاتر بووە لەوەی پەیوەندیەکی جینسی یا بە مەبەستی دابین کردنی ئارەزووی سێکس بێت • زیاد لەمەش ڕوون‌کردنەوەیەکی‌تر دەداتە پاڵ ئەو ڕایانەی دەرمان بڕین ••• گۆران بەچاوی ڕۆشنبیرو هونەرمەندەوە ڕوانیویەتە ئافرەت ، لەم ڕووەوەو بەهۆی دڵی بۆ ئافرەت بە پەرۆشیەوە ، وێنەیەکی میسالی دەربارەی ئافرەت لە مێشکیدا گەلاڵە کردووە ••• لەم قۆناغەی ژیان‌و تەمەن‌و شیعریدا ، وای داناوە کە ئافرەت خۆی لەخۆیدا جەوهەرو مەبەستی ژیان بێ ، بەبێ ئەوەی دەوری ئافرەت لەو ژیانەدا بگرێتە

بەرچاوو ، ئەوڕاستیە دەرك پێ‌بكا كە ئافرەتیش وەك بەشێك لە كۆمەڵ ، ناتەواوی‌و كەم‌وكوڕی‌و دواكەوتویی كۆمەڵەكـە دەیگرێتەوەو سەرمایەی جوانی بەس نی‌یە بۆ ئەوەی بیكا بە ئافرەتێكی میسالی ، بۆیە گۆران كـە ئافرەتە بێگانەكە ، وەك شاعیر قەدری ئەو دەگرێ‌و رێزی هونـەرەكـەی دەزانێ‌و دیوانێكی (برۆتس)ی پێشكەش دەكا ، بەتەواوی هەسـتی دەهاروژێ‌و یەكسەر جیاوازی نێوان ئەو كچە بێگانەو هەموو ئەو كچانە هەست پێ‌دەكا كە لەوەپێش دیونی‌و ناسیونی و خۆشی‌ویستوون‌و لە دڵی ناریك‌و دەروونی ساردو ڕواڵەتی جوان بەولاوە هیچی لە لا شـك نەبردوون •

ئەم شیعرە ڕۆمانسیانە تەمەنێكی شیعری درێژی گۆران داگیردەكەن(٣٦) • هەتا لەگەڵ هەنگاونانی بەرەو واقیعەت ، ئەو ڕاستیەتێ‌دەگا كە مەسەلەی ئافرەتیش بەشێكە لە مەسەلەی كۆمەڵ ••• ئافرەت بتێك‌و پەیكەرێكـی جوانی نیە ، كە لەپێناوی جوانیەكەیدا خەلق كرابێ‌و هیچی تـر •• جوانی ئافرەت زۆرجار لە ژێرپێی زوڵم‌و ستەمی كۆمەڵایەتی‌و نەتەوەییدا دەپلیشێندرێتەوە ••• گۆران لە هۆنراوە ڕۆمانسیە كۆمەڵایەتیەكانیـدا وێنەی ئافرەت لەڕوانگەی ئافرەت خۆیەوە نیشان دەدا ؟ واتە ئێسـتا ئافرەت لە شیعرەكانیدا هەست‌و سۆزی ناوەوەی خۆی لە پێناوی خۆیدا دەردەبڕی ••• ئێستا ئافرەت خاوەنی هەست‌و خواست‌و ئیرادەیـە ••• نە نیعمەت‌و نازو سامانی كوشك ؟ نە زوڵم‌و زۆری چینایەتی‌و ستەمكاری ئاغا ناتوانێ خۆشەویستی كچە جووتیارێك بۆ كوڕێكی شـوان دوایـی پێ‌بێنێ •• گۆران لە [بوكێكی ناكام]دا بەسەرهاتی ئـەم خۆشەویستیە لە سنووری تەسك‌و تایبەتی ڕووداوێكی ئاسایی ڕۆژانە دەردەكـاو بوعدێكی گشتی‌و شموولی پێ دەبەخشێ‌و دەیكا بـە نموونەیەكی بەرزی

بەهێزی بیرو باوەڕی ئینسان بەرامبەر زوڵمو ستەمکاری زورداران لەهەموو کاتو شوێنێکا ... گەرچی کوڕەی دڵداری کچە جورتیار بەتاوان دەکوژرێ ، بەڵام ئەم تاوانە هەرگیز نابێتە هۆی ئەوەی دڵی کچە جووتیار بگۆڕێ ، یان خۆی بەدەست ئاغای زۆردارەوە بدا بەڵکو :

ئێستا ئەوا هەرچی بلێی نیعمەتێ نازە
هەمووی ئەدا بە یەك دڵۆپ فرمێسکی تازە
لە بەردەرگای چاوی ڕەشا بلەرزێو بلێ
دەستی زۆردار سەد سەرئەکا ناگاتە دڵێ !!(٣٧)

هۆنراوەی [بەردە نووسێك] و [ئەنجامی یاران]یش لەسنووری ئەم ڕوانیە ڕۆمانسییە کۆمەڵایەتیەدان .. بەڵام دوای ئەوەی گۆران بەتایبەتی دوای ساڵی ١٩٥٠ ـ ئایدیالی جوانی خۆی دەگوێزێتەوە بۆ ناو میللەت و گرنگی بەعەکس کردنەوەی هیواو ئاواتی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان دەدا ، مەسەلەی ئافرەتیش دەبێتە بەشێکی ئاوێتەبوو ـ و جیا نەبووەوەی تێکڕای مەسەلەی خەباتی کۆمەڵانی خەڵك بۆ پێکهێنانی ژیانێکی پڕ لەجوانیو ئاشتیو داد پەروەری ... لەئۆپەرێتی [ئەنجامی ئەژدەهاك] دا ، مەسەلەی ڕوانینی گۆران بۆ ئافرەت دەگاتە هەرەپلەی بەرزیو پێشکەوتنخوازیو شۆرشگێڕی .. کچان لەو ئۆپەرێتەدا بەوە ڕازی نابن کە ئەوان لەماڵەوە دانیشنو ئەژدەهاکی خوێن ڕێژیش کوڕە لاوەکانی کوردستان سەربڕێ ... ئافرەتانیش خۆیان دەگۆڕنو دێنە کۆڕی خەباتەوەو داوا دەکەن کە ئەوانیش لەمردن لەپێناوی نیشتماندا هاوبەش بن :

کاوە (لەبەرخۆیەوە) :

هۆی ژیانی گەل ژنە
خەنجەر بێچووی ئاسنە

زامی جەرگی ژنو پیاو
هی دەستی یەك دوژمنە ••

کچان (لەڕیزی پشتەوە) :

مێشکی کوڕو کچ لای مار
لای ئەژدەهاکی زۆردار
هەریەکە ••• هەریەك بێگومان !
ئیتر بۆ بێبەش بن کچان
لە خەباتو قوربانیدان

بەستەی کچان :

بۆ کچە کورد ژینی دیلی ژین نیە ،
بەدەمی دیل هەنگوین ، هیچ شیرین نیە !! (٣٩)

بەڵێ !! ئەوساتەی ئافرەت دیلێتی خۆیو هۆی دیلێتی دەدۆزێتەوە، ئەو ساتەی تەواو هوشیار دەبێتەوەو نرخی ئینسانی خۆی لەناو کۆمەڵو گەلەکەیدا دەزانێ ، ئەو ساتەی کە ئەو باوەڕە پیرۆزە بەدەست دێنێ کە دەبێ لە خەباتی کۆمەڵایەتیو نەتەوایەتیشدا هاوشانی پیاو بڕواو ، لە زیندانو سێدارەو سەر بڕینیشدا هاوبەش بێ ، ئەوسا مەسەلەیەك نامێنێتەوە پێی بگوترێ مەسەلەی ئافرەت ••• بەڵکو تەنها یەك مەسەلە لەگۆڕی دەبێ : ئەویش مەسەلەی ئینسانە ، مەسەلەی سەربەستیو شادیو کەرامەتی ئینسان ، چ ژن بێ ، چ پیاو •••!!

★ ★ ★

دوا وشە :

ئیستا کە بیرێکمان دەربارەی مەسەلەی ئافرەتو جوانی لە شیعرەکانی گۆران ـ دا وەدەست هێنا ، وا چاکە سەرنجێکی خێرلش لەو سەردەمە

بدەین کە ئەم شیعرانەیان تێدا نووسراون بۆ ئەوەی بتوانین بەشێوەیەکی تەواو مەوزووعی هەڵیانسەنگێنین •

لەدوای کۆتایی شەڕی جیهانی یەکەمو بلاوبونەوەی دەنگی ئازادی بەنێو گەلانداو دروست بوونی ناکۆکیەکی ئیستعماری گەورە لە نێوان دەسەلاتی عوسمانی بەسەرچوو ـ و حوکمی ئینگلیزی تازە پەیدابوودا ، کۆمەلێك ڕووناك بیرو ئەدیبی کوردیش کەوتنە خۆ ••• زۆربەی ئەو ئەدیبو ڕووناك بیرانە لە تورکیای عوسمانی گەڕابوونەوەو زمانی تورکیان باش دەزانیو ئەدەبی ڕۆمانسی تورکی بەتایبەتیو بیری ڕاپەڕینی بۆرژوازیەتی نیشتمانی تورکی بەگشتی کاری تێکردبوون[٤٠] ئەم ڕۆشنبیرانە توانیان نوێنەرایەتی بیری بۆرژوازی نیشتمانی تازە سەرهەڵداوەی گەلی کورد لە عێراقدا بکەنو[٤١] ئەدەب بکەنە مەیدانی کارێکردنی ئەوبیرانە ••• ڕۆمانسییەتیش لە ئەدەبدا باشترین دەربڕینی زمانی حالی بۆرژوازییەتە ••• ئەوان ڕۆمانسییەتیان بەرامبەر بەبیروباوەڕی کۆنی دەرەبەگایەتیو ئەدەبی کلاسیکی لەمیللەت دوورە پەرێز وەستاو ، ڕاست کردەوەو ، زۆر گرنگیان بەلایەنی نەتەوەییدا••• حاجی توفیقی پیرە مێرد ، یەکەمین ئەدیبێك بوو کە پێشڕەوایەتی ڕێبازی ڕۆمانسی لەڕووە نەتەوەییە هەرە چاکەکانیدا کرد : مەبەستم زمانو گەڕانەوە بۆ کەلەپوری میللیە •• پیرەمێرد دروشمی نووسینی کوردیی پەتی بەرز کردەوەو ئەم دروشمە بەگورجی لەنێو ڕووناك بیرانی کوردا بلاوبۆوە ••• گەڕانەوە بۆ زمانی قسە پێکردنی خەڵكو بژار کردنی لەوشەی بێگانە دەستی پێکرد ••• نموونەی فولکلۆری کوردی لە گۆرانیو بەیتو سەرگوزەشتەو حیکایەتو داستانی میللی هاتنە مەیدانەوەو ••• ئەم بزووتنەوەیە بەردەوام بوو تا ئەم تێگەیشتنە نوێیەی

ئەرکی ئەدەب ـ ئەدەبی ڕۆمانسی ـ بەشێوەی تیئۆری ڕاتیکی لـەدوو کۆمەڵە نووسینی [یادگاری لاوان ١٩٣٣] و [دیاری لاوان ١٩٣٤]دا بەڕوونی خۆی بەدەرخست •••• بە تایبەتی لەووتاری [شاعیرەکانمان] لە [یادگاری لاوان]دا کە بە بانگەوازی ڕۆمانسیەت لە ئەدەبی کوردیـدا دەژمێردرێ[٤٢] شان بەشانی ئەم گەڕانەوەیە بۆ ڕەسەنێتی ، وەرگرتنی شێوەی نوێی دەربڕینی شیعری لە شـــاعیرانی تورکو ئەورووپاییو تازە کردنەوەی ئەدەبی کوردی بەلاسایی کردنەوەی ئەوان ، بەردەوام بوو•••

خـــوالێخۆشبوو ع • و • نووری زووتر ئـــەم شێوەیە نوێیەی بەکارهێنا : بەڵام بەداخەوە بەردەوام نەبوو ••• لە ئەنجامدا (گۆران) بوو بەنوێنەری هەرە گەورەی ئەم ڕێبازە نوێیەو پەرەی پێـدا • بێگومان هۆنراوە ڕۆمانسییەکانی گۆران ، لە چوار چێوەی ڕوانینی بۆرژوازیانەدا بۆ ئافرەت خۆیان دەنوێنن :••• بـــەڵام لەو قۆناغە مێژووییەدا ، لەچاو بـیری دەرەبەگایـەتیو تێگەیشتنی ئـەدەبی کلاسـیکی ، هـەنگاوێکی گـــەورە بوون بۆ پێشـــەوە •• جگە لەوەش وەکو گـــوتم دەبێ وەك بزووتنەوە نوێخوازییەکە هەڵیان بسەنگێنین ••• وەك نوێکردنەوە ؟ وەك زمان ، وەك گەڕانەوە بۆ وشەو خاكو ئاوو هەواو مۆسـیقای کوردانە ؟ بە مانایەکی تر : ئەو هۆنراوانە لەو سەردەمەدا خۆیان لە خۆیاندا مەبەستو ئامانج بوون ••• گەرچی ڕۆمانسیەت بۆ ئەدەب ، شێوەو ئوسلوب بوو ؟ بەڵام ڕاستیەکەی هەر لەو کاتەدا ناوەڕۆکی بیری ڕاستەقینەی بزووتنەوەی نەتەوایەتی بۆرژوازی ئەوسای گەلی کورد بوو •••• کە ناوەڕۆکی ئەو ناوەڕۆکەش پاراستنی زمانو ژیاندنەوەو پێشخستنی نووسینی کوردیو بە کـــوردی نووسین بوو : ئەو ڕووناك بیرانە دەیانـــەویست ژیاندنەوەی زمانەکەمان بکەنە بەڵگەی شیرینیو پتەوی زمانەکەمانو کۆنیو زیندوویيو خۆڕاگرتنی گەلی کوردمان •

بۆئـــەم مەبەستەش شـــیعرەکانی گـــۆران بوونە گـەورەترین‌و ڕاستگۆترین شایەت ؟ ئەوساش‌و ئێستاش‌و لەمەودواش •••

پەراوێزەکـــان :

(١) بەهەشت‌و یادگار •••• چاپخانـــەی معارف : بەغـــدا لاپەرە ٤٩ ـ ٥٠ •

(٢) بڕوانە [د • زکریا ابراهیم] مشکلة الحب •

(٣) گۆران (ئاوێتەی هەستیم) سروشت‌و دەروون ١٩٦٨ ل٦٦ •

(٤) گۆران بەسەرهاتی ژیانی خۆی نووسیوەتـەوەو بۆ « حسین علي شانوف »ی ناردووە تا لە نامەی دکتۆراکەیـــدا پشتی پێ ببەستێ • تائێستا هیچ سەرچاوەیەکی لەوە سەرەکی‌ترو پشتر دەربارەی ژیانـــی گۆران نی‌یە • بڕوانە [شعر الشاعـــر الکردی المعاصـــر (عبـــدالله گوران)] ، وەرگێڕ : شەکوور مستەفا ص١١ •

(٥) بڕوانە شیعرو ئەدەبیاتی کوردی بەرگی دووەم ل١٤٨ـل١٥٠ •

(٦) یەکەمجار ئەم پەخشانەم لای مامۆستا کاکەی فەلاح بەدەســـت کەوت زۆر سوپاسی دەکەم •

(٧) مامۆستا کاکەی فەلاح لە لێکۆڵینەوەیەکدا دەربارەی گـــۆران باسی ئەوەی کردووە کە عەبقەرییەتی گۆران بەهـــۆی ئەو ئـــازارو ژانەخەستەوە دروست بووە ، کەلە منداڵی‌یـــەوە نووشی هاتووە ••• بەڵام وەك لەدوایی ڕوونی دەکەینەوە بەپێی قسەی گۆران خۆشی ئازارو ناخۆشی ژیان کاریان نەکردوەتە سەر هیواو ئاواتی گەورەی گۆران •

(٨) هۆنراوەی [تاوێ نەگەڕا] بەهەشت‌و یادگار لاپەڕەی ٧٩ •

(٩) شیعرو ئەدەبیاتی کوردی ـ لاپەڕە ١٤٩ •

(١٠) شعر الشاعر الكردى المعاصر عبدالله گۆران ، ص ١٠ •

(١١) گۆران بۆ مامۆستا ڕەفیق حلمی ـ نەمری ـ گێڕاوەتەوە کە (یەکەم شیعر لە ژیانیا چوار پێنج بەیت بووە کە ئێستا هەرچەند ئەکات دوانیان نەبێ نایەتەوە بیری • ئەوانەش دیارە بۆ نووسین ناشێن • چونکە وەختی خۆی بە زمانێکی بێ شەرمانەی منالی توخـن کـەوتنی هاوڕێیەکی منالی تیایە) [بڕوانە : شیعرو ئەدەبیاتی کوردی • لاپەرە (١٥٠)] •

(١٢) هۆنراوەی (ئاوێنەی هـەستیم) • ســروشــتو دەروون لاپەرە ـ ٦٦ ـ •

(١٣) هۆنراوەی (تاریکە شـــەوێ) ••• سروشـــتو دەروون ل٢٣ • هەروەها بڕوانە شیکردنەوەی تەواوی ئەو هۆنراوەیە لـــەباسی (سروشتو جوانی لە شیعری گۆراندا ـ نووسەری کورد ـ ژمارەـ٩ـ)•

(١٤) دێرە شیعرەکە ئەمەیە :

ئەندامێکی وەك منی بۆ شیعرو ئەدەبزاو ،
تیا نابێتە پارە دزی برسیو ناتەواو !

[هۆنراوەی : لەبەندیخانە ••• سروشتو دەروون لاپەڕە (٤٥)]•

(١٥) هۆنراوەی : جوانی بێ ناو : (بەهەشتو یادگار ل ٥٥ـ٥٦) •

(١٦) بڕوانە (کەمال میراودەلی ـ فەلسـفەی جوانیو هـــونـەر ـ کانت ـ) •

(١٧) (المرأة فی التراث الاشتراکی ـ ترجمة جورج طرابیشی) •

(١٨) بۆتەواوی شیعرەکە بڕوانە : English Velse. Volume IV. Longon. P. 303

(١٩) شیعرو ئەدەبیاتی کوردی لاپەرە ١٦١ .

(٢٠) بەهەشت‌و یادگار لاپەرە ١٧ ـ ١٨ .

(٢١) بەهەشت‌و یادگار لاپەرە ١٩ ـ ٢٠ .

(٢٢) فرمێسك‌و هونەر لاپەرە ١٣٥ .

(٢٣) هۆنراوەی (هەرچەن) بەهەشت‌و یادگار لاپەرە ٧٥ .

(٢٤) بەهەشت‌و یادگار لاپەرە ٢٩ .

(٢٥) فرمێسك‌و هونەر لاپەرە ١٢٧ ـ ١٢٨ .

(٢٦) بەهەشت‌و یادگار لاپەرە ٦٣ ـ ٦٦ .

(٢٧) هۆنراوەی ئاواتی دووری لا ٢١ـ٢٣ (بەهەشت‌و یادگار) .

(٢٨) مامۆستا د . عزالدین مصطفی رسول دەڵێ [گۆران کە ماوەیەکی زۆرلەتەمەنی شیعریی بۆ ئافرەت‌و جوانی ئافرەت تەرخان کردووەو بەرهەمێکی زۆری لەم بارەوە هەیە لە وەسفەکانیدا لە وێنەیەکی واقیعی جوانی ئافرەت دەرناچێ‌و بە داهێنانەوە ئەمە دەکا ... گۆران کارامەترین کەسێکە کە وەسفێکی واقیعی ئافرەتی کردبێ] .

[بڕوانە : الواقعیة فی الادب الکردی ل ١٨٥] .

(٢٩) دەبێ ئێمە ئەو ڕاستیە بگرینە بەرچاو کە ئەم هۆنراوانەی گۆران قۆناغێکی شیعری تایبەتی ئەو پێك‌دێنن‌و گۆران دوای ئەو قۆناغە نەك هەر تەنها تێگەیشتنی بەرامبەر ئافرەت دەگۆڕێ ، بەڵکو ئافرەت وەك مەبەستێکی سەربەخۆ لەلای ئەو ڕون دەبێ‌و دەبێتە بەشێك لە مەسەلەیەکی گەورەتر کە مەسەلەی ئازادی وبەختەوەری مرۆڤە ... بەڵام (نزار قەبانی) لەو تەمەنە شیعرییە دوورو درێژەیداو ، لەم

سەردەمەی خەباتی نەتەوەی عەرەبو مرۆڤایەتیشمدا ، خۆی بۆ مەسەلەی ئافرەت تەرخان کردووەو بەلایەوە ئافرەت کەرەسەیەکە بۆ ڕابواردنی پیاوو هیچی‌تر • بڕوانە : (نزار قبانی ؛ الاعمال الشعرية الكاملة ـ الجـــزء الاول ـ منشورات نزار قباني • بيروت) •

(٣٠) هۆنراوەی [ژن] بەهەشتو یادگار لاپەڕە ٨٧ •

(٣١) بەهەشتو یادگار لاپەڕە ٥٣ ـ ٥٤ •

(٣٢) هۆنراوەی [سێبەری هیوا] بەهەشتو یادگار لا ٨٦ •

(٣٣) سروشتو دەروون لا ٩٧٠ •

(٣٤) بەپێی قسەکانی کاك ئەژی ـ ئەو ژنە هێشتا ماوەو لەبـــەر هەندێ هۆی تایبەتی ناتوانێ ئاشکرای بکا ••• بەپێی رایەکی مامۆستا کاکەی فەلاحیش پەیوەندی گۆران بە دایکییەوە باش نەبووەو خۆشی نەویستووەو ؛ بەڵکو زیاتر لێی ترساوە ، بۆیە ژنی یەکەمی بـە قسـەی دایکی هێناوە ••• بەلام من بەلگەی وام دەست نەکەوت ئەم ڕایەم بــۆ ساغ بێتەوە •

(٣٥) هۆنراوەی [بۆ کچێکی بێگانە] بەهەشتو یادگار لاپـــەڕە ٥٧ ـ ٥٩ •

(٣٦) بەپێی قسەی حسین علي شانوف گۆران تا ســـالی (١٩٢٥) خەریکی شیعری غەزەلی تەقلیدی بووە ••• بە هــەرحاڵ شـیعرەکانـــی گۆران دەربارەی ئافرەت ، شیعرە ڕۆمانسیەکانیشی ـ دەکەونە نێـــوان سالانی ١٩٢٥ ـ ١٩٤٠ • چونکە زۆربەیان لەو ماوەیەدا بلاوکراوەتەوە ••• گەرچی دیوانی (بەهەشتو یادگار) و (فرمێسكو هونـەر) لە ســـالی ١٩٥٠دا لە چاپخانەی معارف لە بەغدا چاپدراون •

(٣٧) هۆنراوەی [بووکێکی ناکام] لاپەڕە ٦٧ ــ ٦٨ دیوانی بەهەشت و یادگار • ئەم هۆنراوانەو هۆنراوەی (گوڵی خوێناوی) لەلایەن د • عزالدین مصطفی رسول لە ـ الواقعية فی الادب الکردی ـ و حسین علی شانوف لە (شعر الشاعر الکردی المعاصر ـ عبدالله گوران)دا بەدرێژی لێیان کۆڵراوەتەوە ••• بۆیە بە پێویستمان نەزانی باسیان بکەین ••• خوێندەواری بەڕێز دەتوانێ بۆ ئەو دوو کتێبە بگەڕێتەوە •

(٣٩) ئەنجامی ئەژدەهاك • گۆڤاری بەیان • ژمارە چواری بەرگی دووەمی ـ ئەیاری ١٩٥٩ ـ •

(٤٠) مامۆستای رەحمەتی ڕەمزی قەزاز لە کتێبی [بزووتنەوەی سیاسیو ڕۆشنبیری کورد لە کۆتایی چەرخی نۆزدەهەمەوە تا ناوەڕاستی چەرخی بیست دەڵێ : [لەدوای تەواوبوونی شەری یەکەمی جیهانی لە ١٩١٩و ١٩٢٠دا جولانەوەی ڕۆشنبیری کورد لە عێراقدا پێشکەوت • ئەو برا کوردانەی لە دەرەوەی عێراق ئەژیانو لە ئەستەمبوڵ بوون هەموو ڕۆشنبیر بوونو لەبەر زۆرداریو ستەمی تورکەکان هەموو گەڕانەوە بۆ کوردستانو لە دوو شوێنی گرنگدا جێنشین بوون لەسولەیمانیو بەغدا ••• لەسولەیمانی رۆژنامەی پێشکەوتن لە ساڵی ١٩١٩ تا ساڵی ١٩٢٢ دەرکرا ، وە بانگی کوردستان ، رۆژی کوردستان ، بانگی حەق ، ئومێدی ئیستیقلال ، ژیان ، زانستی ، ژین •• دەرکران]•

[لاپەرە ـ ٥٤]

هەروەها نابێ دەوری رۆژنامەی [تێگەیشتنی راستی] لە بزوتنەوەی رۆشنبیری کوردیدا فرامۆش کەین •

که ئینگلیزەکان لە ماوەی شەری جیهان یەکەمدا لە بەغـــدا دەریان کردووە و (٦٧) ژمارەی لێ دەرچووە •

[تێگەیشتنی ڕاستی] گەلێ خزمەتی بە ژیانی روناکبیری کـورد گەیاندووە ـ زمانو ئەدەبو مێژووی کورد بۆ یەکەمجار بەوجـۆرە لەسەر لاپەڕەی رۆژنامەیەکی کوردی ڕەنگیان داوەتەوە ـ بروانـە « تێگەیشتنی ڕاستی »و شوێنی لە رۆژنامەنووسی کوردیـدا •• کەمال مەزهەر ئەحمەد ، چاپخانەی کۆڕی زانیاری کورد ، بەغـدا ، ١٩٧٨ • [بەشی پێنجەم ل ـ ١٤٨ ـ ٢٠٠] •

(٤١) د • عزالدین مصطفی دەربارەی ڕێبازی رۆمانسی لە ئەدەبی کـوردیدا دەلێ [ئەو دەسـتە رۆشنبیرەی لە قوتابخانەکانی نوێـدا پێگەیشتبوون لە دەوری کۆبوونەوە ••• ئـەوانیش ئەدەبی رۆمانسـی تورکیو ئەدەبیاتی ئەوروپی لـە ڕێگای زمانی تورکیـەوە کـاری تێ کردبوون ـ ئەم دەستەیـە لە ڕووناکبـیران نوێنەرایەتیی ئەفکـاری بورژوازیەیی سەرهەڵداوی ناو بزووتنـەوەی نیشتمانی کوردیـان کرد •••]

(٤٢) (بروانە ـ وتاری شاعیرەکانمان) • یادگاری لاوان ـ بەغدا ، چاپخانەی کەرخ ـ ١٩٣٣ ـ لاپەرە ٣٣ ـ ٤٤ •

لە یادگاری لاوانـدا دوو هۆنراوەی گـۆران بلاوکراوەتەوە : [هەوری پاییز ، لاپەرە ٢٦ ، و گەشـتی هەورامان لاپەڕە ٥٧ ـ ٦٠]

له دیاری لاوانیشدا ئەم هۆنراوانەی بڵاوکراونەتەوە :

١ ـ هەڵبەستی دەروون •

٢ ـ ئافرەتو جوانی •

٣ ـ گوڵی خوێناوی •

٤ ـ بەسەرهاتی ئەستێرەیەك • جگە لە پارچە پەخشانێك بە ناوی [لاواندنەوە بۆ برایەکی جوانەمەرگ] •• بێگومان ئەمە دەوری سەرەکیو پێشڕەوانەی گۆران لە بزوتنەوەی ڕۆمانسی لە ئەدەبی کوردیدا نیشان دەدا •

دلداری یەکی تامەزرۆ

جەلال مەحمەت خۆشناو

کچێ ئەمێ ، هەستە زووکە
ئێشی چەند ساڵەی دڵداری
دەردی ناسۆری غەمباری
هەمووی ڕووکە :
شەو ڕاشکا ، ڕۆژ درەنگە
کۆڕی دڵداران بێ دەنگە
تۆیان دەوێ
حەزی سۆتو سۆیان دەوێ •

★★★

کچێ ئەمێ
هەستە بوخچەی بووکێنیی خۆت
بکەرەوە
ئاوڕێ لە دیوانەی مرۆت
بدەرەوە
کلتوورو کڵو کلچووك دەرکە
چاوان ڕەش کە
خەندە لەسەر لێوان گەش کە

★★★

کچێ شەمێ
هەوکت جوانکەوە بە مێخەك
جۆت جۆت بازن بخە مەچەك
ملوانکەی مۆری سوورو زەرد
بنوێنە سەر سنگی بێ گەرد
با پاسەوانی مەمك بن
لە باوەش سوخمەی تەنك بن !

★★★

کچێ شەمێ
کاتێ ئەڕۆیتە سەر کانی
گۆزە ئەخەیتە سەر شانی
بازنەکانت با شرقەی بێ
تا دڵی عیشقم خورپەی بێ
ناو قەدی شل بچەمێنە
کەمەرەکەت بلەنگێنە
ڕەوتی هەیاسەت خرمەی بێ
شیلانەکانت زرمەی بێ
بەو پەنجەی وەك خسکەئاروو
بمدەرێ بادەی ئارەزوو
هەتا چیدی زوێر نەبم !
متووی دەنگی بلوێر نەبم !
با ئاوی ساردو نەغمەی نەی

وەی شەمێ وەی
سەرخۆشم کاتێ پێکی مەی !

★ ★ ★

کچێ شەمێ
لە پێش قۆدیلەی ئاوێنە
قژی ئاوریشمت داپێنە
کەزیو بسکت بهۆنەوە
با شەونم گوڵ بشۆنەوە
پانی بەرزەکەت دەبێ کە
لەنجەی ڕۆیینت بەڕێ کە
با برۆینە ڕێواس چنین
با بچینە مازوو ڕنین
با بچین بەیار بژار کەین
سەیران لە نێوان گولزار کەین
تێر ماچی ڕووی نەوبەهار کەین !

★ ★ ★

کچێ شەمێ
سات درەنگە ، کاتی خەمێ
بەسەرچوە
کار ئەو کارەیە لەڕووە
هەتا زووە
وەرە سەیرانی حەزی من
وەرە ناو قەفی شیعری من

★★★

کچێ شەمێ
لە هەڵپەرکێی دڵداریما
وەرە دەستم
تێر هەڵپەڕین !
لە ئاهەنگی دڵزاریما
بە ئاوازی هەڵبەستم
با ڕاپەڕین !
چونکە دێوانەی دڵی من
جەمی دەوێ ،
شەمی دەوێ !!!

هەواری ئەمجارەمان بەرینە لای « ئەدەب »

محەمەد عەلی قەرەداغی

لەم رۆژانەدا لای مامۆستا (جەمال بابان)ەوە دوو سێ دەفتەری دەسخەتی (مستەفا صائیب)م دەست کەوت • دەفتەرەکان بریتین لە شیعرو دیوانی کۆمەڵێك لە شاعیرانی کورد • یەکێك لەو شاعیرانەی بەرهەمیان لەم دەفتەرانەدایە (میصباحو ددیوان ـ ئەدەب)ە ؟ ئەو شیعرانەی (ئەدەب)م کە لەم دەسخەتانەدان لەگەڵ چاپەکانی (دیوانی ئەدەب) بەراورد کرد ، ئەنجام بۆم دەرکەوت چوار پارچە لەم شیعرانە تا ئێستە چاپ نەکراون • بۆیە لەم دەرفەتەدا ئەو شیعرانە دەخەمە بەردەستی خوێندەواران بە هیوای ئەوەی لە داهاتوودا جێگای خۆیان لە دیوانی تازەی ئەدەبدا بگرنەوە •

ئەم دەسخەتەی ئەم شیعرانەی لێ وەردەگرین دەسخەتی مامۆستا (مستەفا صائیب)ەو ، ساڵی نووسینەوەی دیاری نەکردووەو ، (١٩) پارچە شیعری (ئەدەب)ی تێدایە • ئەم چوارەی تیرەیان تا ئێستە ـ من بزانم ـ چاپ نەکراون ، دوو پارچەیشیان لەوانەن کە دوکتۆر مارف خەزنەدار بلاوی کردوونەتەوە ، ئەو دواکەی لە چاپەکانی دیوانی ئەدەبدا هەن •

(١)

ئەی قامەتت صنەوبەرو ، وەی طەلعەتت بەهار
کوڵمت وەکوو شەقایق و ڕوخسارە لالە زار
ئەی غونچەیی نەزاکەتی گوڵزاری دولبەری
ئەی گوڵشەنی طەراوەتی فیردەوسی کردگار

ئەی سەروی نازکی[1] لێمە کەنار جۆ
ساتێ وەرە کەنارم کە مردم لە ئینتیظار
لەم فەسڵی گوڵ ، جەماڵی گولوستان ، شکۆهی باغ
وەقتی مەحەببەتە بە دڵئازوردەگانی یار
یارت جەفا ئەگەر لەگەڵ ئێمە بە جەبر ئەکرد
ئەمساڵەکەت وەفا بە مە بووبێ بە ئیختیار
خۆشە ستەم لە جانیبی یاران بە عاشقان
ئەمما نە بەو قەرارە لەگەڵ ئەمنی بێ قەرار
بێ ڕوویی تۆ ، بە تایی سەری طورڕەکەت قەسەم !
دایم دڵم وەکوو سەری گیسووتە تابدار
ئەو یەك دەمە نیشاطە بە صەد ڕەنجو دەردیسەر
یەك عالەم ئەم حەیاتی بێ زەحمەتی خومار[2]
باموددەعی لە نەظەی (ئەدەب)دا نیشان بدات :
کامی وەدیعەیە لە کەسو ، کامی موستەعار !

(٢)

من لە دونیا غەمزەدەی حاڵی نزاری بولبولم
والەیی ناڵینو ناڵەی زار زاری بولبولم
هەردوو هەمدەردینو هەردوو کوشتەیی ڕوویی گوڵێك
بۆیە ڕۆژو شەو لە گوڵشەن هەمجیواری بولبولم
ئەو گوڵی چوو ، من دڵم ، ئەو چوو بە باوو من بۆ[3] گوڵ
ئەو بە دەردی من ئەناڵێ من بە زاری بولبولم
یا حەقیقی یا مەجازی عیشقی هەر کەس بادیە
گەر ئەمیش مەستم هەر ئەو مەستی عەتاری بولبولم

تا سەحەر ئەو گوێی لە فەریادی جیهان سۆزی منە
تا شەوێ من هەمدەمی فەریادو زاری بولبولم
ئەو بەناڵەی زارەوە ڕۆژانە دەمسازی منە
من بە ئاهی سەردەوە شەو غەمگوساری بولبولم
گەرچی یەك دەرسە (ئەدەب) سەودایی ئەمن و عەندەلیب
تابگە[٤] ، ئەمما ئەمن ئامۆزگاری بولبولم

(٣)

ئەی غونچەیی نەزاکەتی صەحنی حەصاری من
ئەی گوڵشەنی سەیاحەتی حاڵی نزاری من
ئەی لالەزاری ساحەتی گوڵزاری عەیشەکەم
ئەی ماهی چاردە شەوی دەیجووری تاری من
ئەی شەمعی تابناکی شەبستانی تیرەکەم
ئەی ماهی چاردە شەوی دەیجووری تاری من[٥]
ئەی بادەیی صەبووحی‌یو جامی نیشاطەکەم
ئەی نەشئەیی مەدامی حاڵەتی خماری من[٦]
سەروی قەدت کە زیبی گولستانی ئێمە بوو
بۆ بوو بە تەرزی خاك لە بەختی هەژاری من ؟!
شەرت و قەرارم بە جودایی بە تۆ ، چ بوو
شەرتت نەبردە ئاخرو بردت قەراری من
دوێنێ کە نەوبەهاری ئەمن بوو[٧] جەمالی تۆ
ئەمڕۆکە خاکی توربەتی تۆیە بەهاری من
خۆزگە وەکوو گوزاری منە سەرمەزاری تۆ
ئەمڕۆکە ڕەهگوزاری تۆ بوایە[٨] مەزاری من

تۆ بووی صەنەم ! بە ڕۆژو بە شەو غەمڕەوێنی من
[ویستاکە کێ بو لە بێ تو غەمگوساری من[٩]]
بێ قامەتی سەهییت کەوا فەرشی ئەڵحەدە[١٠]
سەر هەڵبڕەو بزانە چییە ڕۆزگاری من ؟
بێ ڕوویی تۆ مەحاڵە (ئەدەب) زیندەگی بکا
ڕەحمێ بکا بە حاڵی مەگەر کردگاری من

(٤)

ئەرێ تەرسا بەچە ، گورجی ڕموش ، مەزهەب مەسیحایی(١١)
فەرەنگی خو ، مەجووسی طینەتی ، میللەت نەصارایی ،
ئەرێ ئەی ئەرمەنی زادەی، (حەسەب مەئمەن (١٢))، مەزەب تەرسا
ئەرێ ئەی لوعبەتی سادا ، موغ ئادابی کلیسایی
جەفا وەرزی ، وەغا پیشە ، ئەلەم بەخشی ، بەلا بالا ،
خەطاکاری ، دڵئازاری ، جەفاکرداری هەر جایی
هەتا کەی من لە دەستانت لە بەندی میحنەتو غەمدا ؟
هەتا کەی من لە هیجرانت لە قەیدی ناشەکیبایی ؟
هەتا کەی کیبرو نازی تۆ بە یادی ڕازو بازی تۆ
بە دۆشی بوردەباری خۆم بکێشم من بە خۆڕایی ؟
هەتا کەی ئەی شەهی خووبان دەگەڵ زوەرەی غولامانت
بەو نەندازە کە بێلوطفی ئەوەندە بێ موحابایی
نە ئاخر دولبەرا جارێ(١٣) بە دەردی بێ عیلاجی من
شیفا دەستێکی عیسایی موداوایێکی سینایی
هەتا تابو تەوانا بوو لە باری غەم نەبوو ماڵم
لە دیدارت – کە چی دەیکەم – نەما تابو تەوانایی
هەتا ئەو گەنجی زیبایی دوصەد(١٤) ئەووەڵ بەجێ بێنە
کە هەر پێنجو دو ڕۆژێکە دەوامی گەنجی زیبایی
هەتا کەی گولعوزاری من لە هیجرەت ڕۆزگاری من
وەکوو زوڵفی پەرێشانت پەرێشان بێتو سەودایی
(ئەدەب) ! چی دی نەیە ناڵەت لە تاراجی دڵو دینت
کە ئەمڕۆ ناڵە بێ وەجهە لە لای تورکانی یەغمایی

پارچەی :

« ئەی بادی صوبحدەم کە بکەی بەو گوزەرە گوزەر »

کە د • مارف خەزنەدار بلاوی کردوەتەوە دەسخەتەکەی مستەفا صائیب ئەم شیعرەی لێرەدا لە چاپەکە زیاترە :

« عومرێگە من بە سایەیی ئەو نەخلی قامەتەم
نەمدی قەتم لە سەروی قەدی پڕ ثەمەر ، ثەمەر »(١٥) •

پەراوێزەکان :

(١) لە دەسخەتەکەدا (لێمە ذایم)بوو (دایم)ەکەم بە زیاد زانی •

(٢) ئەم نیوە شیعرە نازانم چۆنە ، لە دەسخەتەکەدا ئاوا نووسراوە :
« یك عالم ئەم حیاتی ببی زحمتی خمار » •

(٣) (بۆ) ئەگەر بە بێ ڕاستە •

(٤) لە دەسخەتەکەدا بەم شێوە (ئابگە) نووسراوە بەلام نازانم مەبەستی چیە •

(٥) ئەم نیوە شیعرە بەم ڕەنگە دوو جار نووسراوە ، رەنگە هەلەی نووسەر بێ •

(٦) (مەدامی حالەتی خماری من) ئەگەر مەدامەیی حالی خوماری من بێ ئەوسا کێشەکەی ڕەوان دەبێ •

(٧) (بوو) لە دەسخەتەکەدا نەبوو ، ڕەنگە نووسەر لە بیری چووبێ •

(٨) (بوایە) ئەگەر بایە بێ باشترە •

(٩) ئەم نیوە شیعرەیش نازانم چۆنە •

(١٠) لە مانای شیعرەکانەوە بە ڕوونی دیارە ئەم پارچە بۆ لاواندنەوەو شیوەن گوتراوە ، بەلام بۆ کێیە ؟ نازانم !

(١١) سەرەتای ئەم پارچە وەك پارچەیەکی دیوانە چاپەکانە بەلام ئەم شیعرەی سەرەتاو شیعرێکی کەیان لە یەك دەچێو ، شیعرەکانی کەیان زۆر جیاوازن •

(١٢) (حەسەب مەئمەن) نازانم مەبەستی چیە •

(١٣) له دەسخەتەکەدا (رحمی جاری = رەحمیّ ، جاریّ) نووسراوە بەلاّم یەکێکیان زیادەو ، رەنگە نووسەر (نوسخەی دووهەم)ی هێنابێ ٠

(١٤) (دوصەد ئەووەل) ئەمەیش نازانم مانای چۆنە ٠

(١٥) دەمەوێ لێرەدا سەرنجم بە کورتی بۆ کارەکەی د ٠ مارف دەربڕم :

١ ـ د ٠ مارف دەبوو ژمارەی دەسنووسەکەی بەگوێرەی ئەو جێگەی کە تیایەتی دیاری بکردایە ٠

٢ ـ دەبوو وێنەی چەند لاپەڕەیەکی دەسنووسەکەی بە زەنگ بگرتایەو لە چاپەکەدا پێش‌چاوی بخستایە ٠

٣ ـ چونکە ئەو دەسخەتەی د ٠ مارف شیعرەکانی لەبەر نووسیوەتەوە دەسخەتی شاعیر خۆی ـ واتە ئەدەب ـ بووە ، ئەو دەسخەتە لە مەیدانی لێکۆڵینەوەدا نرخێکی تایبەتی هەیەو پێش هەموو سەرچاوەیەکی کە دەخرێت ٠ بۆیە باش وابوو د ٠ مارف کە هاتو نامیلکەیەکی بۆ ئەو کارە تەرخان کرد بەوەندەوە نەوەستایە کە هەر شیعرە بلاّونەکراوەکانی بنووسێتەوە ، بەلکو چاك وابوو هەموو دەسخەتەکەی ـ بلاّوکراوەو بلاّونەکراوە ـ چاپ بکردایە ، ئەوکاتە نرخی کارەکەی گەلێ زیاتر دەبوو ٠ خۆ ئەگەر پارچە بلاّوکراوەکانی دەسخەتەکەی لەگەل چاپەکاندا بەراورد بکردایەو جیاوازیو کەمو کوورییەکانی دیاری بکردایە ئەوسا کارەکەی زانستییانەتر دەبوو ٠

٤ ـ دوا سەرنجم دەلّێم : د ٠ مارف هەرچەند دەسخەتی شاعیر خۆی ـ واتە نوسخەی دانەری ـ لە بەردەستدا بووە هێشتا هەلّە لە ئیشەکەیدا هەیە ، بۆ نموونە سەیری نیوەی دووەمی شیعری دووەمی پارچەی(١١) بکە کە ئاوای نووسیوە :

« عەرزی بکە نەماوە ، بێ ئەسەر ئەسەر »

بەلاّم لام وایە ـ وەك مامۆستا صائیب نووسیویە ـ ئاوا بێ :

« عەرزی بکە : نەماوە لە مەی بێ ئەسەر ، ئەسەر » ٠

هەروەها سەیری نیوەی دووەمی شیعری حەوتەم بکە کە نووسیویە :

« ئەمن و جەلایی ... » ئەمە لێرەدا دیـــارە نەیزانیـــوە دەسخەتەکە بخوێنێتەوەو (جدایی = جودایی) لێبووە بـە (جەلایی) .
دووبارە لە لێکدانەوەی مانای شیعرەکانیشدا هەندێ جێگەی باش نەپێکاوەو بە هەڵەدا چـــووە وەك مانای شیعری (٦)ی ئەم پارچەیە کە باسی لێ دەکەین . د . مارف ماناکـــەی ئاوا نووسیوە :
« **واتە قەدەر خۆش نیە کە لە هەموو کاتێکدا هەر بێتەدی** » .
لێرەدا د . مارف بۆ ئەوە چووە کە (قەدەر) لە قـــەدەری (قەزاوقەدەر)ە ، بەڵام وا نیەو (قەدەر) لێرەدا بە مانـــا (کەمێك و تۆزێك و نەختێك)و ئەوانەیە واتە : بەمانـــا (کەم) . زۆر باوە لە سەر زمانی خەڵك کە دەڵێن : (برۆ قەدرێکی تر بێرەوە) ،یان (قەدەرێکە لێرە دانیشتووم) .
ئەو کاتە مانای شیعرەکە روونەو ئاوا دەبێ :
(جەوری بتان بۆ ئێمەی عاشقان ، بە حوکمی قەزا ، خۆشە ، بەڵام نەك هەمیشەو هەموو کاتێ ، بەڵکو کەمە کەمەو قـــەدەر قەدەر) ئەم شیعرە ســـــنعەتی (تەوریە)ی تێدایـــە : (قەدەر) بۆ دوو مانا بەکار دێت : (قەدەرێك) کە لـــە قەزاو قەدەردایە . لێرەدا ئەم مانایە مانای یەکەمەو لەفزەکـــە دەلالەتی لە سەر دەکات ، بەڵام شاعیر ئەم مانای مەبەســـت نیەو ، مانای دووەمی مەبەستە کە هەندێك دوورەو دۆزینەوەی وریایی دەوێ و ، دۆزینەوەی تام و چێژێکی خۆش بە هەستو بیری خوێنەر دەدات ؛ ئەو مانایشـــــە ئەوەیە کە (قـــــەدەر) لێـــرەدا بـــــە مانا (کـــــەمێك) یان (تۆزێـــــك) بێت وەك باسم کرد .

سەرچاوەکانی ئەم باسە :

(١) دەسخەتی مستەفا صائیب .

(٢) دیوانی ئەدەب ، چاپی سێیەمین ، چاپخانەی هەولێر ، هەولێر ، ٢٥٧٨ی کوردی ١٩٦٦زا .

(٣) عەبدوڵلا بەگی میسباح ـ دیوان شاعیری گەورەی خاکـــــی موکریان ، لێکۆڵینەوەو بلاوکردنـــــەوە ، دوکتۆر مـــــارف خەزنەدار ، بەغدا ، چاپخانەی ئیرشاد ، ١٩٧٠ .

شیعرە هەورەکان

لەتیف هەڵمەت

چونکە شیعرم

چونکە شیعرم تینووی چەمی
خۆری تازەی دەم کەلە
چونکە شیعرم بەستەی دەمی
هەموو مناڵانی گەلە
چونکە شیعرم چەقۆی ژەهراوی ناو زامی
داگیرکەرە
چونکە شیعرم ڕەشماڵی هەزاران هەزار
دەرکراوو دەربەدەرە ...
چونکە شیعرم بە دەس هەموو
مافخوراوانی زەوی‌یەوە خەنجەرە ...
لەبەر ئەوە ... رقیان لێمەو
شیعرەکانم رەجم دەکەن
چی ... ناپاکو هەڵپەرستو
درۆزنو نۆکەرە ...!

ئامۆژگاری ژمارە ـ١ـ

گەر دەتەوێ
نیوە شەوێ
کەوڵەکەت نەکەن بە مەشکە ...

مووی لەشت نەکەن بە ڕەشکە
دەمت نەکەن : بە کوانووی ئاگر
مەبە بە شاعیر ...!

زەبرو زەنگ

زەبرو زەنگ :
لاڵ فێر دەکا چۆن بێتە دەنگ
زەبرو زەنگ
پێ دەبەخشێ بە بەردو سەنگ
منالی بێشکەش فێر دەکا ...
چۆن دەس بداتە زەبرو زەنگ ...!

دڵی شاعیر

کە ژێی کەمانێك دەپچڕن
چەند ئاوازی تیا دەکوژن
کە جەنگەڵێك دەبڕنو
دەیکەن بەکەپری زۆرداریێ
چەند باڵداری دەم پڕ خەندەی ئاگری لێ دەرەنجێنن ...
کە ئاسمانێك دەرووخێنن
چەند ئەستێرە لە ناولەپیا
وەك گوڵە جۆ دەوەرێنن ...
ئەی کە شاعیرێك دەکوژن
چەندین هەزار شیعری ئاگر
لە دڵیدا دەبرووکێنن ...؟

مرواری

مراوری‌یەك لە تاجی شایەك ترازا
وكو باڵداری بریندار
بلوەشی بەزەوی‌دا كرد ...
كۆیلەیەك بۆی نووشتایەوە
هەڵیگرێ‌و بیداتەوە
لە تاجی شای « پایەدار »
مرواری بێ دەم‌و زمان
چاوی لە كۆیلە قووچان
لە عەزرەتا كەوتە دووان
هاواری كرد : بێزار بووم تاجی شام لێ‌بووە بەكۆت
بۆ نامدزی‌و بۆ نامكەیتە عەشقبەندێ
بۆ گەردنی ژنەكەی خۆت ...؟

جیهانی نوێ

لە دەستی زۆردارەكاندا ... چەقۆی گڕو
لە زەوی‌دا ... زیندان دەڕوێ
لەدڵماندا پەنجەرەی نوێ ...

. . .

لەزەوی‌دا ... پۆلیس دەڕوێ
لەسەر لەشماندا لیس دەڕوێ
لەملماندا گوریس دەڕوێ
لەگیانماندا جیهانی نوێ ...!

جانتـــا

جانتای دەستی برژواکان
پارەو گەدەی برسی تیایە
جانتای شاعیر
خۆشەویستیو گوڵە وشەو
شیعری ئاگر ...
. . .
ناخی دڵی برژواکان
کچۆڵەی ڕووت ڕووتی تیایە
بەڵام دڵی هەزارەکان
هەرنیشتمانو نیشتمانو نیشتمان ...!

نیشتمان گەورەترین وڵاتە

هەزاران هەزار زیندانتان هەیەو
منیش یەك خۆرێ
هەمووی ناتوانێ
تاقە خۆرەکەم بشارێتەوە
. . .
هەزاران هەزار شمشێرتان هەیەو
منیش هەر دوو دەس
هەمووی ناتوانێ
ئەم دوو دەستەم لێبسێنێتەوە
. . .

ئەوەندەی دەنگی سەد هەزار هەنار
نیشتمان لەسەر رووی زەویدایە
بەڵام ئەمن لەم وڵاتە نەبێ
هەڵناکەم بە هیچ هەتاوو بایە

سەرنج

کە هێشووی ڕووناکی دەزێتە ناوچاوم
ئاسمانی کپ دەڵێ : ئەها ئەو شاعیرە
تەماشای بێ دەنگی من دەکا ...
مەل دەڵی : ئەها ئەو شاعیرە
تەماشای شابالی ڕەنگ ڕەنگی من دەکا ...
باخ دەڵێ : نەوەڵا سەرنجی داری قژ خەنەیی من دەدا ...
چەم دەڵێ : وا نییە سەرنجی شەپۆلی پەمەیی من دەدا
کچ دەڵێ : وا نییە درۆ کەن ... وا نییە ... ئەزانم
ئەو تەنیا هەر سەیری من ئەکا ... ئەزانم ...
بەڵام من بە جوانی وڵاتدا دەڕوانم
ئەوانیش هەموویان
بەشێکن لە جوانی نیشتمان ...

نامەی شاعیرێکی فەلەستینی هاوڕێ

لای سەربازێك
لێرە ... داباچینی سەرێك

له قنجك كردنی پیازێك
ئاسانتره
• • •
لێره برینی دەستێك
لەبڕینی چڵەدارێك
ئاسانتره •••
سەر •• دەس •• قاچ •• چاو •• گوێ •• دەم •• هتد
لێره وەكو : توتن •• خەنه •• تلیاك •• بۆمبا ••
وەك گشت شتێكی قاچاخ
پۆلیس مافی ئەوەی هەیه
له هەر كەسێ زەوتی بكا •••

شەڕی سێیەمی جیهانی

دارستانه قژ سەوزەكه ••• شەو بە بێ دەنگ
ڕەگەكانی خۆی هەڵڕنی و ••• دامێنی خۆی •••
كرد ••• بەچەمی ئاگری زەنگ •••
كاتێ زانی
كەبەیانی
دارەكانی
دەبڕن و دەیكەن بەقۆناخه تفەنگ
بۆ سێیەم جەنگ •••!

شەوی نەورۆز

لە تاریکی ژوورە بێ دەلاقەکەیدا
زامەکانی پڕ لە لیسکی خوێنی سوور بوو
چاوی نوقمی بەفرو گڕی چیای دوور بوو
دڵیشی پڕ : گۆرانیو حەیرانی بەسۆز •••
سەرنجی دا •••
بە هەر چوار لای ژوورەکەیدا
سەرنجیدا •••
تەنیا هەر تەڵێ شقارتەو بەتانییە شڕی هەبوو •••
تەڵە شقارتەکەی داگیرسان
بەتانییە شڕەکەیی پێسووتان •••
شەوە زەنگی ناو ژووری شەوی زیندان •••
شەوی پیرۆز •••
شەوی پیرۆزی نەورۆز •••
بوو بە بەیان •••
هەر ئەو شەوە •••
لە ژووری ئەو زیندانەوە
گواستیانەوە
بۆ گۆڕستان •••
• • •

بۆ حاجی قادری کۆیی

فێرت کردم

چۆن وشە بکەم بە بارووت
چۆن پڕ ئەوین کەم هەڵبەستم
چۆن دارو بەردو ئاوی
کوردستانم بپەرستم ...
منیش منالان فێر دەکەم
چۆن شیعری تۆ لەبەر کەن
چۆن تامی کەن وەکو هەنگوین
چۆن شیعری تۆ بنووسنەوە لەسەر هەموو
دەنکە گەنمێکی قەراجو
گشت تاشە بەردێکی هەندرین
تۆ دەزانی ... ئێستاکە چەندین ملیۆن کورد
بە بیری ناو شیعرەکانی تۆ دەژین ...
تۆ دەزانی
چەندین ملیۆن منالی ئەم کوردستانە ...
شیعرت دەکەن بەگۆرانی ...

بۆ ئەحمەد موختار جافی شاعیر

هاوڕێم هێشتا : شینو ناڵینو گریان
نەبڕاوە لە کوردستان
هەتا ئێستاش [سکەی ئاسن]
نەگەیشتۆتە هەورامان
هەتائێستاش شاعیرەکان

باسی پرچو مەمکی نوقمی گولاو دەکەن •••
باسی ماچو هەلمزینو رەشییو شینی چاو دەکەن •••
شاعیرەکان هەر زمانن •••
پالەوانی بارەکانن
لە هیچ چەکێ نازانن
بەلام هەر زۆر زۆر شارەزای
پێك هەلدانو
رووتکردنەوەی ••• بارە ژنو
کچی جوانن •••
شاعیر چیە •••
گەر دلداری نیشتمانو ولات نەبێت
شیعر چیەو بۆچی دەشێت
گەر لە ژێر پێی داگیرکەردا
وەکو لوغم نەتەقێت •••؟

ئەفسانەی ڕێگای هاتو نەهات

ڕەئووف بیگەرد

وەك باوکم بۆی باس کردبووم ، زۆر جار کاروانی گوندەکەمان نەگەڕابوونەوە ، بەتایبەتی لە مانگی ڕێبەنداندا کە جۆشی سەرماو بەفرو بەستەڵەك بوو . هەموو جارێك پێی ئەوتم : گەلێك کەڵە پیاوو دنیادیدەمان لە کیس چوو ، ئەو ژیانە سەختە ئێمەی لەم کونجە تەریکەدا فڕێداو دەرەو چیای کردە هاوەڵمان بووە مایەی نەهاتیو ڕۆژ ڕەشی ، وەك سروشت خۆی بۆ ئەو ڕۆژانە نابێتەوە هەر کە کاروان لە شارەوە بەرەو ئێرە ئەگەڕایەوە ، لە نیوەی ڕێگادا لێی ئەگۆڕیسن ، ئەیکردە کرێوە ، بەفر ڕێگای ئەبەست ، لەو دەشتە هەتەرو چیا سەختانەدا بەرەوازە ئەبوون ، دەنگیان بە کەس نەئەگەیشت ، باش چەند ڕۆژێك کە دنیا هێور ئەبوەوە ئەکەوتینە کێومالّ ، هەندێك لاشەمان لە دەرەو چەوردەکاندا ئەدۆزییەوە، ئەوەیش کە بەردەستمان نەئەکەوت لە وەرزی بەهاردا لە ناو کلیلە بەفری تواوەدا دەرمان دەهێنان . باوکیشم لە باپیری بیستبوو ، گوایە لە ناو گوندەکەی ئێمەداو لەتەمەنی منداڵی ئەودا ، پیاوێکی گەلێك زیرو لێهاتوو هەڵئەکەوێت .

بۆ ئەوەی تەلیسمی ئەو نەگەڕانەوەیە بشکێنێت لە گەڵ هەندێك پیاوی بەهێزی ناوچەکەدا ئەکەونە ڕێ ، لە گەڕانەوەدا توێشەبەرە لەپشت ئەکەنو کاڵەو پێتاوێکی مەردانە ئەبەستن ، ناوڕانو سەرسنگو سکیان ئەگرنە پارچە لبادو خوری ، کە ئەگەنە ناوەڕاستی چیا بەفرینەکە هەست

بە گۆڕانی هەوا دەکەن ، ئەزانن وەیشومەکەیەو زوو نەکەونە خۆیان تیا نەچن ، ئەچنە ئەشــــکەوتێکەوە چەند ڕۆژێکــی تیــا ئەژیــن ، خواردنیان تەواو دەبێت‌و سەرمایش تەنگیان پێ هەڵدەچنێت ، کــــە سەردەکێشنەدەرەوە ، ڕێگای ڕزگاری‌یان بەبەستراوی دەبینن ، پــێ لەهەرکوێ‌یەکدا دابنێن هەڵدەدێرێنە ناو ڕەنووە بەفــرەوەو دەخنکێن ، ناچار دەخزێنەوە ژووری تا یەك بەدوای یەکدا ڕەق هەڵدێن ٠

پاش ئەم کارەساتە کاروان قەدەغە ئەکرێت ، چیرۆکی ئــــەم ریگایەیش پشتاوپشت ئەکەوێتە سەر زمانی خەڵکی ٠

کە گەیشتینە هەڕەتی لاوی ، ئەم مۆتەکەی ترسە چۆکی لە ســـەر سنکی هەموومان دادابوو، نهێنی‌یەکی گەورە لە چاوی هەرلاوێکدا دەبینرا٠ کە شەوان لەماڵی یــەکتر کۆدەبووینەوە ، پاش یاری‌و مــەزاقی لاوی ناریکاییەکمان بەسەردا دەهات‌و لە جێگای خۆمان وشك دەبووین ، کلیلی زمانمان نەئەچەرخا ، سەیری یەکتریمان دەکرد ، وەك هەریەکە بەوی‌تر بڵێت : ئەری ئێمە دیلین ؟ خزاوینەتە چوارچێوەی ئەم گوندە تەریکەوەو زیانێکی پڕ لە مەینەتی بەسەر ئەبەین !، زۆر جار بێ ئازووقەیی هەراسانمان دەکات‌و ماڵ‌و منداڵانمان بەسەرا دەگرینێ ، بەڵام کارەساتەکانمان هێنــد لێ‌نزیك بوو کەس پرکێشی ئەوەی نەدەکرد بێتە سەر ڕەوی کــاروان‌و ترسی ریگاکە بشکێنێت ، سامی مــــردن‌و نەگەڕانەوە بووبووە جانەوەرێکی چنگ‌و پەل تیژو بەناوخوێن‌و دەمارەکانماندا دەگەڕا ، ئەگەرچی زۆرمان لەوە بیستبوو کە دوور لەئێمەیش لەچەند ناوچەیەکی‌تردا هەمان کارەسات رووی داوە ، بەڵام ئێستا لای ئەوان کۆن بووەو دیاردەی وەها ڕێگایەکیان لا نەماوە ٠

★ ★ ★

که موراد گەیشتە گوندەکەمان سەرەتای بەهارێکی تەڕبوو •

تەمی زستانە سەختەکەی ئەو ساڵەمان ڕەوی بوەوەو لە بزاوتی ژیانێکی نوێدا بووین ، بەڵام‌تارا بەفرینەکەی چیای کڵاو قوت هێشتا ئاوی چاوی ئەبرد •

ـ موراد ـ پیاوێکی باڵا بەرزی کامڵ بوو ، وەك خۆی ئەی ووت : لە هەندەرانەوە هاتووەو گەلێك ووڵات‌و خەڵکی سەیری دیوە ، چیای سەختی زۆر بریوەو گەلێك ڕێگای ترسناکی تاقی‌کردۆتەوە ، بەتایبەتیش هاتۆتە ئێرە تا لە ژیانی دانیشتوانی‌و نهێنی‌یەکانی ناوچەکە شارەزا بێت،خەڵکی لای ئێمەیش کە میوان یان ڕەوتەنی یەکیان ئەبینی وایان ئەزانی لە ئاسمانەوە کەوتۆتە خوارێ ، کێ دێتە جێگایەکی چەپەکی وەك ئێرە تا خەمی خەڵکەکەیشی بە کۆڵدا بدات ؟! کە باسی مانەوەی خۆی کرد پێی شاد بووین ، شەوان لەدەوری کۆ دەبووینەوە ، ئەویش لە ساردو گەرمی ژیانی خۆی‌و دنیا بەرینەکەی دەرەوەی ئێمە ئەدوا ، لەسەرخۆ دەرگای هەموو باسێکی لێ‌ئەکردینەوە • هەواڵی کارو ژیانمانی ئەپرسی ، نەبوو لە ناوچەکەدا ناوی موراد نەزانێت • بە تایبەتی لاوەکان تەواو بوبووینە هۆگری‌و لە هەموو لایەکەوە بۆ گوێ لێ گرتن‌و فێربوونی دەهاتن ، بووە تاقە پیاوی ئەو ناوە کە جێگای راوێژی گەورەو بچووك بێت •

لە کۆتایی پاییزی ئەو ساڵەدا خێزانێکی گوندەکەمان نەمابوو ـ موراد ـ ڕۆژە جووتێکی بۆ نەکردبێت ، شان‌و قۆڵی لە زەویەکەیدا نەکوتا بێت • بەسەر ماڵەکاندا ئەگەڕاو بەزۆری خۆی ڕۆژێکی دیاری ئەکرد ، ئەگەرچی خەڵکەکە زۆریان لا ناخۆش بوو ، بەڵام لە بەردەم خۆشەویستی مورادو ئارەزووەکەیدا دەستەوستان ئەمان ، کاممان گەلێك

شارەزای زەوی‌و کشت‌وکاڵ بووین ، بەنیوەی مـــورادمان نـەدەزانی ، دوور بەدوور لەبرشتی زەوی‌و پیزی خەلە ئەدوا ، کە جووتە گاکـــەی دەدایە بەرو خەتی زەوی ئەکێشا ، هەستت دەکرد لە باوو باپیرانی‌یـەوە بۆی ماوەتەوەو کوڕە جوتێرێکی تەواو قاڵە ، سـادەیی ژیان‌و کارامەییشی ئەوەندەی‌تر لەوە دڵنیای کردبووین کە لەگەڵ یەکێکی وەك خۆمانـدا دەژین‌و هەست بە نامـــۆیی کارو گوفتاری ناکەین • ئەمەندەیشـــمان دڵ دابوویەو بڕوامان دابووە دەستی ، فرمانی چ کارێکی گەورەی پێ بکردینایە بێ‌سێ‌و دوو بەجێمان دێنا • تا ئەو ڕۆژەی بانگەوازی بەناو گوندەکـــەدا گردو هەموو لاوەکانی کۆکردەوە ، سەرەتای مانگی ڕێبەندان بوو، پاش تەواوبوونی قسەکانی وەك هەر یەکە کوتەکێکت بەســەریدا کێشـــابێت بەکاسی بەرەو ماڵ‌بووەوە ، شەو بەلێکدانەوەو بیرکردنەوەوە سەرماکـــەی بەڕێ‌کرد ، کە تیشکە نەرمەکەی خۆریش هالآوی سەر لە بەیانی لـــە ناوچەکە بەرزکردەوە ، هەموو لەپشت مورادەوە بەرەو شار کەوتبوونـە ڕێ • کاروانێکی نوێ بەســـەفەری ـ حەوت شـــەوو حەوت ڕۆژە ـ جارێکی تر ڕێگای هات‌و نەهاتی بەسەر ئەکردەوە •

★ ★ ★

به دوای یەکدا ڕێچکەیان بەستبوو، لە جوولاندا شەپۆلی دەریایەکی مەزن بوون ، هەورە هێمن‌و نیشتووەکەی سەریان تائەهات خـــەست تر ئەبوو ، موراد لەپێشەوە هـــەنگاوی دەنا ، سامی ڕێگاو ترسی هـــەورە مۆنەکەی بەجێ دەهێشت، هەموو جارێك ئاوڕی دەدایەوەو بە دڵنیایی‌یەوە ئەی ووت : (من تەمەنێکی درێژم لەگەڵ کاروان بەڕێ کردندا بەســـەر بردووە ، بەنەو هەڵەشەیی ناوێت ، گرنگ ئەوەیە لە پێشدا ڕێگاکـــەت زانی بێت ئەوسا بیگریتە بەر) •

ـ کاردۆ ـ ی لاو خۆی بۆ دابین نەدەکرا ، وەك ماسی‌یەکی لە ئاو دەرهاتوو بە هەموو لایەکدا بازرەقەی دەبەست ، نە ترسی لە سەرا مابوو نەچێــرۆکەکانی باوکی دەهاتەوە یاد ، هــەوای پێش‌کەوتن دەماخی پڕ کردبوو ، بە خۆی ووت : (من لاوێکی بەتوانام ، ئەم هەورازو سەهۆڵە ڕێگایەی ، لە ئێمەیان کردبووە کۆڵی شێر ناتوانن شــەکەتم بکەن ، پێش ئەوەیش دابکاتو سەرما لە گــۆم بخات ئەبێت مزگێنی گــەڕانەوەمان بگەیەنم) •

بە هەنگاوێك خۆی لەکاروانەکە دابڕی، بەشێکی جامانەکەی سەری بە ملی‌یەوە ئالاندو تەنیایی کردە هاوەڵی ، پێی لە دەشتە بەرینەکــە داگرتو بەهەمان ڕێگای کۆندا تێی کێشا ، مــوراد هاواری لێ‌کــرد : (هێشتا رێگامان زۆری ماوە ، تەنیــا رۆیشتن کاری شــێتانەیە • تۆیش منداڵیتو شارەزای هەڵەتو پێچو پەنا نیت) •

ـ کاردۆ ـ هەنگاوی خێراتری نا ، لە پێچێکا لە چاو وون بوو ، کە بۆ سەرەوەی ڕوانی هەستی کرد پەڵە هــەورەکان زیاتر لێی نزیــك ئەکەونەوە •

وەستاو پشتێنەکەی توندتر لە خۆیەوە ئالاند ، پووزەوانەکــەی هەڵکێشا ، هەواکە تا ئەهات سارد تر ئەبوو ، کڵاو قوتیش بەفری لەوەپێش ڕەشایی کەمتر تیا هێشتبوو ، سەری کردە ئالاو پێی لە هەوراز داگرت ، لە پێچی دووەمــدا هــەستی بە کورتی هــەنگاوەکانی کرد ، دەستی بەکەمەریەوە گرت ، هەوا ساردەکە خۆی لە ناو سنگو بەرۆکی کــوتاو وەك دەرزی بە ڕوومەتە گەرمەکەیدا چزا ، لە بن دارە بــەنێکا وەستا ، سەیری شوێنەواری کووچەڵە قوڕینەکانی کــرد کە هێشتا بەقەدەکەیەوە مابوونەوە ، ئاوڕی دایەوە ، وەك بیەوێت ئەندازەی هاتنەکــەی بزانێت ،

چاوی بە توولە ڕێگاکەدا شۆڕکردەوە ، بەڵام زۆری بڕ نەکرد ، تەم بوبووە دارستانێکی چڕو ناوچەکەی لە ئامێز گرتبوو ، گەواڵە هەورە سپی‌یەکانیش زیاتر تەکیان ئەدایە یەك‌و چڕتر ئەبوون ، کە کەوتەوە ڕۆیشتن کزە باکە سەرو سنگی بڕ کرد لە وردە بەفر ، هەورەکە گەڵێك نزیك بەسەر سەریەوە لەنگەری گرتبوو ، گوڕی دایە خۆی‌و هەنگاوی فراوانتر کرد ، چاوی لە بەر پێ‌ی ، ڕووی هەڵێکاو کاڵەو پێتاوەکەی جارێکی‌تر بەسەرکردەوە ، جێگای خەنجەرەکەی بەر پشتێنی خۆش کرد ، لە گەڵ هەر هەنگاوێکیدا کلوو بەفر بەلەشیا دەئالا ، لە گەرمەی ڕۆیشتندا تووشی دووڕیانێك بوو ، وەستاو دەستی بەسەرو چاویا هێنا ، ڕێگایەك بەلای ڕاستاو ئەوی تریان بۆ چەپ ، نەی زانی شوێن کامیان بکەوێت ، بە خۆی ووت : (گیر خواردن لە دووڕیانێکی چۆڵدا ستەمە ، کەس ناتوانێت بەهەلەق مەلەق بیدۆزێتەوە) .

ملی ڕێگای لای ڕاستی گرت ، چەند هەنگاوێك ڕۆیشت ، وەستا ، گومان بۆ دواوەی گێڕایەوە ، بەلای چەپدا تێ‌ی کێشا ، زۆر نەڕۆیشت ، جارێکی تریش گەڕایەوە ، لە سەر جەمسەری هەردوو ڕێگاکە وەستاو بەفرەکەی لە خۆی تەکاند ، دەستی هەڵگلۆفت ، ترسی وێڵ بوون چۆکی لە سەر سنگی دادا ، کەوتەوە بیر کردنەوە :

(بەهەلەق مەلەق نادۆزرێتەوە ، هەلوێرو نەگەڕانەوەی لە دوایە ، وەستانیش مردنێکی بەردەوامە) .

دەنگی پێ‌یەك بیرو ڕامانەکەی شڵەقاند ، کاردۆ دەستی نایە سەر خەنجەرەکەی‌و ئامادە بوو ، لەوە ترسا دڕندەیەك بێت ، کە نزیك کەوتەوە دەروێشێکی کوڵکنەی لاواز بوو ، سلاوی کردو وەستا ، کاردۆ لێ‌ی پرسی :

(خاڵەی دەروێش ئەمەوێت بگەمە هەوارە بەرزە ، کام ڕێگایان بگرمە بەر ؟) دەروێش دەستە چڵکنەکەی بەڕیشە بۆزەکەیدا هێناو وەڵامی دایەوە : (ڕێگای لای چەپ بگرەو بەری مەدە ، کە گەیشتی‌یە دووڕیانێکی تر هەر بەلای چەپدا تێ‌کێشە) •

ناونیشانی پیرە دەروێش گەیاندی‌یە دەرەو هەڵەنگوتێکی ترسناك بە هەر چوار لایدا بێجگە لە سامێکی گەورە هەستی بە هیچ نەئەکرد ، وەستایەوە ، کلوو بەفرەکان هێمن ئەهاتنە خوارێو بازنگی بێ دەنگیان لەگەردنی چیا ئەکرد •

ئەڵێن لە تەنگانەدا مرۆڤ پەنا بۆ زۆر بیری سەیر ئەبات ، کە لە باری ئاساییدا هەر بڕوای پێ‌یان نی‌یە ، وەك ئەو نیوە خنکاوەی دەست بۆ تەڵە پووشێك ئەکێشێت ، ئاخۆ نازانێت کە ڕزگاری ناکات ! ئەی بۆ دەسێ بۆ ئەبات ؟ ئەمە نهێنی‌یەکی ناوەوەی مرۆڤەو تا ئێستا سەری لێ دەر نەکراوە•

کاردۆیش لە گەڵ بیرکردنەوەو چاوگێڕاندا بە خۆی ووت :

(کە منالّ بووم دایکم ئەی ووت هەموو کلوو بەفرێك فریشتەیەکی لە گەڵدایە ، ئەشێ فریشتە هەرەس بە توانام بێنێت ؟ چیرۆکی کوڕی سەیادیشم لە بیرە ، ئەگەر دایکم ویستبێتی بەویان بمخەڵەتێنێت ، بەمیان ڕێگای تاقی کردنەوەی بۆ خۆش کردووم ، هەر کە زانیم تەواو لەڕێگا دابڕاوم ، بەردێکی قورس بەکۆڵەوە ئەگرمو لە گەڵ خۆمدا ئەیگێڕم) •

بە هەر چوار لای خۆیدا سووڕی ئەخوارد ، ڕێگا وون بوو ، ویستی بگەڕێتەوە دواوە ، دەنگێکی‌تر هەستی ڕاگرت ، تەزوویەکی شادی بەلەشیا هات ، لە ڕۆژێکی وادا چی لە هاوەڵی مرۆڤێك خۆشترە ؟ ، ئەی

کێ وەك وێڵێك هەست بەخەمی گیرخواردوویەکی ڕێ دەرنەکـــردوو ئەکات ؟ •

کە گەیشتە نزیکی تەپلە بەسەرێکی چوارشانەبوو ، کەشکۆڵێکـی خۆڵەمیشی لە کۆڵدا بوو ، کاردۆ هەواڵی ڕێگاکەی لێ پرسی‌و باســی دەروێشەکەی بۆگێڕایەوە ، بـــەدەم سەر لەقاندنـــەوە وەڵامی دایەوە : (ئەو دەروێشە ملۆزمە مـــــەدانی وەك تۆی ئاوارەی دەرەو چـۆڵەوانی کردووە • خۆش‌باوەڕی‌و سادەیی لەڕۆژی وادا سەر گەردانی لەدوایە)• خستی‌یە دوای خۆی ، گەیاندی‌یە ســـەر ڕێگایەك ، بەدڵنەواییەوە پێ‌ی وت :

(لەمەو دوا ڕێگاکەی خۆشە ، زۆرت نەماوە بگەیتە هەوار • کـە گەیشتی‌یە دووڕیانێك بەلای ڕاســـتا بچەرخێ ، پاشان ڕێگاکە تەختـــەو هیچی‌تری لێ جیا نابێتەوە) •

کە جیابوونەوە کاردۆ هەنگاوەکانی چالاك تر نا ، لەوە ترسا شەوی بەسەرا بێت ، بەڵام ڕێگاکە بواری نەئەدا ، چەندە هەنگاوەکانی فراوانتر ئەکرد ئەمەندە سەختی‌و قۆرتی ڕێگاکە بۆیان کورت ئەکردەوە •

درەختەکان چەتری بەفریان بەسەرخۆیاندا هەڵدابوو ، لە بنـارەوە بۆ لووتکە تارایەکی سپی هەموو تاشەبەردو کەلەبەرەکانی ڕێك خستبوو، تەنیا ڕێچکەی ڕێگاکە بوو هەندێك جار ڕەشایی تێ دەکەوت •

کاردۆ گەیشتە دووڕیانەکە ، دڵی بە ناونیشانەکە خۆش بـــوو ، ڕێگای لای ڕاستی گرت‌و بە لاشانێکدا پێچی خوارد ، بە خۆی وت :

(تەنیا ڕۆیشتنە چاری کەوتن‌و لەشی سست ئەکات) •

ویستی زیاتر پەرە بە بیرو لێکدانەکانی بدات ، بەڵام زۆری نەبرد رێگاکە شوێنەواری نەما ، بووە لاشەیەکی سەر قرتاو ، چاوی بـــووە کۆتری لانەوازەو بەگشت لایەکدا سووڕا ، وەستاو خۆی خواردەوە . نەفرەتی لە دەروێش‌و کابرای تەپلە بەسەر کـــرد ، ڕق بووە ئەسپێکی سەرکێش‌و هەڵی گرت ، شەقی لە بەفرو بەردی ئـــەم لاولای خـــۆی هەڵتەداو لەبەر خۆیەوە ئەدوا ، لەشی کەوتە سەرئارەقەو هەناسە بڕکێی پێ‌کەوت ، ویستی بگەڕێتەوە ، چی لە گەڕانەوە دەست دەکەوێت ؟ ئەی ئەگەر بڕوات ؟ باشتر هەر ئەمەیانە .

هەنگاوێکی بۆ پێشی‌یەوە نا ، لەنگەری لەشی لە دەست داو هەڵدێراە بەردە لووت تیژەکان سەریان دەرهێناو لەشیان کردە گۆشتی کوتراو ، پەنجەی لە بەفرەکە گیر ئەکردو ئەی‌ویست خۆی بگرێتەوە .

بەڵام ماسی‌یەکی خزبوو ، بەسەر دەوەن‌و تاشەبەردەکاندا هـات ، تا لەشی کرمۆڵە بووی لەپاڵ درەختێکا گیرســـایەوە ، هەرچەندە برین‌و ئازارەکانی ویستیان چاوی پێ‌هەڵنەبڕن ، هەر چۆنێك بوو بە لارە لارە خۆی ڕاست کردەوە ، نەی زانی لە کوێدایەو رێگا لە کام لاوە دەست پێ دەکات ، شەلاڵی‌و بێ هێزی کاریان لێ کردبوو ، زانی توانای چوونەوە سەر ڕێگای نی‌یە ، دەستی بەخۆینی سەروچاوو سنگیا هێنا ، بەفرو کزە با ساردەکەیش زیاتر لە هێرش هێناندا بوون ، سەری بەرز کردەوە ، لە هـــەورەکەی ڕوانی ، وەك بێ‌ی بلێت : (مرۆڤ کــە کەوت گەڵێك پێ لەقەی تری پێ دەدرێت ، تۆیش ڕۆژتە ، چی‌ترت لە دەست دێت بیکە) .

هەر چۆنێك بوو خـــۆی بەسەر تاشـــە بەردێکەوە گرت ، قـــەلە ڕەشەکان بەســـەر سەریەوە ئـــەیان قیڕاند ، وەك داوای لێ بکەن زوو بمرێت تا بکەونە کەوڵی ، بەخۆی ووت : (ئەوەی تەنیا بەهێزی لاوێتی

بنازێت ئەمە چارەنووسیەتی ، ئەگەر لە کاروان دانەبڕامایە وام بەسەر نەئەهات ، ڕاستە ئەڵێن وەستانی هەندێك جار لەڕۆیشتنی پەلە چاکترە) .

دەنگێك هەستی ڕاگرت ، بە خۆی ووت : (وا دیارە جانەوەرەکانی ئەم ڕێگایە نەزانن هێشتا نەمردووم ، ئەیانەوێت لەمە بەلاتر چیم بەسەر بێنن ؟ ، یان ئەشێت من نەفــرەت لێکراوێکی ســەرزەوی بم تا چەپۆکی هەموو کەسم بەر بکەوێت !) .

سەری داخستو نەیویست گوێ لە ڕێنمایەکیتر بگرێت ، بەلام لە ڕووبەڕوو بوونی مردنداو لەو جیهانە سامناکەدا بینینی مرۆڤێك هــەر دڵخۆشکەرە ، کە گەیشتە بەر دەمی تاشە بەردەکە ، کاردۆ بزەیــەکی شادی کەوتە سەرلێوی ، چاوە نیشتووەکانی بەئومێــدەوە تێ بڕی ، بۆ ماوەیەکی کورت ئازارەکانی لەیاد کرد ، کاردۆ پێی ووت : (چــۆن گەیشتیە فریام ؟ زۆرم نەما بوو هیوا لەژیان ببڕم) .

موراد وەلامی دایەوە : (پێم نەوتیت سەرچڵی نات گەیەنێتە هەوار ، ئەم ڕێگا کۆنەی تۆ لەبەرت گرت ســەری باوو باپیرانیشتی تیا بردووە ، زانیم وات بەسەر دێت ، بەلام من بە ڕێگایەکی تردا شوێنت کەوتم) .

کاردۆ وتی (لەوە گەیشتم تەنیایی هەڵدێرو کەوتنی زۆری تیایــە ئەمەیان دوا تاقیکردنەوەی ژیانی خۆمە) .

موراد دەستی گرتو لە تاشە بەردە کەی هێنایە خــوارێ ، کاردۆ پێی ووت : (توانای ڕۆیشتنم یەکجار کەمە ، ناتوانم بەم ڕێگا سەختەدا بچمەوە) .

کەمێك سەری خست ، دەستی بە دەستیەوە گرتبوو ، بەلاشانەکەی ڕووکاری ئەو دیودا دای گیرا ، کەوتنە لێژی ، ڕێگاکــە بێ گــرێو

ساتمەبوو، کاردۆ هەستی بەحەسانەوە کرد ، دەستی بۆ زامێکی سەرسنگی برد کە خوێن بەسەری‌یەوە قەتماغەی بەستبوو ، موراد پێ‌ی وت : (گەلێك لەم رێگایەدا مردوون‌و سەریان نەبردۆتەوە دواوە،تۆ بەختەوەریت، زۆریش نابات برینەکانت سارێژ ئەبن‌و گوڕی جارانت تێ‌دێتەوە) •

بەفرەکە تا دەهات قورستر دای دەکرد ، تەم‌ومژ ئەی‌ویست رێگاکەیان لێ‌بگۆڕێت ، موراد وەك لە هەرەتی لاویدا بێت هەنگاوی دەناو رێچکەی دەشکاند ، کاردۆ چەند تەکانی دەدایە خۆی پێ‌ی نەدەگەیشت بە جێ‌ پێکانی ئەودا هەنگاوی دەنا •

کە پێ‌یان لە دەشتەکە توندکرد دەستێکی ئارام خۆی لە دەروونی کاردۆ وەردا ، هەناسەیەکی شادی هەڵکێشا ، چاوی بەدەشتە بەرینەکەدا گێڕا ، موراد دەستی گرتەوەو پێ‌ی ووت : (تاقی‌کردنەوەی ئەمجارەت هەنگاوی پەلەو بێ‌جەسەرت پێ نانێت) • کاردۆ وەڵامی دایەوە : (هەر چەندە ئەم وێڵی‌و هەڵدێرانە گەلێك لەتواناو کاتی لەناو دام ، ئەوەی فێرکردم کە لەپێش هەنگاو ناندا بیر لە جێ‌پێ بکەمەوە) •

کاروان هێشتا چاوەڕوان بوو ، بێ موراد هەنگاویان هەڵنەگرتبوو کاردۆ لەریزەکەدا وەستایەوەو بووەوە پێشەنگ، یەکەم هەنگاوی نوێ‌یان لەهەورازەکەدا گرت ، هەورە سپی‌یەکە لێ‌یان نزیك‌کەوتەوە کلوو بەفرەکانیش وەك پەپوولە بەلەشیانەوە ئەنیشتنەوە ، موراد رێگا نوێ‌یەکەی لەبەر گرت ، کە هێشتا خەڵکی ناوچەکە یا تێ‌نەپەڕی بوون ، ئەوان وایان زانیبوو ئەویان تاقەرێگای نزیکە ، یان هەروا ڕاهاتبوون کەدەست بەپشتێنی مەرگەوە بگرن‌و نەیش‌زانن بۆکوێ دەچن ، تەم‌و مژەکە نەی توانی رێچکە ڕێگاکەیان لێ وون بکات ، بە لاشانەکەدا سەر کەوتن‌و زوو کەوتنە ڕووکاری ئەم دیو ، گوندەکەیان لێ دەرکەوت ، ناوچەکەیشی وەك

فەرشێکی شین‌دوور بەدووو خـــۆی دەنوانـــد ، لووتکەی کلاوقوتیش لەدوایانەوە بوبووە سەرو گەردنی مامـــزو چاوی تێبڕیبوون ، کاروان کەوتە شادی ، یەکەمجاریان بوو خۆیان لە باوکو باپیرانیان بە گەورەتر بزانــــن •

موراد کاروانەکەی ڕاگرتو پێی‌وتن : (ئێستا تەواو لــــەم ڕێگایە شارەزان ، جارێکی تر هەڵەی ناکەن ، منیش لەناوچەیەکی تری وەك ئێرە چاوەڕوانمن ، بۆیە بەجێتان دێلم) •

بەڕیزی کاروانەکەدا بـــەرەو دواگەڕایـــەوە ، بەهـــەمان ڕێگادا سەرکەوتەوە ، کاروانەکە هەر وەســـتابوون‌و چاویان لێ نەئەتروکاند ، ووردە ووردە دوور کەوتەوە ، تا بووە تارماییەكو یەکەم پێچی چیاکـــە لێ‌ی وون کردن •

★ ★ ★

پاش ئەوە چیرۆکی ڕێگای هات‌و نەهات بووە ئەفسانەیەکی خۆش ، لە گوێ ئاگردانی شەوانی زستاندا داپیرە منداڵانیان پێ دەکردە خـەو ؛ لەسەرەتای مانگی‌ڕێبەندانی هەموو ساڵێکیشدا ، ناوچەکە ئاهەنگی شادی‌و بەزمی تیادەگیراو یادی ـ موراد ـ ی جوامێری تیا بەڕێ دەکرا •

کانوونی یەکەمی ١٩٧٧

سۆراخی خەیاڵ

ئەنوەر محەمەد ڕەشید

« خەیاڵ : زەمینەیەکی یەکجار فراوانی هـەیە بـە هەمـو لایەکدا ئەکشێت . »

ئەو جگەرەیەی ناتە سەر لێوت و
بە ئاهێکی دوورو درێژ
کەدات گیرسان
دووکەڵی کردەوە
لە ناو دڵی منا
چاوی منی پێ کرایەوە
کاتێك لە ناو ئاوی چاوما
مەلەت ئەکرد
پێیان وتم : کە باوکت مرد

★ ★ ★

باوکت مرد
تۆ چیت کرد
لە دەنکە شقارتە
تابوتێکت بۆ دروست کرد
لە ئاغزە جگەرە
کفنێکت بۆ دروست کرد
باوکت مرد
تۆ چیت کرد ..
لە ناو دووکەڵی جگەرە کێشانا
شاردتەوە
لە ناو هەناسەی
ساردی قووڵی سیەکانتا شاردتەوە
شاردتەوەو ، شاردتەوەو ، شاردتەوە ..
کاتێك لە گۆرستانی دڵتا
لە ناشتنی گەڕایتەوە
یەك لە دوای یەك
جگەرەی خۆت دا ئەگیرسان
هەر ئەتپرسی
باوکت خۆی مرد
یاخۆ کوشتیان !!

کە زەردەخەنە کۆچ ئەکا

حەمە سەعید حەسەن

* بۆ گیانی نەمری نێرۆداو هەموو
شەهیدانی سانتیاگۆ .

شەوانە بە خەیاڵی ئەو شاعیرەوە
خەو لە چاوانم ئەتۆرێ
کە لە سۆراخی ووشەیەکی یاخی‌یا
هەموو جیهان ئەپشکنێو شیعری لەبیر ناچێتەوە
لە هەر شوێنێ قارچکی خەمێ هەڵتۆقێ ،
ئەکەوێتە ناو گێژاوی پەژارەوە
بەڵام نائومێد نابێتو
خەم ئەکاتە مەشخەڵی ڕێگەی نەهاتی‌و
دەنگی خۆی ئەدۆزێتەوە

★ ★ ★

شەوانە بە خەیاڵی ئەو لاوانەوە
خەو لە چاوانم ئەتۆرێ
کە لەسەر ئەوەی دڵدار بوون
شەیدای پەرچەمی شۆڕەبی‌و
باڵای بەرزی هەزاران سوورە چنار بوون
هەڵچوونی داخی دەروونو بڵێسەی ڕقی هەژار بوون
هەر زەردەواڵە بوو چزا بە قووڵایی دڵیانەوە

هەر چەند مەرگیان بۆ نەنووسراو ژیانەوە
لە هۆنراوەی شاعیرە قاچاغەکانا ژیانەوە ..

★ ★ ★

شەوانە بە خەیاڵی ئەو ڕووبارەوە ،
خەو لە چاوانم ئەتۆرێ
نیو سەدەیە ، بۆ باوەشی دەریایەکی هێمن ئەکشێ و
لەو کاتەوە نووچی داوە
لە جێگەی خۆی نەبزواوە
نیو سەدەیە بۆ دانانی سروودێ لە خەڵوەتایەو
لەو کاتەوە نووچی داوە
دێڕێکی بۆ نەووتراوە ...

★ ★ ★

هەموو شەوێ خەوم نایە
هەموو شەوێ شارێکی وورووژاوی تر ،
زەردەواڵە ،
لە ناخی کاسەی سەرمایە
هەموو شەوێ لەگۆڕەپانی سینەما ،
نەمامی ـ ڕقێکی پیرۆز ـ هەڵ ئەچێت و
ئاگری جەنگێکی ڕەوا هەڵ ئەگیرسێ و
جەنگیش تا بە ئەنجام نەگا ، دوایی نایە .

★ ★ ★

ئەگەر « یوسف » تەنیا هەر بۆ تەنیا شەوێ

بێت بەئاگا بێتەوە
ئەو هەست ئەکا ، بۆ فریشتەی خەو لەچاوانم تۆراوە ،
ئەو هەست ئەکا ، بۆچی شارە زەردەواڵە
لەناو سەرما وورووژاوە
ئەو هەست ئەکا زەردەخەنە ، لەو هەرێمە بۆ کۆچی کرد
ئەو هەست ئەکاو دەست ئەخاتە بینی ئەوانەی کەخەویان ،
لە چاوەکانی من تۆران ..
ئەوهەست ئەکاو پەنجەی ڕق ئەکا بەچاوی ئەوانەدا
ڕێبوارەکانی کاروانی دێرینەیان لە خشتەبرد
ئەو هەست ئەکاو
دیسان ئامێز ئەگرێتەوە بۆ پەژارە ،
دیسان ڕێبازی دێرینەی ئەگرێتەوەو
سڵ ناکا لەزووری تەنگی بەندیخانەو
ئەڵقە چەورەکەی سێدارە
ئەو هەست ئەکاو نای داتە دەست ،
ڕۆژگارێکی وەها نووتەك
چارەنووسی چەوساوەکانی ئەو شارە !؟

گفتوگۆیەك لەگەڵ نووسەری ناسراوی کورد مامۆستا سەعید ناکام

مومتاز حەیدەری

ئامادەی کردووە

شەوی ٥ی مایسی ١٩٧٨ مامۆستا سەعید ناکام بە هۆی نەخۆشی دڵەوە ، بۆ ماوەی (١٥) ڕۆژ لە نەخۆشخانەی کۆماری هەولێردا خرایە ژێر چاوەدێری دوکتورە پسپۆرەکان ... منیش ئەوەم بە هەڵ زانی هەر چۆنێك بێ گفتوگۆیێکی تایبەتی سەربێیی لەگەڵدا بکەم ، بەڵکو پارچەیێك لە لایەنە شاراوەکانی ژیانی مامۆستا ــ کە زۆربەی ژیانی شاراوەیە ــ بپچڕم ، جا ئەگەر بۆم بڵاو بکریتەوەو بتوانم بەنەوەی نوێی ڕابگەیێنم ، دەبێتە هۆی شادیو دڵخۆشیم ، چونکە دەمێکە بەو ئاواتەوە بووم کە لەگەڵ مامۆستا ناکامدا لە چاوپێکەوتنێکی تایبەتیدا ، هەندێ لە یادداشتەکانی تۆمار بکەم ، بەڵام ڕازی نەدەبوو ... تا کاتی بەسترانەوەی بە دەزگای (ئی . سی ، جی)ی نەخۆشخانەی هەولێر ، ئەم دەرگا بچکۆلانەم بۆ کرایەوە ، ئەمە لە لایەك ، لە لایەکی تریشەوە، هەر چەند مامۆستا ناکام خۆی نووسەرێکی ڕۆژنامەی عیراقەو لە نووسینگەی ڕۆژنامەکەدا هاوکارین ، لەوانەیە ئەم گفتوگۆیە کردارێکی ئاسایی ڕۆژنامەگەری نەبێ = بەڵام مانەوەی لە نەخۆشخانەدا بۆ چەند ڕۆژێك هیچ دوو دڵی بۆ نەهێشتمەوەو نەمتوانی ئەم دەرفەتە بچکۆلانەیە لە کیس خۆم بدەم . لام وایە ئەم گفتو گۆیە سەرەتایێکی باشە بۆ تۆمار کردنی تافی کردنەوەو ڕازو گلەییو دەرخستنی سامانێکی شاراوەی

ڕۆشنبیریتی کورد لە دو توێی ژیانی مامۆستادا •

ئەوی ڕاست بێ لە سەرتاپای ژیان‌و ڕەوتی تاقی‌کردنەوەی ڕۆشنبیریتی‌و هەڵوێستی سیاسی‌و نەتەوەیی‌و کورد پەروەری مامۆستا ناکامدا ، زۆر شتی شاراوەی گرنگ پەنگی خوار دۆتەوە کە تا ئێستا ئەو دەرفەتە پێویستە نەرەخساوە بۆ تۆمار کردنیان ، جا چ لە لایەن خۆیەوە وەك یادداشتێکی تایبەتی نووسرابێتەوەو چ لە لایەن دەزگاکانی ڕۆژنامە ـ گەریی کوردی لێی کۆڵرابێتەوە •

لە بەرکوڵی ئەو پرۆژە فراوانە ، واتا تۆمار کردنی یادداشتەکانی مامۆستا ناکام ، ئەم گفتوگۆ سەرپێیی‌یە پێشکەشی خوێندەواران دەکەم‌و هیوادارم جارێکی تر بە دوورو درێژی پێك بگەینەوە ••

١١ ـ ٥ ـ ١٩٧٨

دەقی پرسیارەکانم :

پ١ : بیستمان ڕۆژی ٢٢-٤-١٩٧٨ بە بۆنەی یادی هەشتا ساڵەی ڕۆژنامە گەریی کوردی‌یەوە ، لە مەڵبەندی یەکێتیی نووسەرانی کورد لقی سلێمانیدا کۆڕت پێکهێناوەو بۆ دانیشتوانی ئەوێ دواوی ، بەلام هیچ دەنگوباسێکی ئەو کۆڕە لە چاپەمەنی‌یەکاندا نەنووسرا ••! جاتکایە ئەگەر دەکرێ ـ هەرچەندە نەخۆشیشن ـ باسی چۆنێتی کۆڕەکەو هۆی ئەم بێدەنگی‌یەمان پێ بڵێ ••؟

پ٢ : وازانراوە کە تۆ یەکێکی لەنووسەرە ناسراوەکانی کورد ، بەلام نە هیچ بەرهەمێکی چاپکراوتمان دیوەو نەنووسینت لە چاپەمەنی ئەمرۆماندا دەبینین ••؟! دەستەی لاوە ڕۆشنبیرەکانی ئەمرۆ یا هەر هیچت لێ نازانن یا زۆر کەمیان لێ‌بیستووی ، هۆی ئەمە چی‌یە ••؟!

ب٣ : ئەمرۆ دەرفەت هەیەو دەرگا لە سەرپشتە هەر کەسی نووسەر بێتو شتێکی لە بارابێت لەسەر لاپەڕەی گۆفارو رۆژنامەکان نووسین بلاو بکاتەوەو لە پرۆگرامەکانی رادیۆی کوردیدا بەشداری بکا ، کە چی تۆ ناوت نی‌یە ، ئایا بەرهەڵستیکت لە رێدایە ، یاخود وات پێ باشە ؟!

ئەمەش دەقی وەلامەکانی مامۆستا (ناکام)ە :

وەلامی ئەو سێ پرسیارەی کاك مومتاز حەیدەری لە نەخۆشخانەی هەولێر لێ‌ی کردم •

وەلامی پرسیاری یەکەم :

بەستنی کۆڕەکەم لە سلەیمانی‌و بە نەخۆشی چونم بۆ ئەوێ تەنیا لەبەر ئەوە بو کە زور ترینی لاوەکان‌و خوێندکارانی زانکۆی ئەوێ بێن‌و ببیسن‌و ئەگەر پرسیاریکیان بو ، بتوانم بەرەو ڕو وەلامیان بدەمەوە • بەلام بەداخەوە چەند قۆرتێك کە بیری لێ نەکرا بۆوە بونە هۆی سەرنەگرتنی مەبەستەکەم‌و هەرچەندە ریسەکەم نەبۆوە بە خوری بەلام باشیش نەرێسرا : ئێوارەی رۆژی ٢٠-٤-٩٧٨ کە من گەیشتمە سلەیمانی‌و سەری بارەگای یەکێتیم‌دا ، تازە بیریان کەوتبۆوە کە شتێکی وایان بەدەستەوەیە ، بۆ یە هەر لەوێ سێ پارچە کارتۆنی ٣٠ × ٤٠سم‌یان هێناو لێ‌یان نوسین « رۆژی شەمو سەعات ٤ کۆڕێکمان هەیە بۆ یادی حەفتا (!!) ساڵەی رۆژنامەگەری‌ی کوردی » کێ تاقەتی گوێگرتنی هەیە ، بابێ » ویستیان ئەم ئاگاداری‌یانە لە بەردەم کتێبخانەکاندا هەڵواسن بەلام دەرکەوت کە بەیانی هەینی‌یەو زوربەی کتێبخانەکان دادەخرێن •

رۆژی هەینی ٤/٢١ کە بەناو شارا گەرام‌و هەندێ برادەری

نوسەرو ئەدەبدۆستی خۆمم چاو پێکەوت ، دیاربو کەسیان هەواڵی ئـــەو کۆڕەیان نەبیستوە •

ڕۆژی ٢٢-٤-٩٧٨ گەواڵە هەورێك بەری ئاسمانی گرت ، جارێ سفت‌و تاوێ تەنك لێڵ‌و ڕونی دەکردو لە پریکا ڕێژنەیێکی بەهـــاری دادەپرزاند ، بۆ نزیکی ســـەعات چـــوار کـــە کاتی دەســـت پێکردنی کۆڕەکەیە ، هەورە ڕەشەکان ڕەویبونەوە بەڵام تاکو تەرا پارچـــەی خەست‌و بۆر هێشتا مابوون‌و بە ئاسپایی پیاسەیان دەکرد ، هەر لـــەو کاتەشدا هەندێ لەو ڕۆڵە کوردانەی خـــۆیان بۆ تەڕبوون‌و گوێگرتن ئامادە کردبو ، دو دوو سێ سێ دەرکەوتن • ڕێکخستن‌و کار پێکـردنی میکرۆفۆنی پەك کەوتوش ماوەیێکی خایاند •

خـــەڵکەکە دانیشتبون‌و چاوەڕوان بون بزانن چ شـــەکرێکیان بۆ دەشکێنرێ کە برادەرانی کارگێڕی یـــەکێتی بەگـــوێیاندا چرپاندم پێویستە چەند بابەتێکی گوتارەکەم بخەمە پشت گوێ یا بیانکەم بـــە ژێـــر لێوەوە ، چارم نەبو ، (بان چاو) یکم گوت‌و چومە سەر ئەو کورسییەی بۆم دیاری کرابوو دەستم پێکرد •

ئا بەم چەشنەو لەو بارەدا دەستم بە خوێندنەوەی ئەو گوتارە کرد کە بە ناوی (بیرەوەریی چل ساڵەی ڕۆژنامە نوسیم) بو باسی مەینەتی‌و قەلفری خۆم‌و وشە خنکاوەکانی کـــوردی‌و شوێن پێ کەوتنی ڕیچکە شکێنە نەمرەکانی ڕۆژنامەنووسی کوردی ئەملاو ئەولام تێدا کردبو ••

هێشتا لە ناوەڕاستی باسەکەمدا بوم باران دایکرد ، هەتادەمرم هەســـت‌و کوردایەتیی ئەو لاوە خوێن گەرمانەم لە بیر ناچی کە ڕێژنەی گەواڵەی بەهاری قژی شانەکراوو پانتۆڵە وتودراوەکانیانی دەشەمزاند ، کـــەچی بانگیان دەکرد « •••• ئەگەر دەتوانی جارێ ئەم بڕگەیەمان بۆ تەواوکە ،

جا دەچینە ژوورەوە • • بەڵێ هەر کەسە کورسی خۆمانمان هەڵگرت‌و لە ناو دالان‌و ژورێکی بچوکدا بەسەریەکا ترشاین ، تا لێبومەوە •

ئەمە وەمی ئەو پرسیارەت کە بۆچی‌و چۆن ئەو کۆڕەم لە سلەیمانی بەست • بەڵام هۆی ئەوەی ئەم رەنج‌و گوتارەی من دەنگی نەدایەوەو نە لە پێشیاو نە لە دواییدا باسی نەکرا ، پێویستە ئەوەمان لە بیر نەچێ کەیەکێتی لقی سلەیمانی کارامەیی‌و شارەزاییێکی تەواوی لە پێکهێنان‌و رازاندنەوەو خەملاندنی کۆرەکانی خۆیدا هەیە ، هەر شتێکیان بۆ بچێ ، لێژنەی رۆشنبیری هەڵیدەسەنگێنێ‌و هەقی خۆی دەداتێ ، ئەوان باشتر دەزانن کامە کۆڕ هەڵدەگرێ ماوەیێك پێش دەست پێکردنی چاوو‌ڕاوی بۆ بکرێ‌و لە باشتریشدا وختەی ناوەرۆکی بە کوردی‌و بەعەرەبی بۆ گۆوارو رۆژنامەکان بنێردرێ تا خوێنەران لێی بکۆڵنەوە ، هی‌واشیان بۆ دێ شیاوی ئەوەیە بەبێ سێ‌و دو فرێ بدرێتە تەنەکەی ژێر مێزەکەیانەوە •

وا دیارە شتەکەی من لەبابەتی دووەم بوەو لەبەر خاتری پیری‌و ناسیاویم لە ڕوو داماون‌و ئەم فیروسیایەیان کردوە • منیش بەیارمەتی لێژنەی رۆشنبیری‌و داوای لێبوردنیان دەڵێم هەر چەندە هیچ لاریم لە رایەکەیان نییە ، بەڵام گوایا ژوشك گوتویەتی : « لە دنیادا پێچوی کەس لە پێچولەی من نەرم‌و نۆڵتر نییە ! » بۆیە بە هەر بارێکا بۆم بلوێ بە تەمام ئەم نوسراوە هەلەق مەلەقەی خۆم بە شێوەیێك لەچاپ بدەم‌و بلاوی بکەمەوە •

وەلامی پرسیاری دومم :

ئەمە راستە کە من زۆر لە مێژە دەستم داوەتە قەڵەم‌و بە ناوی نوسەرو رۆژنامە نوسەوە قاقەز رەش دەکەمەوە ، بەڵام تازە لەوە تێەڕیوم بە

شوێن کلێشەی ناوی خۆمدا بگـــەڕێم لە نلو گۆوارو ڕۆژنامەکانـــدا ، نوسراوی بە کەڵك و رازاوەو سود بەخش هی خۆم بێ یا هی هــــەر نوسەرێك بێ وەکو یەك دڵم شاد دەکاو نەشـــەم دەبزوێنێ ، ئەو بابەتەی حەزی لێدەکەم پێم خۆشە نوسەرێك بە شێوەی تایبەتی خۆی لێی بدوێ و من بمە خوێنەری ، هـــەندێ جار گوشـــراوی بـیری خۆم بـــە نـاوی (وەرگێڕراو) یا (لاسایی) ئەدەبی بێگانە لە قەڵەم داوە ، چونکو ئاواتی من بڵاوبونەوەی بیرو ئەندێشەکەیە نەك ناوی دامێنی گوتار •

تەمەنی درێژی ڕۆژنامە نوسیم پێی سەلماندوم کە دەست بە کلاوەوە گرتن و پشتەو با رویشتن ، ئەگەر شانازیش نەبێ سەر سەلامـــەتی یە ، کەچی هەر فێر نابم ، ئەوەبو ساڵی ٩٦٢ سەر گوتارێکم بۆ ژمارە (٣٧)ی گۆواری هیوا نوسی لە ژێر ناوی « هەر ئەبێ بنوسین »دا ، ئەو گوتارە بو یەهۆی بڵاو نەبونەوەی گۆوار بە تـــەواوی و لەناو چـــونی زوربـــەی ژمارەکانی و گەلێك چەرمەسەرێ بۆ خۆم ، کـە چی ئیستاش ناوەرۆکی ئەو وتارە ئۆرینەم لە زوربەی نوسراوە بێ قرەکانی خۆم پێ بە تامترە •

بۆ ئەوەی شتەکەت پتر بۆ رون بێتەوە دەڵێم من قەلەمەکەی خۆمم قنـج داچەقاندوە ، هەر کاتێ بمەوێ ملی خۆم لە رادەیێکی دیارکراو زیاتــر شۆڕ کەمەوە ، نوکەکەی لە چاوم هـــەڵدەچەقێ و ناچارم دەکا ســـەرم هێت کەمەوە • من نوسینی زۆرم هەیە کە کەمیـان لێ چاپکراوەو زۆریان ماون ، دڵم تەنیا بەوە خۆشە ئەگـــەر بێتو نوسینی ٣٠ـ٤٠ ســـاڵ پێش ئەمرۆم و هی ئیستاکەم یەك بگرێت و جگە لە شێوەی نوسین کـــە گۆڕانی بەسەر داهاتوە ناوەرۆکیان بکرێتە پەرگالی بەرزو نزم بونەوەی ناو چەوانم، جیاوازی یێکی ئەوتۆ لەنێوانیاندا نابیندرێ •

هەر وەرزە جۆرە کاڵایێك پێویستی ڕۆژانەیەتی • مەکینەی سەهۆڵ زستانان دەخەوێ‌و سوبەی ئاگر هاوینان بێ‌قەدرە ، ئەوکەسە وریاو ئازایە لە لێدانی (پیك)و (مایێك)دا وەستابێ •

یەکێك لەو لاوانەی گوایا شیعر دەنوسێ‌و من نەمدیوەو نایناسم ، گوتویەتی : « فلانکەس ـ واتا من ـ نوسەری سەردەمێکی تایبەتی بوەو ئەمرۆ باوی نوسینی نەماوەو بەسەرچوە ! » قسەی ئەو کاکەیە ڕاستە ، بەڵام بەو مانایە نا کە ئەو مەبەستی بوە ، باو نەمانەکەم ڕۆژنەمانەکەمە ، ئەو کاکەیە نازانێ من چەند تاسەدارو ئارەزو باری ئەوەم قەڵەم بگرم بەدەستەوەو چی لە دڵدایە بۆ ڕۆڵە لاوەکانمی دەرببڕم ، ئەوەی دەمەوێ بیڵێم ، بیڵێم • ئەم نەتوانین‌و نەزانینەم تازە نی‌یە ، لە چلەکاندا دەمویست هەندێ شت بنوسم نەیانهێشت ، لە پەنجاکاندا بابەتی نوسین زۆر بون دەیاندڕین‌و لە سەر دڵما دەبونە گرێ ، لە ساڵەکانی شەستا بابەتی نوسین‌و دەربڕین بەجارێ لەدەرونمدا کەڵەکەی کردو بەتۆپەوانەی (ناشێ) بەری گیراو تائێستاش هەروا ماوەتەوە • دەڵێن پەنمان‌و ئاوسان تەقینەوەی لەدوایە ، ئەگەر پزیشکەکان باشی بۆ چوبن‌و لولەکانی دڵم بەلخیان گرتبێ ، لە جێی خۆیدایەو دەبوایە لە دەمێکەوە ئەم بلقە بتەقایە • ئەوەی لێیاندەوێم نەیزانم‌و ئەوەی دەیڵێم نەشێ ، دیارە دەبمە ئامێرێکی ژەنگن ، ئەو کەسانەی دەیان ناسیم لە بیریان دەچمەوەو ئەوانەی نەشیان دیوم ناوەکەشمیان بەلاوە سەیرە ! جگە لەو هۆ سەرەکی‌یانەی باسم کردن هۆیێکی لا بەلاش هەیە پاڵی بەربونم پێوە دەنێ کە بریتی‌یە لە هەڵپەی ئەوانەی ڕێبازی نوسین‌و بیرکردنەوەم پێچەوانەیانە ، ئەوانیش بە سانایی هەلیان دەست کەوتوە •

وەڵامی پرسیاری سێیەم :

کاکە مومتاز ، لە وەڵامی ئەم پرسیارەتا گوێ بگرە با سەرگورشتەیێکی کوردەواریت بۆ بگێڕمەوە : دەڵێن دو ئەستێرەناس لە شارێکدا دەژیان کە زوربەی پێشگوتنەکانیان لە مەڕ مانگ گیران و باران و سەرماو گەرما راست دەردەچو ، بۆیە خەڵك زۆر رێزیان لێدەنان •

رۆژێك ئەو دو زانایە بە دانیشتوانی شاریان راگەیاند کە بەم زوانە بارانێك دەبارێ هەر کەس لێی بخواتەوە شێت دەبێ ، خەڵك سەرەرای هەمو بڕواو رێزیان ئەم قسەیەیان نەچوە مێشکەوەو بەراستیان وەرنەگرت ، ئەستێرەناسەکانیش هەر چەندی کوپەو گۆزەو سەتڵ و مەنجەڵیان بو پڕ ئاویان کردو بە چاوەروانی بارانی نەگریس دانیشتن • بارانەکە باری و چەند رۆژێك بێ وچان رەهێڵەی هەڵ نەبرونگاند • خەڵکی شار کەوردو درشتیان لەو ئاوەیان خواردبۆوە کەس هەستی بە گۆڕانێك نە دەکرد ، ئەوەندە نەبێ کە هەڵس و کەوتی دوئەستێرە ناسەکەیان نا ئاسایی دەهاتە بەر چاوو خەفەتیان بۆ دەخواردن ، بەلای هەرکەسا بڕۆیشتنایە یا پێیان پێدەکەنین یاسەری بەزەییان بۆ دەلەقاندن • پاشا ئەو دوانەش چاریان نەما ، بڕیاریان دا یا لە ئاوی بارانەکە بخۆنەوە بێنە ریزی خەلك ، یا سەری خۆیان هەڵگرن و بچنە ولاتێ کەس نەیان ناسێ •

کوردی نوسین بە شێوەی ئەمرۆ بۆ پیرە مێردێکی وەکو من کە لەگەڵ بیرێکی کلاسیکی و دارشتنێکی تایبەتیدا راهاتوم و خوم پێوە گرتوە ، لەمڕۆژەدا پەسند نی یەو جێی خۆی ناکاتەوە ، ئەو هێزو پێژەشم نەماوە

بتوانم یەکسەر لە (چەپێ)و (سێ‌پێ‌یی) یەوە بیگۆڕمە سەر (چاچا)و (رۆك ئەندرۆل) • جا چۆن من خۆم لە مەیدانی وەشاندنی ئەمڕۆدا بە ئاوەکیی بێ‌برەو دەزانم ، گومانم نی‌یە کە چاپەمەنی‌و بـەرنامەکانیش بە هەمان چاو دەڕواننە نوسینەکانی من ••• بۆیە نەماندو بونی نوسینی کرپیار دەدەمە بەرخۆم‌و نەڕەنجی (ببورە)و (بەداخەوە) دەخەمە بـەر ئەو کاربەدەستانە •

ئەم قسەیە لە خۆمەوە ناکەم ، چەند جارێك تەقەلام داوە شـتێ بنووسم بڵاوبکرێتەوەو سەرنەکەوتوم ، بۆیە خۆم مات کردوەو لە لوتکەی سەرسوڕمانەوە بەم دنیایەدا هەڵدەڕوانم •

ئەی ئەستێرەکان

فرووغی فەرپوخزاد
ئەژاد عزیز سوبەنی
لەفارسی‌یەوە کردوویە
بە کوردی

ئەی ئەستێرەکان کە لە بەرزی ئاسماندا
بە نیگای خۆتانەوە چاو بز دانیشتوون ..
ئەی ئەستێرەکانی پشت هەور ،
کە بە دیار دونیای ئێمەوە دانیشتوون ..
ئا ، ئەوە منم کە لە دڵی بێ دەنگی شەوا
نامەی دڵداری ئەدڕێنم ..
ئەستێرەکان گەر دەهانام بێن
لەخەمی ئەو کۆشم بۆ ئەستێرە دەکەم

★

بە دڵێ کە بۆنی وەفای نەکردوە
جەورو ستەمی بێ کۆتایی‌و بەهانە خۆشترە !
عیشوەو نازی زیرەکانە
لەتەك ئەو هاوڕێ خۆپەسندانە خۆشترە !

★

ئەی ئەستێرەکان چی بوو کە لە نیگای‌مندا
ئەو خوێن گەرمی‌و گۆرانی‌و ئاوازە مرد ؟
ئاخر چی‌بوو ئەستێرەکان لە لێوەکانی ئەودا
ئەو ئاخە گەرمانەی دڵداری مرد ؟

جامی بادەم سەرنگون‌و ێنخەفم بەتاڵ

سەرم بە ڕووی نامەکانی ئەو کردوە ..
سەرم پێ کردوە ، لە نێوان ئەو دێرانەدا
بۆ شوێنەواری وەفای ئەو بگەڕێم ..

★

ئەی ئەستێرەکان مەگەر ئێوەش
لە دوو ڕوویی‌و جەفای دانیشتووانی خاك ئاگادارن
کە بەم چەشنە لە دڵی ئاسمانیدا ،
ئەستێرەکان ، ئەستێرەکانی گەش‌و پاك ؟

★

من کە ئەوەی هەیەو نیەم دایە بەرشەق
تا کامی ئەو لە عیشقی خۆمدا حەلاڵ کەم ..
لەعنەتی خودا لە من بێت ئەگەر بێجگە لە جەفا
لەوە زیاتر وەفام بۆ عاشقان هەبێت !!

ئەستێرەکان ئێوە دڵۆپی فرمێسك ئاما
سەرتان ناوەتە دامێنی ڕەشی شەوەوە
ئەی ئەو ئەستێرانەی کە لە جیهانی نەمریدا
کلاورۆژنەیەکتان کردۆتە ئەم جیهانە ..
ڕۆیشت‌و خۆشەویستیشی لە دڵما هەر نازوا
ئەستێرەکان ئاخۆ چی بوو منی نەویست
ئەی ئەستێران ، ئەستێرەکان ، ئەستێرەکان ؟
ماڵی ئاوای وێران نەبووی دڵدارە نەمرەکان لەکوێوەیە

---

* ئەم شیعرەی فروغ لە لاپەرە (٣٦)ی کتێبی « برگزیدە اشعار فروغ فرخزاد»دا بلاوکراوەتەوە بەناوی (ای ستارها)وە .
* وەرگێڕ *

تارمایی

رابندرانات تاگوور

ئەحمەد عەزیز عەلی
کردوویە بە کوردی

دوا ڕۆژی پیرەمێرد نزیك بۆوە ... دێیەکە هەموو کەوتنە شیوەن‌و قوڕپێوان . هاوار ئەکەن ئەڵێن : چۆن لەدوای تۆ ئیمە ئەژین ئەی پێشەوا ؟ چۆن بێ تۆ هەڵئەکەین ئەی پێشەوا ؟ تاکە ڕابەرو تاکە پێشڕەومان هەر تۆی ئەی پێشەوا !

پیرەمێردی نەخۆش‌و بەشۆکاوو گەمارۆدراو سەرنج ئەدات‌و ئەڵێ : داخم ناچێ کێ لەدوای من سەرپەرشتیی ئەمانە ئەکات ؟ کێ لە پاش من سەر کردەیان ئەبێ ؟ کێ لەپاش من لە بەڵاو نەگبەتی ئەیانپارێزێت ؟ زەردەخەنەیەکی شانازی‌و شکۆداری دەم‌و چاوی ڕوون ئەکاتەوە .

نزای نوێژکەران‌و نۆکەرانی دڵسۆز لای یەزدانی میهرەبان‌و بەبەزەیی گیرابوو .. لەپاش کۆچی بێوادەی پیرەمێرد ، تارمایی‌یەکی ئەوی هێشتەوە . لادێیی‌یەکان بەم تارمایی‌یە ئاسوودە بوونەوە ! دەستەو کڕنووش‌بەرانیش دەست بەدوعاوە هەموو ڕۆژێ بەگوێی خەڵك‌و خواکەدا ئەیانچرپاند : ڕۆژانی ڕابوردوو جارێکی کە دێتەوە ! پیرە مێردیش بەم زوانە هەر ئەگەڕێتەوە !

تۆ کە بیر لە پاشەڕۆژ ئەکەیتەوە تووشی مەراق‌و سەر ئێشەیەکی بێ ئەندازە ئەبیت . کە ڕابووردوو ئەهێنیتەوە بەر چاوی خۆت ، لە هەموو مەراقێك سەرفەراز ئەبیت . چونکی ئەتوانی هەموو گوناو

سووچێ بخەیتە ئۆباڵی ڕابـــوردوو ، تەنانەت ئـــەو ڕابووردووەش تارمایی بۆ خستووینەوە •

زۆر کەس هەن ڕابوردوویان کردووەتە ڕابەری خۆیان ، لـەو ئەشکەوتە پڕ لەدەعباو ڕەهزەنە نایانەوێ بێنـــە دەرێ • ئەمیش وەك خێوێ سواری بۆقەتەی ملیان بووە • ئەوانە ڕزگار بوونیان زەحمەتە !

پیاوانی ئەم دێیە بە چاوی بەستراوەوەو بەعەقڵی ناکامـــەوە بوونەتە دیلی تارمایی پیرە مێردی کۆچ کردوو • پیرەمێرد دەمێکـــە کۆچی کردووە ، کەچی تارمایی‌یـەکەی هێشـــتا زۆرکاریگـــەرە • بەردەبارەکان ئەڵێن : ئەم جۆرە ژیانە ڕەوشـــتی نەتەوەی چاکانـــە لە کامەرانیدا •• « ئەمیا » کە دەعبایەکی کوێرە لە بنیاتی ژیانیـــەوە تـا ئیستا وەك خۆی ماوەتەوە • درەختیش هەزاران ساڵ لەمەوپێش چۆن بوون وانە • هیچ ! دەروێشانی تارمایی کە ئەمەیـــان بیست زۆر پێی خۆشحاڵ بوون ، چونکی خۆشیان وەك ئەوان لەسەر ڕەفتاری کۆنـــی باوكو باپیریان ماونەتەوە ، هیچ نەگۆڕاون •

ولاتی تارمایی بە چوار دیواری سەخت شوورە کێشراوە • ئـــەو دیوارانە بە چاو نابینرێن • کـــەسیش ناتوانێ لێیانـــەوە دەرباز بێت : تارمایی خۆی لێرە نی‌یە ، خوای لێرەیـــە • گشـــت نیشتمانـــە شاخاوی‌یەکەی کردووە بە قوڵو بە سوڵتان بۆ خۆی ، وەك پێوە ندێـك چۆتە پێی پیاوەکانیەوە ، وەك تەوقێ لە گەردنی نەتـــەوە ئـالاوە ، دەستی بەسەر گیانی ڕزگاریو سەربەستیدا زاڵە • لە مەترسیی ئـــەو هەموو ماتو خامۆشن • ئەگەرچی ولاتی تارمایی خاوەن کانی زیـــوو ئاڵتوونی رەشە ، بەلام کەم خۆراك و بێ بەرگە ، هێزو تەندروســـتی تیا نی‌یە • زنجیری نەریتی ئەم ولاتە بووەتە بۆنەی دژواریو ســـتەم

بۆیان • حوکمی تارمایی لە هیچ وڵاتێکیتردا نەحەویوەتەوە • بۆیە ڕەوڕەوەی پێشکەوتنیان هەر خولاوەتەوە • لە ناویانا تاقێ نەبوە تنۆکێ خوێنی خۆی لە پێناوی کۆنەپەرستیدا ڕژاندبێت • هەمیشە بەتەقەلاو مەردایەتی ژیانێکی سەربەست و ئازادیان بۆ خۆیان هێناوەتە بەرهەم •

ئەلحەد بەدەست و بەر دەبارەکان پاش ڕاوێژ کردنی نامە کۆنەکانیان بڕیاریان دا نە سەرزەنشتی خۆیان بکەن نە هیی تارمایی • هەموو گوناهێکیان خستە ئۆباڵی ئەژواری بە تەنیا ، وتیان ڕەوا نی یە ئەژواری ئەوەندە زوو زوو سەرمان لێ بداتەوە • پیاوەکان ئەمەیان وت و پێی ئاسوودە بوونەوە •

کەواتە گوناهباری لە کێوەیە ؟ نی یە بتوانێ بەربەستی ئەژواری بکات هاتو پەیتا پەیتا دەستی کرد بەهێرش •••

زۆر لەمێژ نی یە بێگانە لەدوورەوە لە پشت دەریاوە هورووژمی هێناوەتە سەر وڵاتەکەمان : وەك کوللەی برسی بەسەرمانا داباری : سەوزایی و شینایمان سووتاو پاکتۆ درا • زەوی و زار ڕووت و قووت بەجێ هێڵرا ، سەرچاوەکان بە خۆڵەمیش وشك هەڵگەڕان ، گومان لەوەدا نی یە ئەو بێگانانە زۆر بەچەنگ بوون • دووربین و چوست و چالاك بوون • دەروێشانی تارمایی هیچ گوێیان نەدایە ، هۆشیشیان لای فرمانی خۆیان نەبوو ، دوورە پەرێز وەستان ، خۆیان لەکێشمەکێش لادا ، باوەڕیان وابوو : « خوا کەریمە ، ڕۆژێ پیرە مێردە کۆچ کردووەکە هەر ئەگەڕێتەوە ! » •

پەردەبارەکان بە باوەڕنامەی ساڵ خواردووی خۆیانا چوونەوە « خوشنود ئەوانەن خولیای ماڵی دنیاو ئارایشتیان لەدڵدا نی یە » •••

پیاوەکان ئەمانەیان زانی گەلێ دڵشاد بوون ••• ئەمەش هیچ دەرمانێکی ئەو ئەژواری یەی نەکرد • هەر دەردەسەری یان بۆ مایەوە ••• چۆن مۆڵکانە بدەن • هێشتا هیچ لە زەوی هەڵنەگیراوە ؟ زەویی چی ؟ هەمووی خاشاکو خۆڵی سووتاوە !

دەنگی پێکەنینی مردووەکان لە سەرقەبرانەوە بایەك بەگێژ هێنای :

مۆڵکانە لە گیانی خۆتان !

لە شەرەفتان ••!

لە خوێنی جگەرتان بدەن !••

ئەژواری ڕووی کردە هەر وڵاتێ ، ئیتر هەر دوا بەدوایا دێت !

پرسیارێك لە پڕ بەرز بووەوە :

ئایا حوکمی تارمایی تاکەی ئەمێنێت ؟

بەم پرسیارە گشت نێرو مێو پیرو کۆماوە ترسیان لێ نیشت • وتیان : بەبیرەوەریی ئێمە ئەمە نەبیستراوە ئەمە واتەی چی یە ؟••• « گۆڕان شایانی ژیری نی یە ! » بەڵام لاوی خوێن گەرمو شوڕش خواز هەر لە تەلاشدا بوون !

لە سەرەتادا ئاسوودەو هێمن بوون •• بەرە بەرە گوستاغیو ڕووهەڵماڵراوی یان زیاتر بوو • ئەیانویست بە هەچ کلۆجێ بێت لەتارمایی ڕزگاربن ، دەستەو بەرەی تارمایی گاڵتەیان پێ دەکردن ، بەتەوسەوە ئەیانوت :

ئازان خۆتان تاقیی بکەنەوە • بزانن ئەتوانن ئەم چوار دیوارە نهێنی یە بڕووخێنن ؟

ڕاستت ئەویٚ پێشین هەمووی نە تەواو مردووە ، نە تەواو زیندووشە • تەواو وەك خێویٚ وایە ، هیچ کەڵکیٚ نابەخشیٚ بە میللەت ، یارمەتیی نادا بۆ پێشکەوتن و سەرفەرازی •

دوو پیاو لەترسی بەرپابوونی شۆڕشی لاوان بەدرێژایی ڕۆژگار بیٚ دەنگ‌مانەوە ، ورتەیان لەدەم‌نەهاتە دەرەوە • پاشان کەوتنە مەراق • شەویٚ لەشەوان هەستان چوون تارمایی‌یان دۆزی‌یەوە • یەکێکیان پێی‌وت :

ئەریٚ وەختی کوچت نەهاتووە ؟

تارمایی لە وەڵامدا وتی :

ئەی بەستەزمان ! من لەودیو کەنارو دەریاوە بە یارمەتیی دۆستان و هەواخوایان هەر کە نزیکی مەرگ ئەبمەوە ئەمژێننەوە •• چۆن بەجێتان ئەهێڵم تا خواستم لیٚ نەکەن ؟

پیاوێکیان بەدەم لەرزەوە وتی : زۆر لەلای ئێمە لە کۆچی تۆ ترساون !

تارمایی لەوەڵامدا وتی :

ئەوترسەی حوکمی من بەسەر ئێوەوە هەر بەرپایانە !

بەردەبار : حەکیم •

ئەژواری : مشاکل •

خوشنوود : پیرۆز •

خانووی ژماره (٨)

کورتە چیرۆك

ئەمینی میرزا کەریم

بووینە دراوسێی ماڵە فەلەستینی‌یەك ، یەکەم رۆژ کە خانووەکەمان ئاوەدان کردەوە ، بەگەورەو بچووکیانەوە دەستیان بە پەرژینە کون ـ کوناوی‌یەکەیانەوە گرتبوو ، گڵێنە پڕ پرسیارەکانیان لەگەڵ هەنگاوە قوورسەکانمانا بەرەو خانووی ژمارە (٨) ئەگێڕا ، هەر ئافرەتە قژ خوورماییەکەیان مایەوەو جیا نەبۆوەو سەیری ئەکردین ، جۆرەها شت لە بیرما سەری‌کرد .. (بەچیمان ئەزانن ؟! خۆکلك‌و شاخمان لێ نەڕواوە ؟ جگە لە زمان ئیتر هەموو شتێکمان وەك یەك وایە ، ڕەنگە دووراو دوور ناوی کوردیان بیستبێ ، ئەکەوینە هامۆشۆیان ...) لێی چوومە پێشەوە ..

ـ گسکێکمان ئەوێ ..؟

ـ بەخێر بێن ..

ڕۆیشتە ژوورەوە ، لە چاوە گەشەکانیا فرمێسك قەتیس مابوو .. (بۆ گریاوە ؟ هیچ ئیشارەتێکمان پێوە نی‌یە کەببێتە هۆی گریانی ...) .

ـ فەرموو ..

ـ سوپاس ..

ـ پێویستی‌یەکی تر ؟

ـ هەر بژین ...

لە سەر لێواری پەرژینەکەوە گسکەکەم لێ وەرگرت ، بە ئەلقەکەی پەنجەیدا بۆم دەرکەوت شووی کردووە ، بەرێگا تەنگە بەرەکەی نیوان هەردوو لامانا تێپەڕ بووم هەر لێم ورد ئەبۆوە ، کە هاتن بۆ لامان زانیم

مێردەکەی فیدائی بووەو شەهید کراوە ، بەخۆیو کۆشی منالەوە بە سەرباوکیا کەوتووە ، کزۆلە دانیشتبوو جارو بار ورتەیەکی لێوە ئەهات . هەر دایكو باوکی کەوتبوونە پرسیار ، ئەو چاوی لە ناو چاوما بوو ... (ـ ئاخۆ چەند هەزار لە بابەتی ئەم ئافرەتە هەبن...)

ـ خانم بۆ قسە ناکەیت ؟

چاوەڕوانی ئەم پرسیارە نەبوو ، بەنیمچە شڵەژانێکەوەو زەردە خەنەیەکی سەر لێو سەیری دایكو باوکی کردو ئەو پرسیارەی لێ کردەوە کە یەکەم جار باوکی لێی کردین ..

ـ ئەڵێم لە کوێوە هاتوون ؟

ـ لە ئۆتۆنۆمی ناوچەی کوردستانەوە ..

ـ ئەم ناوەم لەمێردەکەم بیستبوو ..

کات زمێرەکە دەجار لە سەریەك لێیدا هوشیاری کردن کە شەو درەنگ بوو ...

نۆرەی چوونەوەی هات .. هەر بێوە ژنەکە هەڵئەسووڕا کە ئەگەیشتە لای من بۆ دواوە بەرز ئەی ڕوانیو سەیری ئەکردمەوە ، سەرنجی راکیشام ، ئاوڕم دایەوە وێنەیەك بە دیوارەکەدا هەڵواسرابوو ، چاوم بڕی نە ئەکرد تەواو بیبنم ، بە چرپەش نەبوایە تێنەئەگەیشتن کە چی منالەکانم یەك بەدوای یەکا دەمیان ئەخستە پەنا گوێم ..

ـ وێنەی تۆیان هەڵواسیوە ...

ئەم چرپانە ئەوانی گوێ قووڵاغ کرد وا بۆی چوون کە شتیان ئەوێ ، مات بوومو کەوتمە بیرکردنەوە ... « وێنەی من لێرە چی ئەکا ؟! یەکەم جارە ئێمە ئەوانو ئەوان ئێمە ئەبینن ، منالەکانم یەکێکیان درۆ ، دوانیان ؟! » باوکی بێوە ژنەکە خۆی پێ نەگیرا ..

- چیان ئەوێ ؟

- هیچ ••• هەروان •

منالەکان لە بەردەمی وێنەکەدا گرد بوونەوە ، هەستام کە بلاوەیان پێ بکەمو دایان نیشێنم ، کە نزیك بوومەوە سەیری وێنەکەم کرد •• (منم •• من نیم •• منم •• من نیم ؟! باش بۆی چوون ••) دەمی پرسیارم کردە هەموویان ••

- ئەم وێنەیە کێیە ؟

بێوە ژنەکە هاتە شانمەوەو بەدەنگێکی نزمی ناسك هەرئەوەندەی وت •

- مێردەکەمە •••

وردبوونەوەکەی‌و ئەسرینە پەنگ خواردووەکەی ناو چاوی ئەو رۆژە مێردەکەی هێناوەتە بیر کە کت‌و مت لە من ئەچوو ••••، دوو میلەکەی کات ژمێری ناو تەلەفزیۆنەکە لە سەر ژمارە دوانزە جووت بوون •

- دەنگ‌و باس ••

- وس بن ••

- ئەمڕۆ دوو فیدائی فەلەستینی لە خاکی داگیر کراوا شەهید بوون •••

بێوە ژنەکە سەری نایەوە ، مانەوەی من لە لای ئەوەندەی تر دلگیری ئەکرد ، لە بەر ئەوە پەلەم کرد بۆ ئەوەی بەرەو خانووی ژمارە (٨) بڕۆینەوەو گەیشتمە ئەو ئەنجامەی کە تاکو دراوسێی یەك بین ئەو بێوە ژنە هەموو ڕۆژێ برینی ئەکولێتەوە •• دایکی منالەکانم لەتەکما ئەرۆیشت‌و لەبەر خۆیەوە ئەی وت ••

کۆنگرەی پێنجەمی
یەکێتیی نووسەرانی کورد

سەرەتا :

وەك هەموومان ئاگادارین ، پاش کۆنگرەی چوارەمـــی یەکێتی نووسەرانی کورد زۆری نەخایاند باری کوردســـتان ئاڵۆز بووەوەو بەوبۆنەیەوە زوربەی ئەندامانی دەستەی بەڕێوەبەری هـــەڵبژێرراوی یەکێتیی‌یش لە جێی خۆیان نەمان • بەوجۆرە مەڵبەندی گشتیی یەکیەتی لەکارکەوتو ، پاش ساڵێکیش کە ژمارەیەکی زۆر لە ئەدیبە دڵسۆزەکان کەوتنەوە کار بۆ گیان بەبەراکردنەوەی یەکیەتی ، هەرچەنـد میری‌یش لە سەرەتادا ڕێی‌دا کۆمەڵێك دابنرێ بۆ سەرپەرشتی کردنی کاروباری یەکیەتی ، بەڵام بەهۆی کۆسپو تەگەرەی هەندێ کەسی بـــۆ خـــۆ کارکردووی دوور لە پێویستی‌یەکانی ژیانی گەلی کـــوردو کولتووری کوردەوە ، نەتوانرا مەڵبەندی گشتی بژێنرێتەوە ، هەرچەند کە لقەکانی سلێمانی‌و هەولێر تارادەیەك هەڵسووڕانیان مابوو پەرەیان پێ‌ئەدا ••

لە ناوەڕاستی ساڵی ۱۹۷۸دا کاربەدەستانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی وایان بەباش‌زانی‌و هاتنە سەر ئەو ڕایە کە ئەبێ یەکێتیی نووسەرانی کـــورد بژێنرێتەوەو گیانی بکرێتەوە بەبەرا • هاتن بۆ ئەم مەبەستە دەستەیەکـــی ئامادەکاریان پێکەوە نا کە ئەندامانی یەکێتی بانگ‌کا بۆ کۆبووئەوە لـــە هەولێرو بۆ هەڵبژاردنی دەستەیەکی بەڕێوەبەر بۆ یەکێتی •

لەگەڵ ئەوەشدا کە بەپێی قانوونی کۆمەڵەکـــان (قانون الجمعيات) ئەبوو کۆبوونەوەکە لە بەغدا بوایەو ئەبوو ئەندامە ماوەکانی دەســـتەی بەڕێوەبەری هەڵبژێرداوی کۆنگرەی چوارەم بانگەکـــەیان بکردایەو ،

هەرچەندیش هەندێ لە ئەندامانی ئەم دەستەی ئامادەکـــارە ئەندامـــی یەکێتی نەبوون ، زوربەی زۆری ئەدیبە کــوردەکان لەگەڵ ســـوپاسی کاربەدەستانی ئەمینداریتی گشتیی کولتوورو لاوانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی دا، بەدەم بانگەکەوە چـــوون و لە ڕۆژانی ١٠-١٤/٩/١٩٧٨ دا لە هەولێر کۆبوونەوەو لە دۆخ و بارێکی بەڕاستی دیموکراتیدا کۆنگرەی پێنجەمیان گرت و دەستەی بەڕێوەبـــەری نوێیان هەڵبژاردو کۆمـــەڵێ بڕیارو ڕاسپێری یان دەرکردو چەند دەسکاری یەکی پێڕەوی ناوخۆی یەکێتی یان کـــرد .

کۆبوونەوەکە لە بەیانیی ڕۆژی ١٠/٩دا دەستی پێ کـــرد لە هۆڵی (ابن المستوفی)و میوانێکی زۆری بۆ هاتبوو . لەم کۆبوونەوەیـــەدا لەلایەن نوێنەری سەرکردایەتیی لقی باکووری پارتیی بەعسی سۆشیالیستی هەرەب و وەزیری هاوئاوازی لەگەڵ دەزگاکانـــی ئۆتۆنۆمـــی مامۆستا خالید عەبد عوسمان و ئەمینداری گشتیی کولتوورو لاوانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی مامۆستا عەبدولغەففار صائیغ و نوێنەری دەستەی ئامادەکار کاك جەمال عەلی خدرەوە وتار خوێنرایەوە . هەروا سلاوی پارتی یە نیشتمان پەروەرو پێشکەوتنخوازەکان و کۆمەڵەو ڕێکخراوە ئەدەبی و هونەری یەکان و چەند کەسێکی ڕۆشـــنبیری دیاری یش خوێنرایـــەوە . تەلگرافێکیش خوێنرایەوە کە دەستەی ئامادەکار ئامادەی کردبوو بۆ جەنابی سەرکۆمار تێکۆشەر أحمـــد حسن البكرو بۆ جێ نشینی ســـەرۆکی ئەنجومـــەنی سەرکردایەتیی شۆڕش هاوڕێ صدام حسین . بەوجـۆرە کۆبوونەوەی یەکەم دوایی هات .

لە کۆبوونەوەی دووهەمدا کە پاش نیوەڕۆ دەستی پێ کرد ، ئەندامانی کۆنگرە داوایان کرد کە تەماشای لیستەی ناوی ئەندامان بکرێ و ئەوانـــە

دیاری بکرێن کە مافی بەشداربوونی کۆنگرەیان هەیەو ، پاش جێبەجێکردنی ئەمە لەناو خۆیاندا دەستەیەکی بەڕێوەبەریان بۆ کۆنگرەکە هەڵبژارد بە سەرکردایەتیی مامۆستا عیززەددین فەیزیو ئەندامەتیی چەند برادەرێك • ئەنجا ئەندامەکان بوون بە چەند بەشەوەو هەر بەشێکیان دەستیان کرد بە کۆبوونەوە بەجیا بۆ ڕاپەڕاندنی کاروباری کۆنگرەو ئامادەکردنی ڕاسپێریو بڕیارو دەسکاری کردنەکانی پێڕەوی ناوخۆ •

لە ڕۆژی ١٣/٩دا ڕاسپێریو بڕیارو دەسکاری کردنەکانی پێڕەوی ناوخۆ خرانە بەردەستی ئەندامان بۆ دەنگ لەسەردانیان • لە پتر لە ١٢٠ ئەندامی بەشدار لە کۆنگرەدا تەنها ٨ کەسی مافی دەنگدان دارو ٢ کەسی بە بێماف دەنگدەر ڕایان وابوو مەڵبەندی یەکێتی بگوێزرێتەوە بۆ هەولێر کە ئەم مەسەلەیە گفتوگۆو لێکۆڵینەوەیەکی زۆری لەبارەوە کرا • هەروەها کۆنگرە رای نەدا کە تەمەنی داواکەری ئەندامەتی لە ١٨ ساڵانەوە زیاد بکرێ • تێکڕایش ئەندامانی کۆنگرە داکۆکییان لە پێڕەوی ناوخۆ ئەکردو قایل نەبوون بخرێتە پشت گوێو هەنگاوێ وا بنرێ کە پێچەوانەی پێڕەوی ناوخۆ بێ • ئەم بابەتە خولگەی هەموو لێکۆڵینەوەکانی کۆنگرە بوو •

لە ڕۆژی ١٤/٩دا کە ڕۆژی هەڵبژاردنی دەستەی بەڕێوەبەر بوو ، مامۆستایان عەبدولغەففار صائیغ ئەمینداری گشتیی کولتوورو لاوانی ناوچەی توتونومیو کاك موحەممەد ئەمین موحەممەد ئەحمەد ئەمینداری گشتیی ناوخۆیش حازر بوون • هەروەها نوێنەرانی ئەو دەزگایانەش هاتبوون کە بەپێی قانوون پێویستە بێن •

مامۆستا ئەحمەد حامید قادر ئەندامی یەکێتیو ئەمینداری گواستنەوە

لیستەیەکی خوێندەوەو وتی ئەمە لیستەی هاودەنگیی هێزە نیشتمانپەروەرەکانەو داوای هەڵبژاردنی لیستەکەی کرد ، بەڵام زۆربەی ئەندامانی کۆنگرە سوور بوون لەسەر ئەوە کە مافی ئەوەیان هەیە لە دەرەوەی لیستەکەش ئارەزوویان لە هەڵبژاردنی هەرکەس هەبێ ، هەڵیبژێرن . حاکمیش پشتی داواکەی گرتن‌و وتی داوایەکی قانوونی‌یە.

بەم چەشنە دەستکرا بە خوێندنەوەی ناوی ئەندامانی کۆنگرە کە مافی دەنگ‌دانیان هەبوو ژمارەیان ١٣٢ کەس بوو . دەرکەوت ١٢١ کەسیان لەوێ بوون . جا لیژنەیەك هەڵبژێررا بۆ سەرپەرشتی کردنی دەنگ‌دان‌و قاقەزی سپی بەسەر ئەندامەکانا دابەش‌کرا . پاش تەواوبوونی دەنگ‌دان‌و دەنگ خوێندنەوە ، دەرکەوت ئەنجامی دەنگ‌دان بەم‌جۆرە بووە .

(١) موحەممەدی مەلا کەریم ٨٩ دەنگ .

(٢) دوکتۆر عیزەددین موستەفا ڕەسوول ٨٦ دەنگ .

(٣) مامۆستا عیزەددین فەیضی عەبدوڵڵا ٦٧ دەنگ .

(٤) شێرکۆ فایق بێکەس ٦٦ دەنگ .

(٥) موحەممەد نووری جاسم بەدری ٦١ دەنگ .

(٦) لەتیف مەحموود بەرزنجەیی (لەتیف هەڵمەت) ٥٤ دەنگ .

(٧) مومتاز حەیدەر عاسم حەیدەری ٤٦ دەنگ .

(٨) ئەحمەد عەبدوڵڵا موستەفا ٤٢ دەنگ .

(٩) عەلی عەبدوڵڵا شەونم ٤١ دەنگ .

(١٠) ئەنوەر قادر موحەممەد ٤٠ دەنگ .

(١١) کەمال مەمەند میراودەلی ٤٠ دەنگ .

(١٢) ئەحمەد حامید قادر ٣٩ دەنگ .

(١٣) کەریم موحەممەد سالح زەند ٣٧ دەنگ •
(١٤) موستەفا سالح کەریم ٣٧ دەنگ •

بەم جۆرە ١١ کەسی پێشوو بوون بە ئەندامی دەستەی بەڕێوەبەرو ٣ کەسی دوایی بوون بە ئەندامی تەنگانە •

ئێوارەی هەمان ڕۆژیش ئەندامانی دەستەی بەڕێوەبەر کۆبوونەوەو کاریان بەمجۆرە لەناو خۆیاندا دابەش کرد :

(١) دوکتۆر عیززەددین موستەفا ڕەسووڵ : سەرۆك •
(٢) مامۆستا عیززەددین فەیضی : جێنشینی سەرۆك •
(٣) شێرکۆ بێکەس : سکرتێری کولتووری •
(٤) موحەممەدی مەلا کەریم : سکرتێری بەڕێوەبەریتی •
(٥) موحەممەد بەدری : ژمارەدار •

ئەندامەکانی تریش ئەندامی بێ ئەرك بن •

دوابەیانی کۆنگرەی پێنجەمی یەکێتیی نووسەرانی کورد

لە دواڕۆژی کۆنگرەداو پێش هەڵبژاردنی دەستەی بەڕێوەبەری نوێی یەکێتی کاك موحەممەدی مەلا کەریم بڕیاردەری لیژنەی داڕشتنی بڕیارو ڕاسپێری یەکانی کۆنگرە ئەم دوا بەیانەی بەسەر ئەندامانی کۆنگرەدا خوێندەوەو بەیانەکە لەلایەن هەموانەوە پەسەند کرا :

پاش لە بەرچاو ونبوونێکی دوورو درێژ کە لەئەنجامی دۆخ و بارێکی سەختەوە ڕووی داو ە دوابەدوای هەوڵ و تەقەلایەکی زۆری

دڵسۆزانەی ئەندامانی یەکێتیی نووسەرانی کورد لە بەغداو لە ناوچە جیا جیاکانی کوردستانداو ، بە یارمەتی‌یەکی پیاوانەی دەزگاکانی هەردوو دەسەڵاتی قانوون‌دانەرو قانوون جێبەجێ‌کەری ناوچەی ئۆتۆنۆمی داری کوردستان‌و لەبێشی هەموویانەوە وەزیری دەوڵەت بۆ هاوئاوازی لەگەڵ دەزگاکانی ئۆتۆنۆمی ماموستا خالید عەبد عوثمان‌و ئەمینداری گشتیی کولتوورو لاوانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی ماموستا عەبدولغەففار سائیغ‌و ئەمینداری گشتیی ناوخۆ ئەمینداری گشتیی پێشووی کولتوورو لاوان ماموستا موحەممەد ئەمین موحەممەد ئەحمەدو ، بە چاودێریی سەرکردایەتیی سیاسیی حیزب‌و شۆڕش ، لە ڕۆژانی ١٠-١٤/٩/١٩٧٨دا کۆنگرەی پێنجەمی یەکێتیی نووسەرانی کورد لە هەولێر لەژێر دروشمی « با هەموو قەڵەمە پاکەکانی کورد یەک‌بگرن بۆ پشت گرتنی ڕەوتی شۆڕش‌و پتەوکردنی یەکێتیی نیشتمانی‌و ئۆتۆنۆمیی کوردستان»دا بەسترا . ماموستا خالید عەبد عوثمان وەزیری دەوڵەت بۆ هاوئاوازی لەگەڵ دەزگاکانی ئۆتۆنۆمی کۆنگرەکەی بە وتارێك کردەوە . هەروەها نوێنەری سەرکردایەتیی لقی پاکووری حیزبی بەعسی سۆشیالیستی عەرەب‌و ماموستا عەبدولغەففار سائیغی ئەمینداری گشتیی کولتوورو لاوانیش سەرو وتاریان خوێندەوە . هەروا گەلێ نامەو سڵاویش خوێنرایەوە کە کۆڕو کۆمەڵە سیاسی‌یە نیشتمان پەروەرەکان‌و ڕێکخراوە کولتووری‌و هونەری‌یەکان‌و یەکێتیی‌یەکانی ئەدیبانی عێراق‌و تورکمان‌و چەند کەسی ناودارو ڕووی کولتووری‌و ئەدەبی‌و هونەری ناردبوویان بۆ کۆنگرە .

کاروباری کۆنگرە لە بارو دۆخێکی دیموکراسی‌داو بە دەمەتەقێی برایانەو بێ‌پێچ‌وپەناو ئاڵوگۆڕکردنی بیروڕاوە بەسەربرا . لەئەنجامی ئەم گفتوگوو دەمەتەقێیانەوە چەند دەسکاری‌یەکی پێڕەوی ناوخۆی

یەکێتی کراو چەند بڕیارێك دراو چەند ڕاسپێرییەك کرا کە لەپاش لێکۆڵینەوەو دان پیانانیان لەلایەن ئەندامانی کۆنگرەوە هەموویان لەشێوەی دوایی یاندا بەسەر بەشدارانی کۆنگرەدا خوێنرانەوە •

لە دوادواییی کاری کۆنگرەداو بەر لە هەڵبژاردنی دەستەی بەڕێوەبەر ، کۆنگرە ئەم بڕیارانەی دا :

● کۆنگرەی پێنجەمی یەکێتیی نووسەرانی کورد سڵاوی خۆی ئەنێرێ بۆ سەرکردایەتیی سیاسیی حیزبو شۆڕش بە سەرۆکایەتیی جەنابی سەرکۆمار تێکۆشەر احمد حسن البکرو هاوڕێ جێنشینی سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتیی شۆڕش جەنابی صدام حسین ، بەرابەر بەو چاودێرییە بەخشندانەی چاودێریی دەزگا کولتوورییە ڕەسەنیو میللی یەکانی کوردی پێ ئەکەن ، بەتایبەتی هیی یەکێتیی نووسەرانی کورد • کۆنگرە هیوای وایە ئەم چاودێرییە بەخشندانەیە چەند قات ببێتەوەو هەموو سەرێکی هەڵسووڕانی کولتووریی کورد بگرێتەوە ، بەجۆرێ کە بتوانێ بێهیچ جۆرە کەندو کۆسپێك خەریکی کاروباری خۆی بێو ، ڕۆشنبیری کورد ببینێ کەوا باری کولتوورییە نەتەوەییەکەی زۆر باشەو لە سایەی شۆڕشو لە کۆشی دەزگاکانی ئۆتۆنۆمیو لە چوارچێوەی دیموکراسیدا کە هەموو مەودایەکی داهێنانو هەڵسووڕانی داهێنەرانەی هەموو گەلی عێراق بە عەرەبو کوردو کەمایەتییەکانیەوە بگرێتەوە ، هەمیشە هەر گەشە ئەکاو بەرەو پێشەوە ئەچێ • ئەدیبە کوردەکان هەمیشە هەر سوور بوونو ئێستاش هەر سوورن لەسەر ئەوە کە دەسکەوتە پێشکەوتنخوازانەکانی گەلەکەمان بپارێزنو لە ڕووی هەموو پیلانێکا بوەستن کە بە مەبەستی دەس بۆ بردنی ئەم دەسکەوتانە بێ •

● کۆنگرە سلاوی خۆی ئەنێرێ بۆ هەموو ئەوانەی هەوڵو ئەقەلای پیاوچاکانەی خۆیانیان دا بۆ ژیاندنەوەی مەڵبەندی گشتیی یەکێتیی نووسەرانی کوردو لقەکانی ، بەتایبەتی لەناو ئەمانەدا سلاوی خۆی ئەنێرێ بۆ دەزگاکانی دەسەلاتی قانوون‌دانەرو قانوون جێبەجێکەری ناوچەی ئۆتۆنۆمی‌داری کوردستان ، هەروا بۆ مامۆستا خالید عەبد عوثمان وەزیری دەوڵەت بۆ هاوئاوازی لەگەڵ دەزگاکانی ئۆتۆنۆمی‌و ، بۆ مامۆستا عەبدولغەففار صائیغ ئەمینداری گشتیی کولتوور لاوان‌و بۆ ئەمینداری گشتیی پێشووی کولتوورو لاوان ، ئەمینداری گشتیی ناوخۆ مامۆستا موحەممەد ئەمین موحەممەد ئەحمەدو بۆ هەموو کاربەدەستانی‌تر کە دەستێکی باشیان لەم مەسەلەیەدا بووە . کۆنگرە هیوای‌وایە ئەمانە لەمەوپاشیش هەروا پشتی یەکیەتی بگرن‌و یارمەتی‌یان پایەدار بێ بۆ سوودی ئۆتۆنۆمی‌و کولتووری کوردو ڕەوتی پێشکەوتخوازانەی تێکڕای ولاتەکەمان .

● کۆنگرە سلاوی خۆی ئەنێرێ بۆ ڕەوتی شۆڕشخوازانەی گەلی عێراق لەژێر سێبەری شۆڕشی ١٧ی تەمووزداو بۆ ئەو دەسکەوتە پێشکەوتخوازانەی وەدەست هێنراون‌و داوای گەشەپێدانی ئەم دەسکەوتانە ئەکات . هەروا داوای بەتین‌کردنی یەکێتیی نیشتمانی‌و پتەوکردنی ڕیزەکانی ئەو حیزب‌و هێزە پێشکەوتخوازانە ئەکا کە لەناو بەرەی نیشتمانی‌و نەتەوەییی پێشکەوتخوازدا کۆبوونەتەوە ، لەپێناوی سوودی نیشتمان‌و بەختەوەریی گەلی عێراقدا بە عەرەب‌و کوردو کەمایەتی‌یەکانیەوە ، هەروا بۆ وەستان بەتوندی لەڕووی پیلانەکانی ئیمپریالیزم‌و کۆنەپەرستی‌دا کە ئەیانەوێ دەسکەوتەکانی گەلەکەمان‌و هەموو گەلانی عەرەب زەوت بکەن‌و لێیان بسەنن .

● کۆنگرە داوای بەتین‌کردنـــی ئۆتۆنۆمی‌و جێ‌گیرکردنـــی بنەماکانی‌و قووڵ‌کردنەوەی ناوەڕۆکی ئەکا بەجۆرێ کە ئەوەمان بـــۆ مسۆگەر بکا کە قانوونەکەی بەشێوەیەکی داهێنەرانەو زیندوو جێ‌بەجێ بکرێ‌و گەلی کـــورد بەتەواوی لەو مافـــە نەتەوەیی‌و بەڕێوەبەریتی‌و کولتووری‌یانەی بەهرەمەند ببێ کە دانیان پیـــا نراوەو ، ناوچـــەی ئۆتۆنۆمیی کوردستان لە هەموو ڕوویەکەوە بۆپێشەوە ببرێ •

● کۆنگرە پیرۆزبایی لەو هەڵمەتە نیشتمانی‌یـــــە سەرجەم‌گیرە ئەکا کە بو لەناوبردنی نـەخوێندەواری ئـــەبرێ‌و ، هەمـــوو ئەندامانی یەکێتی‌و ڕۆشنبیرانی‌تری کورد بانگ‌ئەکا بۆ بەشداربوون بـــــە سەربەرزی‌یەوە لە هێنانەدیی ئەم ئەرکەدا کـــە ئەرکێکی شارستانەتی‌یانەی گەورەیە ئەگەر بێتو جێ‌بەجێ بکرێ ، قەڵەمبازێکی گەورە ئەبێ جۆری ژیانی گەلەکەمان ئەگۆڕێ‌و ڕێی بۆ خۆش‌ئـــەکا لـــە ژیانی ســــەدە ڕابوردووەکانەوە بگوێزێتەوە بۆ چەرخی زانست‌و ڕووناکی •

● کۆنگرە بەگەرم سلاو لە خەباتی بەهەقی گـــەلی عـــەرەبی فەلەستین ئەکا لەدژی ئەمپریالیزم‌و زایۆنیزم‌و پیلانەکانی کۆنەپەرستی کە ئەیانەوێ بەربەرەکانێی فەلەستین پاکـــۆ بکەن‌و ڕێگـــای خۆبەدەستەوەدانی بەسەردا بسەپێنن • کۆنگرە ناڕەزایی خـــۆی لـەو ڕێبازە خیانەتکارانەیە دەرئەبڕێ کە سیستێمی میسر بـــە سەرکردایەتیی سادات‌و ناقەکەی لەسەری ئەڕوا • هەروەها داوای بەتین‌کردنی ڕیزی هێزە پێشکەوتخوازەکانی عەرەب ئەکا بۆ یارمـــەتی‌دانی گـــەلی فەلەستین بۆ سەندنەوەی وڵاتە داگیرکراوەکەی‌و بۆ دیـــاری کردنی چارەنووسی بەسەر خاکی وڵاتەکەی خۆیەوە •

● کۆنگره بەتوندی ناڕەزایی خۆی لە پرۆژەکانی ئەمپریالیزمی ئەمەریکاو دەوڵەتە ئەمپریالیستی یەکانی تر دەرئەبڕێ کە ئەیانەوێ گیانی خۆ چەکدار کردنو بڵاوکردنەوەی چەکی سەرجەم‌کوژ بڵاوبکەنەوەو باری نێو دەوڵەتان ئاڵۆز بکەنو بەئاشکراو نهێنی دەست لە کاروباری ناوخۆی وڵاتە ئازادبووەکان وەرئەدەن بۆئەوەی سەربەخۆیی یان زەدە بکەنو دەسکەوتە نیشتمانی یەکانیان لێ بسەننەوە • کۆنگره بەئاشکرا پشت‌گیریی خۆی دەرئەبڕێ بۆ گەلانی خەباتکەر لەپێناوی ئازادیو سەربەخۆییدا ، ئەخوازەلا گەلانی ئەفەریقاو ئەمەریکای لاتینی ••

ڕاسپێری یەکانی لیژنەی کولتووری
کۆنگرەی پێنجەمی یەکێتیی نووسەرانی کورد

(١) گێڕانی میهرەجانێکی ساڵانە بۆ شیعر لە یەکێ لە پارێزگاکانی کوردستان •

(٢) گێڕانی کۆڕێك بۆ چیرۆکی کوردی کە سەرانسەری وڵات بگرێتەوە نە یەکێ لە پارێزگاکانی کوردستان •

(٣) بایەخ‌دان بە بڵاوکردنەوەی بەرهەمی ئەدیبە لاوەکان لە هەموو مەیدانێکدا •

(٤) داواکردن لە ڕۆژنامەکانی عێراق کە بایەخ بە بڵاوکردنەوەی بەرهەمی ئەدەبی کورد بدەن بەشێوەیەکی بەدەرەتانو ڕێك‌پێك‌و ، لەم مەیدانەدا هاوکاری لەگەڵ یەکێتیی نووسەرانی کورد بکەن •

(٥) وەرگێڕانی دوو کۆمەڵە شیعرو چیرۆك لە باشترین بەرهەمی شیعرو چیرۆکی کوردی بۆ سەر عەرەبی هەموو ساڵێك ، لەلایەن لیژنەیەك پسپۆڕەوەو هەوڵدان بۆبلاوکردنەوەیان •

(٦) هەوڵدان بۆ دەرکردنی ڕۆژنامەیەکی هەفتەیی بۆ کاروباری کولتووری گشتی لەلایەن یەکێ لە دەزگا کولتووری‌یەکانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی‌یەوە •

(٧) داواکردن لە یەکێتیی نووسەرانی عێراق‌و دەزگا کولتووری‌یە عێراقی‌یەکانی‌تر کەوا یەکێتیی نووسەرانی کورد هاوبەش بکەن لە میهرەجانە ئەدەبی‌و کولتووری‌یەکانیاندا لە عێراق‌و لە دەرەوە •

(٨) داواکردن لە یەکێتیی نووسەرانی عێراق کەوا لە وەرزە کولتووری‌یەکانیدا چەند کۆڕێکیش بۆ ئەدەبی کورد تەرخان بکا •

(٩) هەوڵدان بۆ ئامادەکردنی فایلێکی تایبەتی بۆ بەرهەمی ئەدەبی کوردو ناردنی بۆ گۆڤاری (لوتس) کە یەکێتیی نووسەرانی ئاسیاو ئەفەریقا لە قاهیرە بلاوی ئەکاتەوە •

(١٠) هەوڵدان بۆ دامەزراندنی پێوەند لەگەڵ گۆڤارەکانی (الاقلام وآفاق عربية والطليعة الادبية والاديب المعاصر) بۆ بلاوکردنەوەی ئەدەبی کورد لەو گۆڤارانەدا •

(١١) تەرخان‌کردنی بەرنامەی هەفتەیی لە ئێسگەی ڕادیۆو تەلەفزیۆنی بەغداو کەرکوك‌و مووسڵەوە کە یەکێتی‌و لقەکانی ئامادەی بکەن‌و پێشکەشی بکەن •

(١٢) هەوڵدان بۆئەوە کە ڕۆگرامێکی تەواوی کوردۆلۆژی بخرێتە پرۆگرامی خوێندنی کۆلێژی ئادابی زانکۆی بەغداو سولەیمانی‌یەوە •

(١٣) دامەزراندنی کتێبخانەیەکی گەورە بۆ مەڵبەندی یەکێتــــیو لقەکانی کە سەرچاوە پێویستەکانی ئەدەبی کــــوردی تیابێو هەمیشەیش دەوڵەمەندتر بکرێ •

(١٤) داوا لە کۆلیژی ئەدەبیاتی زانکۆی بەغدا بکرێ کەوا لقێکی بەرزی کوردۆلۆژی خوێندن دابمەزرێنێ •

(١٥) هەوڵدان بۆ یەکخستنی نووسینی کوردی لە هەموو مــەودا ڕەسمییەکاندا •

(١٦) چەسپاندنو بەرەوپێشبردنی خوێندنی کوردی لە هەمــــوو قۆناغەکانی خوێندندا لە هەموولایەکی کوردستانی عێراقداو وتنـــــەوەی کوردی لە هەموو قوتابخانەکانی عێراقدا •

(١٧) دەرکردنەوەی گۆڤاری (ئەستێرە)ی منداڵانو دەرکردنــــی ڕۆژنامەیەك بە کوردی بۆ منالان لە چەشنی ڕۆژنامەی (المزمار) •

(١٨) هەوڵدان لای ڕۆژنامەو گۆڤارەکان کەوا تەنها ئەو جــــۆرە ڕەخنانە بلاوکەنەوە کــــــە بیناکــــەرو مەوزووعینو کــــــۆڕی ڕۆژنامەنووسی لە ڕەخنەی بڕووخێنو نازانستیو بەسووك تەماشاکردنی خەڵكو تانووت لێدانیان خاوێن کەنەوەو ، لەمڕووەوە هاوکاری لەگــەڵ یەکێتی ئەدیبان بکەن •

(١٩) داواکردنی وتنەوەی دەرزی مێژووی کوردو کوردســــــتان لە هەموو قۆناغەکانی خوێندندا بە مەبەســـــــــتی بەتینکردنی برایەتیی کوردو عەرەبو چەسپاندنی لەیەكگەیشتنی تەواوی هەردوو گــــــەلی عەرەبو کورد •

(٢٠) داوای دەستپێکردنەوەی دەرزوتنەوە بە کوردی لــــــــە قوتابخانەکانی ناوچەی بادینان لە پارێزگای دهۆك •

(٢١) هەوڵدان بۆ ژیاندنەوەی کۆڕی زانیاری کوردو دانانـــــی کادری کاریگەر بۆ ئەم کۆڕە کە مەرجەکانی کاری ئەکادیمیایی یانەیان تیابێ‌و زۆرکردنی بوودجەی کۆڕ بەجۆرێ کە بتوانێ ئـەرکی خۆی بـە باشی جێبەجێ بکا •

(٢٢) هەوڵدان بۆ پێکەوەنانی ئەنیستیتوتێك بـــۆ خـــوێنـــدنی زمانەوانی‌و لێکۆڵینەوەی زمانی کوردی •

راسپێری‌یەکانی لیژنەی دانان‌و وەرگێڕان‌و بڵاوکردنەوەی کۆنگرەی پێنجەمی یەکێتیی نووسەرانی کورد

(١) پێکەوەنانی چەند لیژنەیەکی لێهاتووی چالاك لە مەڵبەندی یەکێتی‌و لە لقەکانیدا بۆ دانان‌و وەرگێڕان‌و بڵاوکردنەوەو ، یارمەتی‌دانی ئەدیبە لاوەکان لەلایەن ئەم لیژنانەوە بـــۆ پاکژکردنی بەرهەمیـــان‌و ڕاستکردنەوەو پیاچوونەی لەبارەی زمانەوانی‌و ئەدەبی‌یەوە •

(٢) هەوڵدان لای دەزگا کولتووری‌یە ڕەسمی‌یەکان بۆ زۆرکردنی ئەو کتێبە ئەدەبی‌و کولتووری‌یە کوردی‌یانەی ئەو دەزگایانە لەســـەر حیسابی خۆیان لەچاپیان ئەدەن •

(٣) هەوڵدان لای دەزگا کولتووری‌یە ڕەسمی‌یەکان بۆ زۆر کردنی بارەی یارمەتی‌دانی چاپ کە بە دانەرو وەرگێڕەکانیان ئەدەن بۆ لەچاپدانی بەرهەمەکانیان بەجۆرێ کە هیـــچ نەبێ ٧٥٪ی ئـــەرکی لەچاپدانەکە بگرێتەوە •

(٤) دانانی خەلاتێکی سالانە بۆ باشترین بەرھەمی کوردی لە سالدا چ دانراو بێ و چ وەرگێڕراو •

(٥) گیان بەبەراکردنەوەی گۆڤاری (نووسەری کورد)و دانانی دەستەیەکی نووسەرانی چالاكو هەلسووڕاو بۆی لەناو ئەندامانی دەستەی بەڕێوەبەرو نووسەرە لێهاتووەکانی‌تردا بۆ سەرپەرشتی‌کردنو بەڕێوەبردنی •

(٦) دەرکردنی ژمارەی تایبەتیی سالانە لە گۆڤاری نووسەری کورد کە تەرخان بێ تەنها بۆ شیعر یا چیرۆك یا لێکۆلینەوەی ئەدەبی یا زمانەوانی •

(٧) وەرگێڕانی هەلبژاردەی بەرهەمی ئەدیبە کوردەکان بۆ سەر عەرەبی سالانە یا وەرزاو وەرزو ، بلاوکردنەوەی لە شێوەی پاشبەندی گۆڤارەکەدا یا بە شێوەی کتێبی تایبەتی •

(٨) هەولدان لای دەزگا کولتووری‌و پەروەردەکاری‌یە کوردی‌یەکان بۆئەوەی ژمارەیەکی باش لە هەر بەرهەمێکی هەرکام لە ئەندامانی یەکێتی بکڕن •

(٩) دانانی هەموو ئەندامێکی یەکێتی بە ئابوونە لە گۆڤاری یەکێتیدا •

(١٠) تەرخان‌کردنی گۆشەیەك بۆ منالان لە هەموو ڕۆژنامەو گۆڤارە کوردی‌یەکاندا کە لەژێر چاودێریی یەکێتیدا بنووسرێ •

(١١) هەولدان لای دەزگا کولتووری‌یە کوردی‌یەکان بۆئەوەی پسپۆرەکانیان کە کتێب هەلئەسەنگێنن بۆئەوەی لەچاپیان‌بدەن یا یارمەتیی لەچاپ‌دانیان بدەن ، لە ئەندامە لێهاتووەکانی یەکێتی هەلبژێرن •

(١٢) داوا له دەزگا کولتووری‌یە کوردی‌یەکان بکرێ کە چاپخانەی تایبەتی بۆ خۆیان پێکەوە بنێن بۆ چاپ‌کردنی چاپەمەنی‌یەکانی خۆیان و هیی ئەندامانی یەکێتیی نووسەرانی کوردیش •

(١٣) دۆزینەوەی شێوەیەکی یەکگرتوو بۆ وەرگێرانی زاراوە زانستی‌یەکان بۆ سەر کوردی ، بەمەرجێ هەموو لا کولتووری‌یە ڕەسمی‌یەکان لەسەری بڕۆن •

(١٤) پێکەوەنانی لیژنەیەك بۆ بلاوکردنەوەی دیوانە بلاونەکراوەکان و لەچاپدانەوەی دیوانە بلاوکراوەکانی ئەدیبە کوردە کۆچ‌کردووەکان •

(١٥) هەوڵدان لای دەزگای کولتوورو بلاوکردنەوەی کوردی بۆ لەچاپدانەوەی ڕۆژنامەو گۆڤارە کوردی‌یە نەماوەکان •

ڕاسپێری‌یەکانی لیژنەی فۆلکلۆرو کەلەپووری میللیی کۆنگرەی پێنجەمی یەکێتیی نووسەرانی کورد

(١) کۆکردنەوەو نووسینەوەی تێکستی فۆلکلۆری لەسەر شریت و لەسەر کاغەز بە مەبەستی ڕێ‌خۆش‌کردن بۆ ڕاست‌کردنەوەو لێکۆڵینەوەو لەچاپدانیان ، لە سەرانسەری کوردستانی عێراقداو ، داوا کردن لە ئەندامانی یەکێتی کە لە ناوچەکانی کوردستان ئەژین و لە هەموو ڕۆشنبیرانی‌تر و لە مامۆستایانی کورد کە هەرکەس بەش بەحاڵی خۆی دەوری خۆی لەم مەیدانەدا ببینێ •

(٢) بلاوکردنەوەی هوشیاریی فۆلکلۆری و بایەخدان بە فۆلکلۆرو قەدرزانینی لەناو هەموو کۆڕە کولتووری‌یەکاندا •

(٣) بەشوێندا گەڕانی ئەو بەرهەمانەی لە فۆلکلۆر ئەدوێن جا یا وەك کتێب بڵاوبکرێنەوە یا وەك وتار یا لە ڕادیۆو تەلەفزیۆنەوە ڕابگەیەنرێن.

(٤) بانگ‌کردنی سازمانە کولتووری‌یە ڕەسمی‌یەکان بۆئەوەی کە بایەخی زیاتر بە فۆلکلۆری کورد بدەن .

(٥) بڵاوکردنەوەی کاری تۆژەرەوە کوردەکان لەسەر لاپەڕەکانی گۆڤاری (نووسەری کورد) .

(٦) داوا لە دەزگای لەچاپ‌دان‌و بڵاوکردنەوەی کولتووری کورد بکرێ کە گۆڤارێکی فۆلکلۆری بە کوردی دەربکا .

(٧) داوا لە دەزگای ڕادیۆو تەلەفزیۆن بکرێ کەوا بەرنامەی هەفتەیی دانێ بۆ فۆلکلۆر لەژێر چاودێریی یەکێتیی نووسەرانی کوردو لقەکانیدا .

(٨) داوا لە تیپە مۆسیقاژەنەکان‌و مۆسیقارە کوردەکان‌و لە گۆرانی‌بێژە کوردەکان بکرێ کە دەس‌بەرداری لاسایی کردنەوەی مۆسیقاو گۆرانیی بێگانە بن‌و ئاوازەکانیان لە سەرچاوەی ڕوون‌و ڕەسەنی نەتەوەیی مۆسیقاو گۆرانیی کوردی هەلگۆزن بۆئەوەی هونەری کوردی بپارێزن لە فەوتان‌و چەشنی کورد بە هەستی هونەریی نەتەوەیی پەروەردە بکەن ، لەگەڵ ئەوەشا بایەخ بە مۆسیقای جیهانی بدەن‌و هەوڵ‌بدەن بۆ بەرەوپێش‌بردنی مۆسیقای کوردی لەسەر بناغەی زانستی‌و هونەریی هاوچەرخ .

(٩) تێکستی فۆلکلوریی کوردی وەرگێڕنە سەر زمانە بێگانەکان‌و ، تێکستە کوردی‌یە فۆلکلۆری‌یە بڵاو کراوەکان کە لە وڵاتەکانی ئەورووپادا

بلاو کراونەتەوە یا وەرگێڕراونەتە سەر زمانە بێگانەکان سەرلەنوێ بە کوردی بلاو بکرێنەوە •

(١٠) داوا لە ئەمینداریتیی گشتیی کولتوورو لاوانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی بکرێ کە بەڕێوەبەریتی‌یەکی تایبەتی بۆ کەلەپووری فۆلکلۆریی کورد لە سلێمانی دابنرێ •

(١١) یارمەتی‌دانی ئەندامە فۆلکلۆری‌یەکانی یەکێتی بۆ لەچاپدانی بەرهەمەکانیان •

(١٢) دەسکاری نەکردنی دیالێکت بە هیچ جۆرێ لەکاتی نووسینەوەی هەر تێکستێکی فۆلکلۆریدا •

(١٣) پسپۆرە کوردەکان لە ئەندامانی یەکێتی‌و ئەوانی‌کە خەریکی لێکۆڵینەوەی تێکستە فۆلکلۆری‌یەکان بن‌و چاك‌و خراپیان لەیەك جوێ‌بکەنەوەو هەوڵ‌بدەن بۆ بلاوکردنەوەی ئەو تێکستانەی بەهایەکی هونەری‌و ناوەرۆکێکی کۆمەلایەتیی پێشکەوتوویان هەیە ، بە کتێب یا بە وتار یا بە باس •

(١٤) فرەکردنی ڕیکۆردی پێویست لە بارەگاکانی یەکێتیدا بۆ تۆمارکردنی هەر تێکستێکی فۆلکلۆری کە هەل بۆ تۆمارکردنی هەلکەوێ •

(١٥) داوا لە ئەمینداریتیی گشتیی کولتوورو لاوانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی بکرێ کە موزەخانەی فۆلکلۆری لە هەموو پارێزگاکانی کوردستانا دروست‌بکا •

(١٦) داوا بکرێ کە ئەنیستیتووتێکی فۆلکلۆری لە هەولێر بکرێتەوە •

ڕاسپێری یەکانی لیژنەی کۆمەڵایەتیی
کۆنگرەی پێنجەمی یەکێتیی نووسەرانی کورد

(١) بیناکردنی بارەگای تایبەتی بۆ یەکێتیو بۆ هەموو لقەکانی ، کە شایانی پایەو پلەی یەکێتی بێو کۆرو کۆمەڵو کۆبوونەوەکان لەو بارەگایەدا بکرێنو بەشێکیشی بکرێ بە یانە بۆ ئەندامانی یەکێتی •

(٢) ڕێکخستنی گەشت بۆ ئەندامانی یەکێتی لە دەرەوەو ناوەوەی وڵات بە کرێیەکی کەم وەك ئەندامانی نەقابەی مامۆستایان •

ڕاسپێری یەکانی لیژنەی داکۆکی
لە مافەکانی ئەندامانی
کۆنگرەی پێنجەمی یەکێتیی نووسەرانی کورد

(١) ناردنی ئەندامی نەخۆش بۆ دەرەوەی عێراق بۆ تیمارکردن لەلایەن دەوڵەتەوە •

(٢) کەمکردنەوەی کرێی تیمارکردنی ئەنداموماڵو منداڵی لە نەخۆشخانە پلە یەکەکانو بەشە تایبەتی یەکانی نەخۆشخانە دەوڵەتیو ئەهلی یەکاندا •

(٣) پێوەندی پەیداکردن لەگەڵ لایەنە ڕەسمی یەکان بۆ دانانی قانوونێك بۆ خانەنشین کردنی ئەندامانی یەکێتی کە بەر قانوونەکانی تری خانەنشینی ناکەون ، لەگەڵ ژماردنی ماوەی بەئەدەبەوە خەریكبوونیدا بە خزمەت بۆ مەبەستی مانگانە زیادکردنو خانەنشین کردن ، ئەگەر ئەو

ناوەیە بەر کارێکی‌تر نەکەوتبێ کە خانەنشین مانگانـــەی خانەنشینیی لەسەر وەربگرێ • ئەندامە مردووەکانی یەکیەتیش بەر ئەم قانـــوونە بکەون‌و مانگانەی خانەنشینی بۆ ئەو میراتگرانەیان تەرخان بکرێ کـە بەپێی قانوون موستەحەقی مانگانەی خانەنشینین •

(٤) یارمـــەتی‌دانی ئەندامانی یــەکێتی لە پەیداکردنی خانـووی شایاندا بۆیان •

(٥) داکۆکی‌کردن لە ئەنداماتی یەکێتی ئەگەر تووشی هــــەر ئازارو چەرمەسەرەیەك بوون بەهۆی شتێکی‌واوە کە پێوەندی بە ئازادیـــی بیرو باوەڕەوە ببێ •

(٦) بەشدارکردنی ئەندامانی یەکێتی لـــەو کۆنگرەو میهرجان‌و کۆڕو کۆبوونەوە ئەدەبی‌یانەدا کــــە لـــــە دەرەوەو ناوەوەی وڵات ئەبەسترێن •

(٧) تەرخان‌کردنی چەند زەمالەو ئیجازەی خوێندن هـەموو ساڵێ بۆ ئەندامانی یەکێتی لەوانەی مەرجە قانوونی‌یەکانیان تیا دێتـــەدی ، هەریەك بەپێی پسپۆڕیی خۆی •

(٨) دانانی پەیکەر بۆ ئەدیب‌و خاوەن‌بیرە کۆچ‌کردووەکانـــــی کوردستان ، بەپێی مەرجە هونەری‌و زانســـتی‌یە نوێکان‌و ناولێنانـــی شەقام‌و مەیدان‌و قوتابخانەو دەزگـــا کولتووری‌یەکانی شارەکــــان‌و ناوچەکانی کوردەواری بە نـــاوی ئەوانەوە بـــۆ بەزیندووڕاگرتنی ناوو بیرەوەری‌یان •

(٩) داوا لە لا پێوەندی دارەکان بکرێ کەوا چـاو بەو بڕیارانەدا بگێڕنەوە کە لەم ساڵانەی دواییدا دەریان کردووە لەبارەی هەنـدێ چاپەمەنیی کوردیو پێوەنـدیدار بە کوردەوەو ، کتێبخانەکـانو لا تایبەتی یەکان ئاگادار بکەن لە ناوی ئەو کتێبو چاپەمەنی یانەی کـە لیژنەیەکی تایبەتی قەدەغەیی یان لەسەر هەڵگرتن •

(١٠) کەمکردنەوەی کرێی هاتوچوو بە ئاسمانو ناو ئاوو بـە وشکانا بۆ ئەندامانی یەکێتی ، لە بڕگەی دەوڵەتیدا ، وەك چـۆن بـۆ ڕۆژنامەنووسەکانو هونەرمەندەکان کراوە •

(١١) داوا لە دائیرەکانی حیساباتی دەوڵەت بکرێ پاداشی ئەندامانی یەکیەتی بەرابەر بە قسەکردنی سەر ڕادیۆو تەلەفزیۆنو نووسینی وتارو بڵاوکردنەوەی کتێبو شتیوا ، بە پۆستە یا بەهۆی بانقەوە بنێررێ بۆیان نەك داوا لە خۆیان بکرێ بێن وەری بگرن •

(١٢) ئەو ئەندامانەی یەکێتی کە بانگئەکرێن بۆ کۆنگرەیەك یـا میهرەجانێك یا کۆڕێك یا دیدارێکی ئەدەبی یا کولتووری یا شـتێکی وا یا ئەنێررێن بۆ بەشداربوون تیایدا ، بەر قانوونی موخەسسەسانی ئیفـادو سەفەری دەوڵەتی بخرێن •

(١٣) شناسنامەی نوێ بۆ ئەندامانی یەکێتـی ئامادە بکـرێو دابەش بکرێ بەسەریاندا •

با ناوی ئەمانە لەیادنەکەین

یەکێتیی نووسەرانی کورد ، لەم چەند ساڵە کەمەی دامەزراندنو ژیانو کپبوونو ژیانەوەیدا بە هەموو یادگارو لاپەڕە ڕەنگینەکانی خۆیدا دەچێتەوە •

لە پاڵ هەموو شانازیو سەربەرزییەکدا چەند دڵۆپ فرمێسکی وەفاداری لای پەیکەری گلکۆی ئەو ئەندامانەیدا دەڕێژێت کە چنگی ڕەشی مەرگ لاشەی نازداریانی بە خاك سپارد ، بەڵام بەخشش و نووسینو یادگاریان بە نەمری لەناوماندا هێشتوونییەوە •

نەمردوون ، لەبەر ئەوە هەر ساڵی لە دایك بوونیان لای پەیکەری نەمرییان دادەنێین •

« ئەندامانی کوچ کردوو و نەمری یەکێتیی نووسەرانی کورد » •

١ ـ شێخ ڕەووفی خانەقا ١٩٠٠ •
٢ ـ محەمەد ڕەمزی مەعرووف وەهبی ١٩٠٢ •
٣ ـ شێخ مەمدووحی بریفکی ١٩١٠ •
٤ ـ ڕەمزی محی‌یەدین قەزاز ١٩١٠ •
٥ ـ دوکتۆر عەبدوڕەحمان نورجان ١٩١٢ •
٦ ـ مەمەتدی ڕەسوول ئاغا (فانی) ١٩١٣ •
٧ ـ عومەر ساقی حەسەن ١٩١٥ •
٨ ـ ڕەفیق تۆفیق چالاك ١٩٢٣ •
٩ ـ عومەر کەریم عەزیز ١٩٢٤ •
١٠ـ غەفوور ڕەشید داراغا ١٩٢٤ •
١١ـ محەمەد شەریف عوسمان (مەلا شەریف) ١٩٢٥ •

١٢ـ عەبدولسەمەد خانەقا ١٩٢٩ •
١٣ـ لەتیف شێخ حامید بەرزنجەیی ١٩٤٠ •
١٤ـ حسین محەمەد سەعید تاڵەبانی ١٩٤٦ •

ئەم ژمارەیە لە ژێرچاپدا بوو کە نووسەرانی کورد شینیان تــازە کردەووە ـ بۆ ـ •

١٥ـ أ • ب • هەوری •

هەر وەك پەیکەرێکی‌تر بــــۆ یادی ئــــەم نووسەرە نەمرانەش دادەتاشــــین •

ئیسماعیل حەقی شاوەیس •
گیوی موکریانی •
عەلی کەمال باپیر •
محەمەد تۆفیق ووردی •
ئەحمەد شالی •

× × ×

دوور •• تۆزێك دوورتر ، هەر لەم چەنــد ساڵەی تەمەنـــــی یەکێتیدا ••• پەیکەری نەمری بۆ لاشەی نازدارو خامــەی ڕەنگینی •• ئەم نەمرانە هەڵکەندرا قەدری جان •

قەدریی جەمیل پاشای بورج •
ئەکرەمی جەمیل پاشای بورج •
ڕەشید کورد •

× × ×

عەرەبی شەمۆ •• دامەزرێنەری ئەدەبیاتی کوردی سۆڤیتی •

× × ×

دوکتۆر کامەران عالی بەدرخان •

× × ×

یەکێتیی نووسەرانی کورد
ئەم بەرهەمانە بڵاو ئەکاتەوە

یەکێتیی نووسەرانی کورد بڕیاریداوە کتێبی (داغستانی من)ی ڕەسووڵ حەمزەتۆڤ کە ئەندامی یەکێتی عەزیز گەردی لە ئینگلیزییەوە کردوویە بە کوردی ـ بڵاو بکاتەوە • هەر لە ئێستاوە دەسنووسی ئەم کتێبە دراوە بە چاپخانەو هیوامانوایە زۆری پێنەچێ بکەوێتە بەردەستی خوێندەواران •

× × ×

هەروا بڕیاری داوە کۆمەڵەی شیعرەکانی مامۆستا گۆران لە بەرگێکی نازدارو قەشەنگدا بڵاوبکاتەوە • بەهیواین هەر لە ماوەی ئەمساڵدا ئەم بەرهەمەش بکەوێتە بەردەستی دڵدارانی شیعری ناسکی گۆران •

× × ×

بابەتەکانی ژمارە دووی گۆڤاری نووسەری کوردیش خراونەتە ژێر چاپ • ئەم ژمارەیە لە هەموو ئەو ڕووانەوە تەواوی یانە دوور ئەبێ کە ژمارە یەکی ئەم گۆڤارە تووشیان هات •

پێرست

سەرلەنوێ « نووسەری کورد » .... — دەستەی نووسەران

ئافرەتو جوانی لە شیعری گۆراندا .... — کەمال مەعەند

دلداری‌یەکی ئامەزرۆ [شیعر] .... — جەلال مەدحەت خۆشناو

هەواری ئەمجارەمان بەرینە لای (ئەدەب) .... — محەمەد عەلی قەرەداغی

شیعرە هەورەکان [شیعر] .... — لەتیف هەلمەت

ئەفسانەی ڕێگای هاتو نەهات [چیرۆك] .... — ڕەئووف بێگەرد

سۆراخی خەیاڵ [شیعر] .... — ئەنوەر محەمەد ڕەشید

کە زەردەخەنە گژچ ئەکا [شیعر] .... — حەمەسەعید حەسەن

گفتوگۆیەك لەگەل ئاکام .... — مومتاز حەیدەری

ئەی ئەستێرەکان [شیعر] .... — فرووغی فەڕوخزاد

ئازمایی [چیرۆك] .... — ڕابندرانات تاگوور

خانووی ژمارە (٨) [چیرۆك] .... — ئەیفی میرزا کەریم

کۆنگرەی پێنجەمی یەکێتیی نووسەرانی کورد [بەڵگەی مێژوویــــی]

با ناوی ئەمانە لەیادنەکەین .

لە کتێبخانەی نیشتمانیی بەغدادا

ژمارە (٢٤)ی ساڵی ١٩٧٩ی دراوەتێ